

# **Asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală**

Analiza practicii judiciare  
din Republica Moldova

Președinte:  
**Ana REVENCO**

Coordonator:  
**Daniela MISAIL-NICHITIN**

Autorii studiului:  
**Natalia BAYRAM**  
**Livia MITROFAN**  
**Ana NANI**

Pentru informații suplimentare privind prezenta publicație ne puteți contacta:

MD-2012, CP 259, Chișinău, Republica Moldova  
Tel.: (+373) 22 23 49 06  
Fax: (+373) 22 23 49 07  
E-mail: [office@lastrada.md](mailto:office@lastrada.md)  
[www.lastrada.md](http://www.lastrada.md)



Studiul „Asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală. Analiza practicii judiciare din Republica Moldova” a fost realizat de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, în cadrul proiectului „Asigurarea accesului victimelor agresiunii sexuale la protecție legală și socială adecvată”, cu suportul financiar al Ambasadei SUA la Chișinău.

Rezultatele studiului, interpretarea factologică, concluziile și recomandările din această publicație constituie opinia echipei de cercetare și nu reflectă în mod obligatoriu poziția Ambasadei SUA la Chișinău.

Editor: Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”

# CUPRINS

<i>Mulțumiri</i>	6
<i>Introducere</i>	7
<b><i>1. Metodologia cercetării</i></b>	<b>10</b>
1.1. Scopul și sarcinile cercetării .....	10
1.2. Metoda cercetării .....	11
<b><i>2. Infracțiuni privind viața sexuală - cadrul legal național</i></b>	<b>14</b>
2.1. Aspectul material .....	14
2.2. Aspectul procesual .....	20
2.3. Aspectul de reabilitare .....	26
Concluzii .....	28
Recomandări .....	29
<b><i>3. Inițierea și efectuarea urmăririi penale în cazul infracțiunilor privind viața sexuală</i></b>	<b>32</b>
3.1. Promptitudinea inițierii și efectuării urmăririi penale .....	32
3.2. Implicarea victimei în examinarea urmăririi penale .....	38
3.3. Cauzele refuzului începerii urmăririi penale, scoaterii de sub urmărire penală, clasării sau încetării urmăririi penale	43
3.4. Asigurarea drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală .....	46
3.5. Protecția datelor cu caracter personal .....	49
3.6. Mijloacele probatorii .....	50
3.7. Specificul urmăririi penale în cazul victimelor infracțiunilor privind viața sexuală cu vârsta între 14 - 18 ani .....	62
Concluzii .....	68
Recomandări .....	70

#### **4. Examinarea infracțiunilor privind viața sexuală în instanța de judecată** **74**

4.1. Termenul de judecare a cauzei .....	74
4.2. Asigurarea drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală în procesul de judecare a cauzei .....	74
4.3. Modalitatea de cercetare a probelor în procesul judecării cauzei .....	77
4.4. Hotărârile instanței de judecată pronunțate în urma examinării infracțiunilor privind viața sexuală.....	80
4.5. Repararea prejudiciului moral și material (eficiența acțiunii civile) .....	90
Concluzii .....	93
Recomandări .....	94

#### **5. Parteneriatul între organele de drept, instanțele de judecată și serviciile sociale în vederea asigurării protecției victimelor infracțiunilor privind viața sexuală** **98**

5.1. Organizațiile neguvernamentale de profil .....	98
5.2. Alte autorități de stat (asistenți sociali, psihologi, instituții medicale, polițiștii de sector) .....	99
Concluzii .....	102
Recomandări .....	103

#### **6. Percepții și stereotipuri care persistă în organele de drept și instanțele de judecată la examinarea infracțiunilor privind viața sexuală** **106**

#### **7. Concluzii și recomandări finale** **114**

7.1. Concluzii generale .....	114
7.2. Recomandări .....	115

## Mulțumiri

Prezentul Studiu a fost elaborat în scopul constatării nivelului de protecție a drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală și atitudinea organelor de drept față de acestea.

În elaborarea Studiului și publicarea rezultatului final aducem înaltele noastre considerațiuni **Consiliului Superior al Magistraturii**, care a reacționat prompt la solicitarea noastră și a facilitat accesul în cadrul instanțelor judecătorești în vederea familiarizării cu dosarele penale ce vizează infracțiunile privind viața sexuală.

Aducem mulțumiri **Curții Supreme de Justiție** care a manifestat deschidere de a conlucra în vederea elaborării unui studiu amplu reieșind din practica judiciară existentă.

Aducem de asemenea sincere mulțumiri **Judecătorilor Botanica, Buiucani, Centru, Ciocana, Râșcani din municipiul Chișinău, Judecătorilor Bălți, Cahul, Cantemir, Călărași, Căușeni, Criuleni, Fălești, Hâncești, Orhei, Sângerei, Soroca, Ungheni** pentru receptivitate, suport și crearea condițiilor necesare pentru colectarea datelor și materialelor relevante studiului.

Elaborarea studiului în cauză a fost posibilă grație suportului acordat de instituțiile menționate.

## Introducere

De rând cu dreptul la viață, la integritatea corporală și sănătate, un alt drept fundamental al persoanei este dreptul la libertate. În măsura în care omul este liber, el se poate bucura pe deplin de toate celelalte drepturi care îi sunt inerente.

Prin dreptul la libertate înțelegem dreptul de a-și valorifica în practică toate însușirile, atribuțiile, interesele și dorințele legitime și raționale ale omului, singura limită fiind aceea a legii, a normei care impune respectul datorat aceluiași drept recunoscut semenilor săi.

Dreptul la libertate, care este garantat fiecărei persoane, prezintă mai multe aspecte: dreptul la libertate fizică (libertatea de mișcare), dreptul la libertate morală (libertatea psihică), dreptul la inviolabilitatea domiciliului, dreptul la inviolabilitatea corespondenței, la liberă exprimare, la libertatea gândirii, dreptul la libertatea opiniilor și a convingerilor religioase etc.

Pe lângă aspectele amintite mai sus, libertatea individuală include și libertatea sexuală, adică posibilitatea persoanei, indiferent de sex, de a lua hotărâri privind viața sexuală, fără a-i fi frică că i s-ar putea produce vreun rău. Viața și integritatea sexuală a femeilor este parte integrantă a drepturilor și intereselor omului și reprezintă un aspect important în dezvoltarea și progresul unei bunăstări în societate. Anume din acest considerent statul trebuie să adopte o politică eficientă în domeniul prevenirii, combaterii infracțiunilor cu caracter sexual și reabilitării persoanei în cazul în care ea a fost victima unor fapte care atentează la viața și integritatea sexuală a ea. Politica statului în acest domeniu urmează să se materializeze prin măsurile legislative adoptate și prin

gradul de asigurare a implementării efective a acestora. Protejând și garantând drepturile victimelor infracțiunilor privind viața sexuală, victimei îi pot fi revendicate valorile ce i-au fost afectate și astfel poate fi realizată o reintegrare eficientă a ei în societate.

Studiul **„Asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală. Analiza practicii judiciare din Republica Moldova”** a fost elaborat în scopul constatării nivelului de protecție a drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală și atitudinea organelor de drept față de acestea.

Prin prezentul studiu ne-am propus să reflectăm și să generalizăm aspectele practicii judiciare privind infracțiunile sexuale, precum și să elucidăm deficiențele atestate în gestionarea și instrumentarea acestei categorii de infracțiuni. În mod particular, o atenție deosebită a fost acordată respectării termenului rezonabil de examinare a acestor cauze penale, implicarea victimei în cadrul procesului penal, aspectul probatoriu, soluțiile adoptate de instanțele judecătorești.

Sperăm că studiul va reprezenta un punct de reper pentru legislator în procesul de amendare a cadrului legislativ, astfel încât drepturile victimelor infracțiunilor privind viața sexuală să fie garantate și asigurare la un nivel mult mai înalt.

De asemenea, avem convingerea că studiul de față va constitui un ghid pentru organele de drept care asigură protecția drepturilor și intereselor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală, iar constatările și propunerile înaintate vor fi luate în considerare și îmbunătățită practica în domeniu.





1

# Metodologia cercetării



# 1. Metodologia cercetării

## 1.1. Scopul și sarcinile cercetării

În cadrul studiului „Asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală. Analiza practicii judiciare din Republica Moldova” ne-am propus să cercetăm atât cadrul legislativ material, care incriminează infracțiunile sexuale, cât și cadrul legislativ procesual, care garantează drepturile victimelor pe tot parcursul procesului de instrumentare a acestei categorii de infracțiuni. Astfel, scopul studiului a fost de a constata nivelul de respectare a drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală

în cadrul cauzelor penale din momentul seizării organului de urmărire penală până la pronunțarea hotărârii definitive și irevocabile de către instanța de judecată. Anume prin acest studiu ne-am propus o evaluare obiectivă, corectă a situației bazată pe cauzele penale examinate de organele de drept, cu elaborarea propunerilor și recomandărilor în domeniu întru asigurarea unui nivel mai înalt de protecție a victimelor infracțiunilor privind viața sexuală și înlăturarea practicilor și acțiunilor ce încălcă drepturile acestora ori atentează la demnitatea și onoarea lor.

### ***În mod special, studiul s-a axat pe următoarele obiective:***

- identificarea încălcărilor drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală de către organele de prevenire a infracțiunilor, organele de urmărire penală, procurori, instanțele de judecată;
- determinarea modului de tratare a victimelor infracțiunilor privind viața sexuală de către organele de drept;
- analiza atitudinii organelor de drept față de victimele infracțiunilor privind viața sexuală;
- verificarea modalității de colectare a probelor, obiectului probatoriu și respectării termenilor de examinare a cauzelor;
- revizuirea modalității de audiere și de adresare a întrebărilor;
- identificarea mijloacelor de reabilitare a victimelor infracțiunilor privind viața sexuală;
- înaintarea recomandărilor pentru îmbunătățirea modului de respectare a drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală și a modului de tratare a acestora.

Suplimentar menționăm că imperativul elaborării prezentului studiu a fost determinat și de numărul constant al infracțiunilor privind viața sexuală, care denotă nerealizarea scopului pedepsei, expus în Codul penal, și

anume prevenirea săvârșirii altor infracțiuni. Pentru a demonstra gradul înalt al acestor cauze, mai jos prezentăm un tabel ce reflectă datele Biroului National de Statistică.



2011	2012	2013	2014	2015
462 cauze penale	618 cauze penale	608 cauze penale	648 cauze penale	639 cauze penale

## 1.2. Metoda cercetării

Pentru a efectua prezentul studiu, au fost colectate din cadrul Judecătoriilor municipiului Chișinău (Botanica, Buiucani, Centru, Ciocana, Râșcani.) și Judecătoriilor Bălți, Cahul, Cante-

mir, Călărași, Căușeni, Criuleni, Fălești, Hânțești, Sângerei, Soroca, Orhei, Ungheni 240 de dosare penale din perioada anilor 2011-2016, în care au fost examinate și cercetate infracțiuni privind viața sexuală.

### Numărul dosarelor cercetate pe municipii și raioane

<i>Judecătoria Botanica, municipiul Chișinău</i>	12 cauze penale
<i>Judecătoria Buiucani, municipiul Chișinău</i>	14 cauze penale
<i>Judecătoria Centru, municipiul Chișinău</i>	16 cauze penale
<i>Judecătoria Ciocana, municipiul Chișinău</i>	13 cauze penale
<i>Judecătoria Râșcani, municipiul Chișinău</i>	16 cauze penale
<i>Judecătoria municipiului Bălți</i>	15 cauze penale
<i>Judecătoria Cahul</i>	12 cauze penale
<i>Judecătoria Cantemir</i>	24 cauze penale
<i>Judecătoria Călărași</i>	11 cauze penale
<i>Judecătoria Căușeni</i>	12 cauze penale
<i>Judecătoria Criuleni</i>	19 cauze penale
<i>Judecătoria Fălești</i>	9 cauze penale
<i>Judecătoria Hânțești</i>	12 cauze penale
<i>Judecătoria Orhei</i>	15 cauze penale
<i>Judecătoria Sângerei</i>	10 cauze penale
<i>Judecătoria Soroca</i>	17 cauze penale
<i>Judecătoria Ungheni</i>	13 cauze penale

Cauzele penale examinate au vizat următoarele categorii de infracțiuni privind viața sexuală, cuprinse în Codul penal: **violul** (art. 171); **acțiuni violente cu caracter sexual** (art. 172); **hărțuirea sexuală** (art. 173); **raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit**

**vârsta de 16 ani** (art. 174); **acțiuni perverse** (art. 175). Victimele cauzelor examinate sunt minore cu vârsta de la 14 -16 ani și femei de la 18 ani. În tabelul de mai jos sunt prezentate date privind numărul cauzelor penale per articol/infracțiune.

<b>art. 171</b>	<b>art. 172</b>	<b>art. 173</b>	<b>art. 174</b>	<b>art. 175</b>
130	46	6	48	10
cauze penale	cauze penale	cauze penale	cauze penale	cauze penale

Se cuvine să precizăm că au fost colectate și cercetate doar dosarele penale în care a fost pronunțată o hotărâre irevocabilă, nefiind studiate cele ce au fost încetate la faza de urmărire penală. Fiecare dosar penală

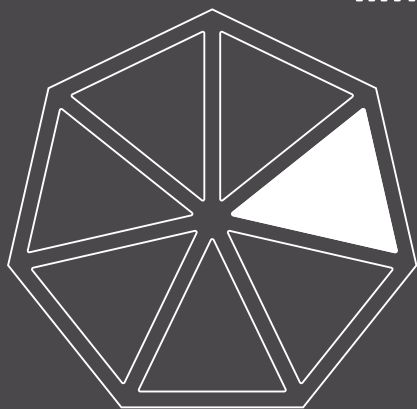
fost studiat separat în vederea cercetării și identificării încălcărilor drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală și realizarea scopurilor propuse.

### **Limitele prezentei cercetări**

Inițial, unul din obiectivele cercetării a fost și colectarea cauzelor penale ce vizează infracțiunile privind viața sexuală, care au fost încetate la faza de urmărire penală. Din păcate, Procuratura Generală a refuzat accesul la aceste dosare penale, invocând secretul urmăririi penale și protecția datelor cu caracter personal. Totodată, nu au fost examinate dosarele penale prevăzute

de articolul 175<sup>1</sup>, Cod penal al Republicii Moldova (**Ademenirea minorului în scopuri sexuale**), dat fiind complexitatea acestei infracțiuni și faptul că este un articol relativ recent, iar asemenea dosare penale sunt puține. În plus, infracțiunile cu caracter sexual față de copii constituie, în opinia noastră, subiectul unei alte cercetări specifice.

## **Infrațiuni privind viața sexuală - cadrul legal național**



# **2**

## 2. Infracțiuni privind viața sexuală- cadrul legal național

### 2.1. Aspectul material

După adoptarea Declarației de Independență în 1991, Republica Moldova a întreprins o serie de măsuri importante pentru recunoașterea drepturilor omului și consfințirea obligațiilor statului vizavi de respectarea acestora. Drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, limitele de restrângere a acestora au fost consfințite în Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994. Astfel, articolele 24 și 28 din Constituția Republicii Moldova stipulează că statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată. Componenta intimă a vieții private, garantată prin Legea Supremă, are ca scop protejarea identității persoanei, a sferei vieții sale intime, a relațiilor personale, inclusiv a libertății sexuale.

Aceste garanții constituționale, inclusiv asigurarea libertății sexuale a persoanei, precum și incriminarea și sancționarea faptelor care atentează la această libertate, au fost dezvoltate prin cadrul legislativ inferior Legii Supreme. În același timp, protecția libertății sexuale, combaterea fenomenului abuzului sexual, precum și protecția victimelor acestui flagel, a constituit o prioritate consfințită atât în actele internaționale europene, cât și în cele universale. Astfel, noua Convenție a Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice reprezintă tratatul internațional cel mai cuprinzător, care abordează această violare gravă a drepturilor omului. Convenția tinde spre toleranță zero privind această formă de violență și constituie un important pas înainte pentru a face din Europa și dincolo de ea un spațiu mai sigur. Potrivit Convenției, părțile semnatare urmează să incrimineze și să sancționeze orice formă de violență domestică (fizică, sexuală, psihică ori economică), să procedeze la urmărirea violenței sexuale, inclusiv violului, hărțuirii

sexuale, căsătoriei forțate, mutilării genitale a femeilor, avortului și sterilizării forțate. Republica Moldova a aprobat semnarea respectivei Convenții la 15 decembrie 2016<sup>1</sup>.

Violul, sclavajul sexual, prostituția forțată, graviditatea forțată, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală de o gravitate comparabilă, conform pct. 7 din statutul Curții Penale Internaționale de la Roma, se califică drept crime contra umanității. Prevederi în această materie se regăsesc și în:

- Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (STE Nr. 5, 1950) și Protocoalele sale adiționale;
- Carta Socială Europeană (STE Nr. 35, 1961, revizuită în 1996, STE Nr. 163);
- Convenția Consiliului Europei privind Lupta împotriva Traficului de Fiiște Umane (CETS Nr. 197, 2005);
- Convenția Consiliului Europei pentru Protecția Copiilor împotriva Exploatării Sexuale și a Abuzului Sexual (CETS Nr. 201, 2007);
- Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice (1966);
- Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale (1966);

<sup>1</sup>Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 2511-VII din 15.12.2016 pentru aprobarea semnării Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ne. 459-471, art. 935 din 23.12.2006).



- Convenția Națiunilor Unite privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Împotriva Femeilor ("CEDAW", 1979) și Protocolul său Opțional (1999);
- Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului (1989) și Protocoloalele sale Opționale (2000);
- Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (2006); Convenția de la Geneva (IV) referitoare la Protecția Persoanelor Civile în Timp de Război (1949) și Protocoloalele Adiționale I și II (1977).

În același context, urmează a fi reamintite de asemenea și următoarele recomandări ale Comitetului de Miniștri adresate Statelor membre ale Consiliului Europei:

Recomandarea Rec(2002)5 privind protecția femeilor împotriva violenței;

Recomandarea CM/Rec(2007)17 privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen;

Recomandarea CM/Rec(2010)10 privind rolul femeilor și al bărbaților în prevenirea și soluționarea conflictelor și în construirea păcii;

precum și alte recomandări relevante. Un reper al garanțiilor îl constituie și Recomandarea Generală Nr. 19 a Comitetului CEDAW privind violența împotriva femeilor.

Nu pot fi excluse de pe eșichierul garanțiilor nici raționamentele consfințite de Curtea Europeană în jurisprudența sa, care stabilește standarde importante în domeniul violenței împotriva femeilor, jurisprudență ce este într-o continuă creștere.

Având la bază garanțiile consfințite pe plan internațional, Republica Moldova, prin adoptarea în 2003 a Codului penal, a incriminat mai multe fapte pasibile de răspundere penală. Astfel, a fost introdus un capitol distinct – capitolul IV, intitulat „**Infrațiuni privind viața sexuală**”, care cuprinde următoarele infracțiuni: **violul** (art. 171), **acțiunile violente cu caracter sexual** (art. 172), **hărțuirea sexuală** (art. 173), **raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani** (art. 174), **acțiuni perverse** (art. 175), **ademenirea minorului în scopuri sexuale** (art. 175<sup>1</sup>).

Noțiunile de bază stipulate în legislația națională își au geneza în actele internaționale care vin să unifice această protecție și să o ridice la cele mai înalte standarde privind drepturile omului. Toate aceste fapte prejudiciabile, săvârșite cu intenție, atentează și vatamă – în mod exclusiv sau în principal – relațiile sociale privind viața sexuală a persoanei, iar obiectul juridic generic al infracțiunilor din grupul menționat îl constituie relațiile sociale privind viața sexuală a persoanei.

Art. 171 CP al RM

Violul, adică raportul sexual săvârșit prin constrângere fizică sau psihică a persoanei sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința.

Art. 172 CP al RM

Homosexualitatea sau satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse, săvârșite prin constrângere fizică sau psihică a persoanei ori profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința.

Art. 173 CP al RM

Hărțuirea sexuală, adică manifestarea unui comportament fizic, verbal sau nonverbal, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare cu scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvârșite prin amenințare, constrângere, șantaj.

Art. 174 CP al RM

Raportul sexual altul decât violul, actele de penetrare vaginală, anală sau bucală și altele, comise asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani.

Art. 175 CP al RM

Acțiunile perverse săvârșite față de o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, constând în exhibare, atingeri indecente, discuții cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la raporturile sexuale, determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice, punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic, precum și în alte acțiuni cu caracter sexual.

## 1) Violul

Violul se încriminează cu o variantătip și 2 agravante.

**Obiectul juridic special** al violului are, de cele mai dese ori, un caracter complex, constând din: 1) obiectul juridic principal – relațiile sociale cu privire la inviolabilitatea sexuală și libertatea sexuală a persoanei; 2) obiectul juridic secundar – relațiile sociale cu privire la libertatea psihică, integritatea corporală, sănătatea sau viața persoanei. În cazul faptelor de la lit. b), alin. (2) și lit. b), alin. (3), art. 171 din Codul penal al Republicii Moldova, obiectul juridic principal îl formează relațiile sociale cu privire la inviolabilitatea sexuală a minorilor.

**Obiectul material** este corpul persoanei.

**Subject** al infracțiunii poate fi persoana fizică, ce a împlinit la momentul săvârșirii infracțiunii vârsta de 14 ani.

**Victimă** a infracțiunii de viol poate fi orice persoană, indiferent de vârstă, sex, statut social, avere, apartenență socială etc. În general pentru calificarea infracțiunii de viol nu contează calitatea victimei. Dar sunt cazuri când calitatea victimei reprezintă o circumstanță agravantă. Astfel, o circumstanță agravantă reprezintă **vârsta victimei**. În cazul în care ea este o persoană minoră, atunci infracțiunea se va încadra în art. 171, lit. b), alin. (2) sau, după caz, art. 172, lit. b), alin. (2), Cod penal. Dacă infracțiunea de viol sau acțiunile violente cu caracter sexual au fost săvârșite față de o persoană care nu a împlinit vârsta de 14 ani, faptele urmează să fie încadrate în temeiul art. 171, lit. b), alin. (3), sau, după caz, art. 172, lit. b), alin. (3), Cod penal. Violul săvârșit asupra unei femei gravide, asupra unui membru de familie sau violul persoanei care se afla în grija, sub ocrotirea, protecția, la educarea sau tratamentul făptuitorului sunt de asemenea circumstanțe agravante ale violului și ale acțiunilor violente cu caracter sexual (art. 171, alin. (2), lit. b<sup>2</sup>), Cod penal).





**Latura obiectivă a infracțiunii** este compusă din 2 acțiuni: una principală – **raportul sexual**, și o acțiune adiacentă: a) **constrângerea fizică**; b) **constrângerea psihică**; c) **profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința**.

Potrivit hotărârii explicative a Curții Supreme de Justiție nr. 17 din 7 noiembrie 2005, raportul sexual reprezintă un act sexual normal (sub aspect fiziologic) dintre persoane de sex diferit. Constrângerea fizică (lovirea victimei, imobilizarea brațelor și a întregului corp, legarea etc.) reprezintă folosirea forței fizice asupra persoanei pentru a înfrânge rezistența fizică a acesteia și a face astfel posibil raportul sexual. Rezistența victimei nu este o condiție esențială și nu prezintă importanță decât ca expresie a refuzului ei categoric de a consimți un raport sexual. Constrângerea psihică reprezintă amenințarea persoanei cu un pericol grav pentru ea sau pentru o altă persoană, în astfel de condiții încât să-i inspire frica serioasă că acel pericol nu va putea fi înlăturat decât prin cedarea în fața amenințării.

În contextul aceluiași infracțiuni, imposibilitatea de a-și exprima voința presupune o stare psihofiziologică ce lipsește victima de capacitatea de a-și da seama de ceea ce se întâmplă cu ea sau de a-și manifesta voința (în cazul vârstei fragede, a oligofreniei, a altor stări patologice de natură psihică, a somnului hipnotic sau letargic, a leșinului, a comei, a morții clinice, consumului de alcool etc.). Profitarea făptuitorului de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința înseamnă că făptuitorul și-a dat seama de situația dificilă a victimei și a folosit prilejul pentru a întreține cu ea un raport sexual.

De menționat că în caz de participare pentru calificarea infracțiunii de viol nu este necesar ca persoanele să săvârșească atât acțiunea principală, cât și cea adiacentă, ci doar o parte a laturii obiective.

**Latura subiectivă** a infracțiunii ce se încadrează la art. 171 din Codul penal se exprimă, în primul rând, în vinovăție direct sub formă de intenție. Ca elemente agravante ale infracțiunii de viol, pe lângă cele menționate anterior, art. 171 CP mai prevede violul:

- săvârșit asupra unui membru de familie;
- săvârșit cu bună știință asupra unei femei gravide;
- săvârșit de două sau mai multe persoane;
- însoțit de contaminarea intenționată cu o boală venerică;
- săvârșit cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice;
- săvârșit asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a atins vârsta de 14 ani;
- săvârșit asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau în tratamentul făptuitorului;
- însoțit de contaminarea intenționată cu maladia SIDA;
- care a cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;
- care a provocat din imprudență decesul victimei.

## 2) Acțiuni violente cu caracter sexual

Ceea ce caracterizează infracțiunea prevăzută la art. 172 din Codul penal al Republicii Moldova este că în locul raportului sexual, care reprezintă manifestarea normală a sexualității, instinctul sexual caută a fi satisfăcut prin acte contrare naturii firești a acestora<sup>2</sup>.

<sup>2</sup> S. Brînză, V. Stati, VI. Grosu, X. Ulianovschi, I. Țurcan. Drept penal, partea specială. Editura Cartier, Chișinău, 2005, pag. 179.

**Obiectul juridic special** al infracțiunii prevăzute la art. 172, CP, are de cele mai dese ori, ca și în cazul violului, un caracter complex, deoarece acesta se constituie din: 1) relațiile sociale cu privire la inviolabilitatea sexuală și libertatea sexuală a persoanei (obiectul juridic principal); 2) relațiile sociale cu privire la libertatea psihică, integritatea corporală, sănătatea sau viața persoanei (obiectul juridic secundar). În cazul modalităților de la lit. b) din alin. (2) și de la lit. a) din alin. (3) ale art. 172, CP, obiectul juridic principal al infracțiunii analizate se constituie din relațiile sociale cu privire la inviolabilitatea sexuală a minorilor.

**Obiectul material** al acțiunilor violente cu caracter sexual îl constituie corpul persoanei.

**Victima** în cazul infracțiunii analizate adoptă o postură sau alta, în funcție de modalitatea sub care apare acțiunea principală din cadrul laturii obiective: persoana de sex masculin (în cazul homosexualismului); persoana de sex feminin (în cazul lesbianismului); persoana de sex masculin sau feminin (în cazul satisfacerii poftei sexuale în forme perverse). În cazul primelor două modalități enunțate, victima are aceeași apartenență sexuală ca și autorul (sau coautorul care săvârșește actul sexual).

**Subiectul** poate fi orice persoană, care la momentul săvârșirii infracțiunii a împlinit vârsta de 14 ani.

**Latura obiectivă** a infracțiunii ce se încadrează în art. 172, CP, se exprimă în fapta prejudiciabilă, concretizată în acțiuni de două tipuri: 1) **acțiunea principală**: a) homosexualismul; b) lesbianismul; c) satisfacerea poftei sexuale în forme perverse; 2) **acțiunea adiacentă**: a) constrângerea fizică; b) constrângerea psihică; c) profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința.

Potrivit hotărârii explicative ale Plenului CSJ, homosexualismul reprezintă actul sexual dintre persoane de sex masculin, lesbianismul reprezintă contactul sexual între

persoane de sex feminin, satisfacerea poftei sexuale în forme perverse reprezintă practicarea de acte sexuale nefirești, care urmăresc scopul satisfacerii instinctului sexual prin diferite procedee (analo-genitale, oralo-genitale, oralo-anale), cu excepția homosexualismului și a lesbianismului.

În cazul noțiunilor de constrângere fizică, psihică și profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința urmează a se aplica aceeași interpretare similară celor expuse la viol. Și circumstanțele agravante de asemenea sunt similare celor expuse la analiza juridică-penală a violului.

### 3) Hărțuirea sexuală

Inovația Codului penal al Republicii Moldova din 2002 este includerea infracțiunilor de acțiuni perverse. Articolul 175 prevede că acțiunile perverse săvârșite față de o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, constând în exhibare, atingeri indecente, discuții cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la raporturile sexuale, determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice, punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic, precum și în alte acțiuni cu caracter sexual, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani. La fel, prin art. 175<sup>1</sup> este incriminată propunerea, inclusiv prin intermediul tehnologiilor de informare și comunicare, a unei întâlniri cu un copil în scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei infracțiuni cu caracter sexual, dacă propunerea a fost urmată de fapte materiale, ce conduc la o astfel de întâlnire, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani.



Legislația națională în domeniul infracțiunilor privind viața sexuală conține și alte reglementări cu excepția celor din Codul penal. Iată câteva reglementări care acționează în scopul prevenirii hărțuirii sexuale:

– Codul muncii al Republicii Moldova impune angajatorului obligația de a întreprinde măsuri de prevenire a hărțuirii sexuale la locul de muncă, precum și măsuri de prevenire a persecutării pentru depunerea plângerilor privind discriminarea în organul competent<sup>3</sup>; de a introduce în regulamentul intern al unității dispoziții privind interzicerea discriminărilor după oricare criteriu și a hărțuirii sexuale<sup>4</sup>. La fel, regulamentul intern al unității trebuie să conțină prevederi cu privire la respectarea principiului nediscriminării, la eliminarea hărțuirii sexuale și a oricărei forme de lezare a demnității în muncă<sup>5</sup>. Art. 1 din Codul muncii al Republicii Moldova definește hărțuirea sexuală drept orice formă de comportament fizic, verbal sau nonverbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare.

– Prin Legea nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității se interzice orice deosebire, excludere, restricție sau preferință pe baza criteriilor stabilite de prezenta lege, care au drept efect limitarea sau subminarea egalității de șanse sau de tratament la angajare sau concediere, în activitatea nemijlocită și în formarea profesională. La fel, se consideră discriminatorie acțiunea de hărțuire din partea angajatorului<sup>6</sup>.

– În temeiul Legii nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, victima violenței în familie are dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială prin acțiuni speciale medicale, psihologice, juridice și sociale. E de menționat că violul marital este o formă a violenței în familie și se pedepsește potrivit legii.

– Legea nr. 5 din 09.02.2006 privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați,

în art. 2, definește hărțuirea sexuală ca fiind orice formă de comportament fizic, verbal sau nonverbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare, iar prin art. 10, alin. (3), lit. d) al aceleiași legi se impune în sarcina angajatorului obligația de a întreprinde măsuri de prevenire a hărțuirii sexuale a femeilor și bărbaților la locul de muncă, precum și a persecutării pentru depunerea plângerilor împotriva discriminării în organul competent.

#### **4) Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani**

Raportul sexual cu o persoană care nu a atins vârsta de 16 ani, dar mai ales actul de homosexualism sau de lesbianism săvârșit asupra unei asemenea persoane, poate avea grave repercusiuni nu doar de ordin fizic, dar mai ales de ordin psihosocial.

**Obiectul juridic special** al infracțiunii prevăzute la art. 174 din CP îl formează relațiile sociale cu privire la inviolabilitatea sexuală a persoanelor care nu au atins vârsta de 16 ani.

**Obiectul material** al infracțiunii analizate îl constituie corpul persoanei. Victimă a infracțiunii date poate fi numai persoana de sex feminin sau masculin, care la momentul săvârșirii infracțiunii nu a atins vârsta de 16 ani. La calificare nu are importanță gradul de maturizare sexuală a victimei.

**Latura obiectivă** a infracțiunii ce se încadrează la art. 174 din CP se exprimă în fapta prejudiciabilă, manifestată prin acțiune. Această acțiune poate îmbrăca oricare din modalitățile următoare: 1) raportul sexual; 2) homosexualismul; 3) lesbianismul.

**Latura subiectivă** – intenție directă.

<sup>3</sup> Codul muncii, art. 10, lit. f3), alin. (1).

<sup>4</sup> Codul muncii, art. 10, lit. f5), alin. (1).

<sup>5</sup> Codul muncii, art. 199., lit. b), alin. (1).

<sup>6</sup> Legea nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității, art. 7, lit. f), alin. (1).

## 5) Acțiuni perverse

Noțiunea **acțiuni perverse** desemnează acțiuni reprobate de societate, ce prezintă devierea de la normal a instinctelor, a comportamentului persoanei, a ideilor, a judecății. Acțiunile perverse (imoralitate, desfrâu) comportă un caracter sexual orientat spre satisfacerea poftei sexuale a făptuitorului sau excitarea instinctului sexual al victimei. Aceste acțiuni pot fi de natură fizică sau intelectuală. În categoria acțiunilor perverse cu caracter fizic se includ: atingerile indecente, mângâierea sau demonstrarea organelor sexuale proprii sau acelor ale minorului, pozele indecente, dezgolirea corpului, săvârșirea raportului sexual sau a raportului homosexual în prezența victimei minore etc. Actele de desfrâu cu caracter intelectual se pot exprima prin: discuții cinice cu victima despre relații sexuale, demonstrarea imaginilor pornografice, demonstrarea operelor pornografice în fața victimei, înscrierile cu asemenea conținut etc. (a se vedea p. 21 al Hotărârii Plenului CSJ nr. 7 din 29.08.1994, cu modificările Hotărârii Plenului CSJ nr. 38 din 20.12.1999 și nr. 25 din 29.10.2001). În calitate de victime ale acțiunilor perverse pot fi persoanele de ambele sexe, care nu au atins vârsta de 16 ani.

**Latura subiectivă** a infracțiunii se realizează prin intenție directă. Drept mobil pentru făptuitor servește dorința de a-și satisface pofta sexuală în formă perversă. Subiect al infracțiunii poate fi orice persoană de orice sex, care a atins vârsta de 14 ani.

### 2.2. Aspectul procesual

Pentru îndeplinirea cu diligență a obligațiilor asumate conform standardelor internaționale, Republica Moldova a creat un mecanism, o procedură și organe de urmărire penală competente a examina cazurile de atentare la viața sexuală a persoanei și a trage la răspundere penală persoanele vinovate, astfel încât drepturile victimei să fie restabilite după incriminarea faptelor penale.

Articolul 276 din Codul de procedură penală nu prevede violul<sup>7</sup> printre crimele care necesită o plângere din partea victimei. Însă el include un șir de alte crime, care pot implica violență sexuală. De exemplu, articolul 276, Cod de procedură penală, cere o plângere din partea victimei înaintea inițierii urmăririi penale pentru daune corporale mai puțin grave<sup>8</sup>, amenințarea cu moartea sau cu daune corporale severe<sup>9</sup> și hărțuirea sexuală<sup>10</sup>. Adicional, articolul 276, Cod de procedură penală, prevede că chiar dacă victima depune o plângere și va fi inițiată o cauză penală, urmărirea penală încetează în cazul în care victima și suspectul se vor împăca<sup>11</sup>.

La fel stau lucrurile și cu izolarea agresorului față de victimă. În cazurile când între subiect și victimă există relație de subordonare, faptul că subiectul infracțiunii își păstrează locul de muncă și partea vătămată depinde direct de deciziile acestuia, îngreunează semnificativ procesul de satisfacere efectivă a părții vătămate. Respectiv, principiul constituțional enunțat anterior – accesul liber la justiție – este încălcat din lipsa pârghiilor legale de a asigura părții vătămate accesul la justiție. Nu poate fi vorba despre o satisfacere efectivă a intereselor părții vătămate, dacă: 1) doar de ea depinde denunțarea infracțiunii și a infractorului; 2) ea poate depinde de subiectul infracțiunii. Ambele cazuri se referă exclusiv la factori ce nu țin de puterea de decizie a victimei. În primul caz, puterea de decizie a victimei poate fi influențată de mila și compasiunea manifestată față de bănuț, învinuit sau inculpat. Libertatea psihică, parte componentă a obiectului juridic al infracțiunilor prevăzute în Capitolul IV, Partea Specială, CP, este puternic afectată în urma violenței sexuale la care este supusă victima, fapt ce influențează esențial deciziile ulterioare luate de partea vătămată. În al doilea

<sup>7</sup> Cod penal al Republicii Moldova, articolul 171.

<sup>8</sup> Cod penal, art. 152.

<sup>9</sup> Cod penal, art. 155.

<sup>10</sup> Cod penal, art. 173.

<sup>11</sup> Cod de procedură penală, art. 276 (5).



caz, cum s-a mai menționat, lipsa normelor care să-l izoleze pe subiectul infracțiunii de victimă sau măcar să protejeze eficient victima față de puterea de decizie a subiectului reprezintă un factor hotărâtor în procesul de așa-zisa împăcare dintre partea vătămată și bănuț, învinut sau inculpat.

Legislația Republicii Moldovei trebuie să stipuleze clar faptul că pentru a urmări cazurile de violență sexuală nu este necesară numai decât o plângere a victimei. Legea nu trebuie să permită încetarea urmăririi dacă victima și suspectul se împacă. Astfel de aspecte ale legii sunt inconsistente cu cerințele Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeii și a violenței domestice din 11.05.2011 (Convenția de la Istanbul) și recomandările Comitetului CEDAW. Convenția de la Istanbul interzice în mod explicit Statelor-membre ca investigaarea sau urmărirea violenței sexuale, printre alte infracțiuni, să fie „total dependentă” de un raport sau o plângere din partea victimei. Adițional, Convenția de la Istanbul afirmă că „procedurile pot să continue chiar dacă victima își retrage mărturiile sau plângerea.”<sup>12</sup>

Recomandarea Generală Nr. 19 (24)(b) a Comitetului CEDAW privind violența împotriva femeilor prevede că „Statele-membre trebuie să se asigure de faptul că legile contra violenței în familie și abuzului, violului, agresiunii sexuale și alte violențe bazate pe gen oferă protecție adecvată tuturor femeilor...” Cerința prezenței plângerii din partea victimei pentru urmărirea nu se încadrează în raționamentul de protecție adecvată. Adițional, Recomandarea Generală Nr. 19 cere „Măsuri juridice eficiente ... pentru a proteja femeile de la orice fel de violență, inclusiv, printre altele, violența și abuzul în familie, agresiunea sexuală și hărțuirea sexuală la locul de muncă.”<sup>13</sup> În sfârșit, observațiile finale ale analizei periodice ale Comitetului CEDAW pentru Republica Moldova pe anul 2013 susțin concluzia precum că plângerea victimei nu trebuie să fie necesară pentru a urmări crime cu implicarea agresiunii sexuale. Comitetul a îndemnat Republica Moldova să organizeze:

– consolidarea aplicării Codului penal, Legea Nr. 45-XVI pentru prevenirea și combaterea violenței în familie și alte acte legislative naționale relevante să asigure ca toate femeile și fetele, inclusiv în mod particular femeile în vârstă, femeile și fetele de etnie romă și fetele cu dezabilități sunt protejate de violență și au acces la mijloace imediate de redresare;

– urmărirea din oficiu pentru toate aceste crime și să asigure ca făptașii să fie urmăriți și pedepsiți în măsura gravității crimei.

Folosirea explicită din partea Comitetului CEDAW a termenului **investigații din oficiu** indică faptul că guvernul trebuie să se bazeze pe imputernicirile sale inerente și să nu ceară plângerea victimei pentru a iniția proceduri de aplicare a legii penale.

Un alt document internațional ce merită menționat este Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeii și a violenței domestice din 11.05.2011 (Convenția de la Istanbul), care nu a fost încă ratificată de Republica Moldova. Dacă ne referim la concordanța între spiritul Convenției de la Istanbul și cel al legislației naționale în domeniu, atunci vom preciza că prin Legea nr. 196 din 28 iulie 2016 a fost actualizată legislația în domeniu, conținând importante prevederi ce armonizează legislația națională cu prevederile celei internaționale. Totodată, în legea națională însă nu sunt redată prevederile Capitolului VII privind persoanele refugiate.

<sup>12</sup> Convenția de la Istanbul, art. 55.

<sup>13</sup> Recomandarea Generală Nr. 19(24)(t) a Comitetului CEDAW privind violența împotriva femeilor.

În acest sens, Codul de procedură penală stabilește că se consideră **victimă orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale**. Victima are un interes în cadrul procesului penal și este interesată în rezultatele acestuia. Ca urmare a depunerii cererii victima

este recunoscută ca parte vătămată, statut care îi permite să participe în cadrul procesului penal. De asemenea, Codul de procedură penală îi acordă dreptul victimei de a refuza să fie recunoscută ca parte vătămată, drept de care victimele se folosesc prin depunerea unei cereri în acest sens.

***Participarea victimei la examinarea cauzei penale se realizează prin drepturile ei procesuale garantate de Codul de procedură penală. Astfel, victima infracțiunilor privind viața sexuală beneficiază de următoarele drepturi:***

- cererea sa să fie înregistrată imediat în modul stabilit, să fie soluționată de organul de urmărire penală, iar ea/victima să fie informată despre rezultatele soluționării;
- să primească de la organul de urmărire penală certificat despre faptul că ea s-a adresat cu cerere sau o copie a procesului-verbal despre cererea orală;
- să prezinte documente, obiecte și alte mijloace de probă pentru confirmarea cererii sale;
- să se adreseze cu o cerere suplimentară;
- să fie informată, la cerere, de către organul de urmărire penală, procuror sau, după caz, de către instanța de judecată despre soluționarea plângerii sale, despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale;
- să primească gratuit, la solicitare, copii ale acestora, precum și a hotărârii de încetare sau de clasare a procesului penal în cauza respectivă, de neîncepere a urmăririi penale, copia sentinței, deciziei sau a altei hotărâri judecătorești definitive;
- să ceară de la organul de urmărire penală să fie recunoscută ca parte vătămată în cauza penală;
- să depună cerere pentru a fi recunoscută ca parte civilă în procesul penal;
- să retragă cererea în cazurile prevăzute de lege;
- să primească certificat despre înregistrarea cererii sale și începerea urmăririi penale sau copie a ordonanței de neîncepere a urmăririi penale;



- să atace ordonanța de neîncepere a urmăririi penale în decurs de 10 zile din momentul primirii copiei ordonanței respective și să ia cunoștință de materialele în baza cărora a fost emisă această ordonanță;
- să fie asistată, la acțiunile procesuale efectuate cu participarea ei, de un avocat ales.

***Victima unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave contra persoanei, indiferent de faptul dacă este recunoscută în calitate de parte vătămată sau parte civilă, dispune, de asemenea, de următoarele drepturi:***

- să fie consultată de un avocat pe tot parcursul procesului penal ca și celelalte părți în proces;
- să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat în cazul în care nu dispune de mijloace bănești pentru a plăti avocatul;
- să fie însoțită de o persoană de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele închise;
- să primească o hotărâre judecătorească despre compensarea materială pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune.

***Victima, de îndată ce a fost identificată, beneficiază în condițiile legii de dreptul la protecție și compensare, precum și de dreptul de a depune o cerere privind aplicarea măsurilor de protecție.***

Victima beneficiază de drepturile sale și își exercită obligațiile personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți. În cazul în care victimă este un minor sau o persoană iresponsabilă, drepturile acesteia sunt exercitate de reprezentanții ei legali în modul prevăzut de prezentul Cod. Drepturile victimei decedate sunt preluate de succesorii ei.

Victima este audiată în condițiile prevăzute pentru audierea martorului. În cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual,

privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, victima minoră în vârstă de până la 14 ani este audiată în condițiile art. 110<sup>1</sup>, Cod de procedură penală al Republicii Moldova.

Parte vătămată este considerată persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate, conform legii, cu acordul victimei. Minorul căruia i s-a cauzat un prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său.

**Conform Codului de procedură penală al Republicii Moldova partea vătămată are următoarele drepturi:**

- să cunoască esența învinuirii;
- să facă declarații și explicații;
- să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;
- să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;
- să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală sau instanței de judecată și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii respective;
- să ia cunoștință de toate procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care a participat, să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;
- să ia cunoștință de materialele cauzei penale din momentul încheierii urmăririi penale și să noteze orice informații din dosar;
- să participe la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei;
- să pledeze în dezbateri judiciare privitor la prejudiciul cauzat;
- să fie informată de ofițerul de urmărire penală sau, după caz, de procuror despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească gratuit, la solicitarea sa, copii ale acestor hotărâri, precum și ale hotărârii de încetare sau clasare a procesului în cauza respectivă, de neîncepere a urmăririi penale, copia sentinței, deciziei sau altei hotărâri judecătorești definitive;
- să depună plângeri împotriva acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală, precum și să atace hotărârea instanței referitor la prejudiciul cauzat;
- să retragă plângerile depuse de ea sau de reprezentantul său, inclusiv plângerile împotriva acțiunilor interzise de lege săvârșite împotriva sa;
- să apeleze la un mediator în condițiile legii;
- **să se împace cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile prevăzute de lege;**





- să facă obiecții asupra plângerilor altor participanți la proces, care i-au fost aduse la cunoștință de către organul de urmărire penală sau despre care a aflat în alte împrejurări;
- să participe la judecarea cauzei pe cale ordinară de atac;
- să exercite căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești;
- să-i fie compensate cheltuielile suportate în cauza penală și să i se repare prejudiciul cauzat în urma acțiunilor nelegitime ale organului de urmărire penală;
- să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală în calitate de mijloace de probă sau prezentate de ea însăși, precum și bunurile ce îi aparțin și au fost ridicate de la persoana care a săvârșit acțiunea interzisă de legea penală, să primească în original documentele care îi aparțin;
- să fie reprezentată de un avocat ales, iar dacă nu are mijloace pentru a plăti avocatul, să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat;
- să sesizeze procurorul ierarhic superior sau, după caz, instanța de judecată despre încălcarea termenului rezonabil.

Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminări ale corpului sau a altor mostre biologice de la partea vătămată fără acordul ei pot fi efectuate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste acțiuni nu pot fi întreprinse în locurile sau circumstanțele în care există riscul traumatizării părții vătămate sau riscul violării drepturilor omului.

Partea vătămată este audiată în condițiile prevăzute de prezentul Cod pentru audierea martorului. În cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul

de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, partea vătămată minoră în vârstă de până la 14 ani este audiată în condițiile art. 110<sup>1</sup> Cod de procedură penală al Republicii Moldova.

Suplimentar, menționăm că de fapt Codul de procedură penală stabilește norme imperative care urmează să fie respectate de organul de urmărire penală, procuror, instanța de judecată și că nerespectarea lor conduce la încălcarea dreptului victimei la un proces echitabil.

### 2.3. Aspectul de reabilitare

Până la adoptarea Legii nr. 137 din 29 iulie 2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor, legislația Republicii Moldova nu garanta victimei nici un temei de reabilitare. Adoptarea acestei legi permite despăgubirea victimelor mai multor tipuri de infracțiuni, inclusiv victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.

Pentru început vom preciza că subiecții spre care este orientată Legea cu privire la reabilitarea victimelor sunt victimele infracțiunilor. Noțiunea **victimă a infracțiunii** presupune „persoanele fizice vătămate, mintal sau fizic, care înregistrează o suferință emoțională sau o pierdere materială, cauzate prin infracțiune, conform Codului penal al Republicii Moldova”. De asemenea, în cazul în care ne referim la compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune, termenul **victimă a infracțiunii** include și „soțul, copiii și persoanele aflate la întreținerea persoanei decedate”.

Articolul 2 al legii respective definește serviciile de suport acordate victimelor infracțiunilor și vine cu o concretizare, potrivit căreia **„serviciile de suport reprezintă serviciile publice sau private oferite victimelor abuzului, violenței fizice, psihice sau sexuale”**. În această concretizare regăsim câteva forme ale violenței în familie, și anume cea fizică, psihologică sau sexuală.

Legea susnumită stabilește expres următoarele servicii publice de suport acordate victimelor:

- consiliere informațională a victimelor cu privire la drepturile și serviciile de care pot beneficia;
- consiliere psihologică;
- asistență juridică garantată de stat;
- compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune.

În art. 2, alin (5) din lege se precizează că prevederile Legii nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie au un caracter complementar. Așadar, victimele violenței în familie beneficiază și de măsuri de asistență conform Legii nr. 45-XVI din 01.03.2007, și anume, în conformitate cu art. 11, alin (21): **„Victima are dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială prin acțiuni speciale medicale, psihologice, juridice și sociale. Acordarea serviciilor de protecție și asistență nu este condiționată de dorința victimei de a face declarații și a participa la procese de urmărire în justiție a agresorului”**. Același articol, la alin. (5), stabilește dreptul victimei la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat, iar la alin. (6) specifică obligația instituțiilor medico-sanitare de a acorda asistență medicală în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală. Prin urmare, Legea cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor și Legea nr. 45-XVI specifică la general drepturile la asistență care îi sunt garantate victimei și menționează despre obligația acordării asistenței medicale de către instituțiile medico-sanitare. Serviciile de asistență juridică garantată de stat se dublează.

**Consilierea informațională** ca și serviciu public de suport acordat victimei infracțiunilor privind viața sexuală nu reprezintă altceva decât obligația generală a colaboratorului organului de constatare a infracțiunilor, a ofițerului de urmărire penală, a procurorului, a instanței de judecată și a altor subiecți cu atribuții în domeniul reabilitării victimelor infracțiunii de a-i prezenta acesteia informațiile complete și concrete prevăzute la art. 6, alin (1), lit. a) – e) din lege. În special, în cazul infracțiunilor sexuale, victimelor li se va asigura suportul informațional cu privire la: serviciile de suport acordate victimelor, organul de urmărire penală la care poate depune plângerea privind infracțiunea săvârșită, drepturile procesuale de care beneficiază, măsurile



de protecție disponibile, dar și alte informații solicitate de victimă.

În privința **asistenței juridice garantate de stat** se face trimitere la Legea nr. 198 din 26 iulie 2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat. Conform art. 19, alin (1), din această lege, „*Au dreptul la asistență juridică calificată persoanele specificate la art. 6 care: a) au nevoie de asistență juridică pe cauze penale și interesele justiției o cer, însă nu dispun de suficiente mijloace pentru a plăti acest serviciu*”. Așadar, observăm existența unei reglementări generale în materie de asistență juridică garantată de stat victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.

Referitor la celelalte două servicii publice de suport, Legea nr. 137 din 29.07.2016 cu privire la reabilitarea victimelor i fracțiunilor (data intrării în vigoare 09.03.217) menționează expres la art. 9, alin. (1) și la art. 12, alin. (2) următoarele:

- **consilierea psihologică** se acordă din contul statului la cerere pentru victimele infracțiunii privind viața sexuală;
- au dreptul la **compensație financiară** victimele infracțiunilor privind viața sexuală.

Consilierea psihologică gratuită reprezintă un minim de ore de consiliere pe care statul și le asumă pentru a fi acordate victimelor infracțiunilor. Spre deosebire de serviciul precedent, și anume consilierea informațională, care se acordă victimelor tuturor categoriilor de infracțiuni, beneficierea de consiliere psihologică gratuită prevede anumite limite.

Compensarea de către stat a prejudiciului cauzat prin fapta infracțională se atribuie în mod expres victimelor infracțiunilor privind viața sexuală. În același timp, ele ar putea solicita compensații financiare acordate de către stat doar pentru:

- a) cheltuielile de spitalizare, tratament sau alte cheltuieli medicale suportate de victimă;
- b) prejudiciul cauzat ochelarilor, lentilelor de contact, protezelor dentare și altor obiecte care constituie mijloace de realizare a funcțiilor unor părți individuale ale corpului uman;
- c) prejudiciul cauzat prin distrugerea sau deteriorarea bunurilor victimei sau prin deposedarea acesteia prin săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 12, alin. (2), al Legii nr. 137 din 29.07.2016;
- d) prejudiciul cauzat prin pierderea capacității de muncă, dacă aceasta a fost provocată direct de acțiunile infracționale;
- e) cheltuielile de înmormântare a victimei, în cazul decesului acesteia.

Dreptul victimei la o compensație adecvată din partea statului este prevăzut și în unele acte internaționale, în special în art. 30 al Convenției de la Istanbul, în Directiva nr. 2004/80/CE a Consiliului European din 29 aprilie 2004 privind despăgubirea victimelor infracționalității, în Convenția europeană privind compensarea victimelor infracțiunilor violente, precum și în alte acte internaționale.

O modalitate de realizare a dreptului victimei la un proces echitabil înseamnă crearea unui sistem eficient de investigare a cauzelor penale.

## Concluzii

Analiza legislației materiale ce reglementează infracțiunile privind viața sexuală demonstrează că linia de demarcație dintre libertatea sexuală și infracțiunile ce atențiază la viața sexuală este **consimțământul persoanei adulte**, în cazul în care victima este adultă și cu capacitate de exercițiu deplină. Codul penal al Republicii Moldova, în cazul infracțiunilor de viol și acțiuni violente cu caracter sexual, restricționează consimțământul victimei prin aplicarea constrângerii fizice sau psihice a persoanei ori profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința.

Convenția Consiliului European privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul, statuează că, de fapt **consimțământul trebuie dat voluntar, ca rezultat al liberului arbitru al persoanei, evaluat în contextul circumstanțelor înconjurătoare**. Astfel, legislația Republicii Moldova tratează într-un alt mod consimțământul victimei, deși prevederile Convenției de la Istanbul în acest sens sunt mult mai benefice și oferă victimei posibilitatea de a fi protejată și în cazul în care constrângerea fizică și psihică nu a fost aplicată, însă în urma unor circumstanțe consimțământul acesteia este viciat. La moment, conform legislației Republicii Moldova, sentimentul de frică, deprindere sexuală sau alte circumstanțe vor fi calificate de organele de drept ca săvârșire a actu-

lui sexual cu acordul victimei. În acest sens e de precizat că, potrivit legislației Republicii Moldova, tot consimțământul este linia de demarcare dintre **viol și întreținerea unui raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani**. Or, reieșind din cauzele penale studiate, în funcție de caz, organul de urmărire penală califică fapta ca raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani chiar și în cazul în care victima este dependentă material, moral de făptuitor, are o frică față de acesta, ceea ce evident nu poate fi interpretat ca un consimțământ voluntar. Astfel, în cazul în care anume în acest sens legislația va fi modificată, integritatea sexuală a femeii va fi protejată în adevăratul sens al cuvântului.

În contextul ce ține de legea procesuală, menționăm că, deși legiuitorul a amendat legislația în vederea ridicării gradului de protecție a victimelor, totuși, reieșind din specificul infracțiunilor privind viața sexuală, victimele infracțiunilor respective urmează să beneficieze de drepturi suplimentare, printre care dreptul la intimitate, dreptul la asistență psihologică și medicală în cadrul urmăririi penale. În același timp, deși legislația Republicii Moldova oferă unele garanții în vederea respectării drepturilor și libertăților victimelor infracțiunilor privind viața sexuală, totuși aceasta urmează a fi modificată în vederea ridicării nivelului de protecție a drepturilor victimelor și oferirea mai multor garanții în vederea protecției și reabilitării acesteia.

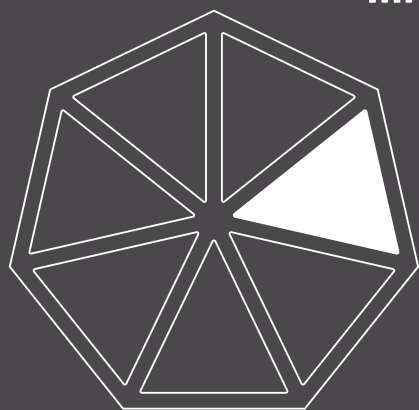


## Recomandări

Analiza legislației materiale ce reglementează infracțiunile privind viața sexuală ne sugerează următoarele recomandări:

- operarea modificărilor la Codul penal al Republicii Moldova în vederea revizuirii noțiunii **consimțământ** în cazul infracțiunilor privind viața sexuală în conformitate cu prevederile Convenției de la Istanbul;
- stabilirea unor garanții suplimentare victimelor infracțiunilor privind viața sexuală, printre care dreptul la intimitate, dreptul la asistență psihologică și medicală în cadrul urmăririi penale;
- amendarea Codului penal și Codului de procedură penală în sensul neadmiterii înlăturării răspunderii penale în rezultatul împăcării victimei cu infractorul; de regulă, infractorul, aflându-se în libertate, influențează ușor victima și o convinge să accepte concilierea;
- modificarea cadrului normativ național ce vizează infracțiunile privind viața sexuală în conformitate cu prevederile Convenției de la Istanbul.





**Inițierea și efectuarea urmăririi  
penale în cazul infracțiunilor  
privind viața sexuală**

**3**

### 3. Inițierea și efectuarea urmăririi penale în cazul infracțiunilor privind viața sexuală

#### 3.1. Promptitudinea inițierii și efectuării urmăririi penale

Potrivit modificărilor operate în Codul de procedură penală prin Legea nr. 66 din 22 aprilie 2011, inițierea urmăririi penale poate fi divizată în 2 etape: **procesul penal**, care începe din momentul înregistrării sesizării în condițiile art. 262-265 Cod de procedură penală, și **urmărirea penală**.

Pornind de la caracterul infracțiunilor privind viața sexuală și specificul acumulării probelor, promptitudinea inițierii urmăririi penale și efectuării acțiunilor urgente de colectare a probelor reprezintă garantarea unei anchete efective și realizarea drepturilor victimei. Analiza per ansamblu a dosarelor penale nu a depistat încălcări de procedură privind promptitudinea inițierii urmăririi penale, luând în considerare perioada dintre sesizarea organului de urmărire penală și inițierea urmăririi penale propriu-zise. În practică însă, în unele cauze studiate s-a stabilit că până la sesizarea organului de urmărire penală sesizarea însăși parcurge încă o procedură, având în vedere organizarea activității poliției, procedură care contravine principiului promptitudinii efectuării acțiunilor urgente de urmărire penală.

În localitățile urbane victima infracțiunilor privind viața sexuală se adresează Inspectoratelor de Poliție, care au grupe operative și în componența cărora intră un reprezentant al organului de urmărire penală care efectuează acțiuni de urmărire penală ce nu suferă amânare, precum înregistrarea plângerii, cercetarea la fața locului, audierea victimei, trimiterea victimei pentru efectuarea examinării medico-legale. În localitățile rurale, însă, victimele infracțiunilor cu caracter sexual sau reprezentanții legali ai acestora sesizează polițistul de sector, primarul, asistentul social sau medicul de familie, care nu au competențe de a efectua acțiuni de urmărire penală de urgență. De cele mai dese

ori aceștia nu sesizează organul de urmărire penală, ci acceptă plângerea victimei, urmând mai apoi o procedură de înregistrare a plângerii și transmiterea acesteia organului de urmărire penală pentru examinare potrivit competenței.

În una din audieri victima a declarat că s-a adresat „despre viol medicului de familie, care mi-a spus că urmează să mă adresez primarului, fără a-mi efectua vreun control medical”<sup>14</sup>. În cazul respectiv, medicul de familie, în virtutea atribuțiilor de serviciu, urma să sesizeze organul de urmărire penală și să-i elibereze victimei îndreptare pentru efectuarea unui control ginecologic.

După ce s-a adresat medicului de familie, s-a adresat primarului, care a sfătuit-o pe victimă să se adreseze polițistului de sector. Peste 2 zile victima infracțiunii de viol l-a găsit în sfârșit pe polițistul de sector, care a acceptat plângerea și a înregistrat-o în registrul R2, unde se înregistrează plângerile ce nu reprezintă în sine o sesizare despre săvârșirea unei infracțiuni.

***După înregistrare, plângerea se transmite organului de urmărire penală, care urmează să întreprindă acțiunile necesare, luând în considerare noile prevederi din Codul de procedură penală.***

<sup>14</sup> Aici și în continuare, citatele din dosarele cercetate, procesele-verbale și alte documente oficiale ale organelor de urmărire penală, instanțelor de judecată etc. sunt date în redacția protagoniștilor acestora.





Respectiv, deși este vorba despre 2-3 zile, pentru cauzele infracțiunilor cu caracter sexual este un termen destul de mare pentru administrarea probelor biologice, existând riscul pierderii acestora. De asemenea, în urma studierii cauzelor au fost depistate cazuri când data depunerii plângerii nu corespunde cu data înregistrării sesizării, fiind depășit termenul de 24 de ore de înregistrare a sesizării, cum prevede ordinul Ministerului Afacerilor Interne nr. 121/254/286-0/95 din 18 iulie 2008 privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și persoanelor care au săvârșit infracțiuni. În majoritatea cauzelor termenul de la depunerea sesizării - înregistrarea sesizării - până la inițierea urmăririi penale este de 1 - 2 zile, ceea ce corespunde standardelor de efectuare a acțiunilor de urmărire penală cu diligență și în termeni proximi. Dar există și cazuri când în cauzele penale polițiștii de sector, după depunerea plângerii, depun rapoarte către șefii Inspectoratelor de Poliție, în care specifică: **„Prin prezentul raport, vă aduc la cunoștința Dvs., în urma măsurilor de prevenție desfășurate, am stabilit că minora XX întreține relații sexuale cu YX. Reieșind din cele menționate supra, rog permisiunea Dvs. de a fi înregistrată informația dată în REI IP X, în scopul soluționării conform legislației în vigoare.”** În asemenea cazuri organele de poliție au instituit o procedură neprevăzută de Codul de procedură penală și care atențiază la obligația organelor de urmărire penală de a reacționa prompt și cu maximă diligență, precum și încalcă dreptul victimei de a fi examinată cauza în termeni cât mai proximi. Contrar legislației în vigoare și modificărilor aduse Codului de procedură penală, polițistul, după depunerea plângerii, solicită victimei infracțiunilor privind viața

sexuală explicații sau declarații, în care victima relatează în mod amănunțit circumstanțele cauzei, ceea ce constituie de fapt o audiere fără garantarea drepturilor procesuale expuse expres în Codul de procedură penală. Asemenea procedură era practică de organele de poliție până în 2011. Acest fapt se datorea unei lacune legislative, și anume Codul de procedură penală nu prevedea posibilitatea de a efectua acțiuni procesuale până la începerea urmăririi penale. Ulterior a fost modificat art. 279, alin. (1), Cod de procedură penală, care permite organului de urmărire penală să efectueze acțiuni procesuale, fiind instituită noțiunea de proces penal. Deși legea a fost modificată, solicitarea explicațiilor sau declarațiilor de la victima infracțiunilor cu caracter sexual continuă în 30% din cauzele analizate. În asemenea cazuri procedura de depunere a explicațiilor și declarațiilor reprezintă de fapt o intimidare a victimei, în condițiile în care explicațiile urmează a fi solicitate de la persoanele aflate în conflict cu legea, și nu de la persoanele care sunt victime ale infracțiunilor.

Totodată, solicitarea explicațiilor este precedată de audierea victimei conform procedurii prevăzute de Codul de procedură penală, ceea ce presupune că victima va fi nevoită să mai relateze încă o dată circumstanțele cauzei și să fie revictimizată prin retrăirile psihologice și emoționale provocate în urma comiterii infracțiunii. Mai mult ca atât, din cele 240 de cauze penale studiate, în 65 dintre acestea victima depune explicații pe marginea infracțiunii cu caracter sexual, iar a doua zi este audiată ca parte vătămată.

***Cauza penală inițiată pe faptul comiterii infracțiunilor prevăzute de art. 172, alin. (2), lit. b<sup>2</sup>), Cod penal, relație conjugală.***

Conținutul plângerii: „Rog organele de poliție să ia măsuri cu concubinul meu XX, care pe parcurs de mai mult timp întreține relații perverse cu mine contrar voinței mele, mă obligă să întrețin relații sexuale în formă orală, amenințându-mă cu răfuiala fizică.”

Potrivit actelor procesuale, fapta penală a fost comisă la 21 iulie 2014, despre ce a fost înștiințat organul de poliție prin telefon. Plângerea privind comiterea infracțiunii a fost depusă la 22 iulie 2014 și înregistrată în Registrul R-II. Tot la 22 iulie 2014 au fost solicitate explicații de la victimă.

La 04 august 2014 a fost înregistrată sesizarea cu privire la săvârșirea unei infracțiuni. La 03 septembrie 2014 a fost inițiată urmărirea penală pe faptul comiterii infracțiunii prevăzute de art. 172, alin. (2), lit. b<sup>2</sup>), Cod penal.

***Cauză penală inițiată pe faptul comiterii infracțiunii prevăzute de art. art. 27, 171, alin. (1), Cod penal (tentativă de viol).***

Conținutul plângerii: „Rog organele de poliție să ia măsuri cu XX care în noaptea de 18.07.2011, orele 01:00 a intrat în gospodăria mea și a încercat să întrețină cu mine un raport sexual, eu am opus rezistență și nu i-a reușit” (stilul plângerii denotă că a fost scrisă din cuvintele polițistului).

Cu toate acestea, din dosare reiese că la 19.07.2011 victima, fiind o persoană în etate, s-a adresat la medicul de familie. Medicul de familie, fiind audiat ca martor, a declarat: „Cet. XX s-a adresat la medicul spunând că a fost bătută și violată, însă neavând semne vizibile de vătămări fizice, medicul nu a efectuat controlul medical, ci i-a recomandat să se adreseze la primar”.

La 19.07.2011 victima s-a adresat la organele de poliție, depunând o plângere în acest sens. Tot la 19.07.2011 victimei i-au fost luate explicații. Sesizarea a fost înregistrată în R2, fiind cu statut de material.

La 23.07.2011 a fost scris un raport pe numele șefului Inspectoratului de Poliție, prin care s-a solicitat prelungirea perioadei de examinare a materialului pentru a fi luate explicații de la presupusul bănuțit.



La 04.08.2011 a fost scris un raport repetat, prin care s-a solicitat prelungirea perioadei de examinare a materialului până la 10.08.2011 pentru a audia martori suplimentari.

La 10 august 2011 organul de urmărire penală a propus neînceperea urmăririi penale, având în vedere că fapta nu întrunește elementele infracțiunii: „Nu a fost un raport sexual, dar a fost întrebată victima dacă nu dorește să întrețină un raport sexual”.

Victimei nu i s-a dat o îndreptare de a urma examinarea medico-legală în ziua adresării, ci doar la 24.08.2011 organul de urmărire penală i-a eliberat o îndreptare pentru colectarea mostrelor biologice.

Ulterior, cauza penală a fost încetată pe motivul împăcării părților.

Deși Codul de procedură penală al Republicii Moldova nu prevede o posibilitate de prelungire a procesului penal în cazurile infracțiunilor privind viața sexuală, în cauzele studiate

s-a depistat că ofițerul de urmărire penală, contrar prevederilor legale, solicită șefului Inspectoratului de poliție prelungirea procesului penal până la începerea urmăririi penale.

### exemplul 3

***Plângerea a fost depusă la 14.02.2014 în care era indicat: „Rog organul de urmărire penală să ia măsuri pe faptul că la 02.02.2013, ora 23:00 am fost violată de către XX”. Victima a înștiințat poliția prin telefon despre săvârșirea infracțiunii la 11.02.2014.***

La 28.02.2014 ofițerul de urmărire penală scrie un raport către șeful Inspectoratului de Poliție, în care indică: „Vă aduc la cunoștință că în procedura mea se află materialul înregistrat în R-1, pe faptul că la 02.02.2014 XX a întreținut un raport sexual cu XZ contrar voinței acesteia. Având în vedere că pe materialul dat este necesar de a primi o hotărâre conform art. 274 CPP, este necesar de a fi audiați mai mulți martori care cunosc despre circumstanțele cauzei, însă, având în vedere că termenul de precauție expiră la 28.02.2014, rog permisiunea ca să fie prelungit până la 07.03.2014”.

Urmărirea penală totuși a fost inițiată la 16.02.2014.

În cazul exemplului 3 s-a constatat că organul de urmărire penală a fost informat prin telefon despre săvârșirea violului la 11.02.2014, fapt probat prin înștiințarea telefonică existentă la materialele cauzei. Totuși, sesizarea se consideră depusă pe data de 14.02.2014, la momentul depunerii plângerii. În **82 cauze penale studiate**, contrar speci-

ficului infracțiunilor privind viața sexuală, organul de urmărire penală întocmește în termen de 2-3 zile de la înștiințarea telefonică acte de constatare a infracțiunii, după care obține o plângere tipizată de la victimă. Deși imediat de la înștiințare victima urma să fi examinată în vederea depistării mostrelor de spermă, de sânge, a urmelor de pe hainele victimei și ale făptuitorului.

#### exemplul 4

***Potrivit materialelor cauzei penale, la 20.09.2012 este înregistrat un raport, potrivit căruia, la numărul 903, pe data de 18.09.2012 a parvenit un apel telefonic, precum că pe marginea râpei a fost depistată XK intoxicată cu alcool. La 19.09.2012 de la victimă sunt luate explicații potrivit cărora victima a fost luată cu forța de 3 persoane într-o casă părăsită, au impus-o să bea vin, au dezbrăcat-o și au violat-o, apoi au târât-o prin urzică.***

Materialul a fost înregistrat în Registrul R1 la 01.10.2012, iar la 15.10.2012 a fost inițiată urmărirea penală numai pe faptul comiterii infracțiunii prevăzute de art. 171, alin. (1), lit. b), Cod penal – viol săvârșit cu bună știință asupra unui minor, nefiind și precizarea faptului că infracțiunea a fost săvârșită de 2 sau mai multe persoane.

O încălcare nu mai puțin gravă a prevederilor Codului de procedură penală este și faptul că în 12 cauze penale studiate organul de urmărire penală a depășit termenul de 30 de zile, prevăzut de art. 274, alin. (1), Cod de

procedură penală, pentru începerea urmăririi penale, încălcare ce a avut ca efect nerespectarea drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.

#### exemplul 5

***La 11 mai 2015 victima depune plângere la organul de urmărire penală, în care indică: „Rog să luați măsuri cu XX, care la 08.05.2012 a întreținut cu mine un raport sexual, contrar voinței mele, la locul meu de trai”.***

Cu toate că plângerea a fost înregistrată în R1 la 11 mai 2015, urmărirea penală pe faptul comiterii infracțiunii prevăzute de art. 171, alin. (1), Cod penal (viol) a fost inițiată abia la 27 iunie 2012.



De asemenea, infracțiunile care atentează la viața sexuală, în special infracțiunile de viol sau acțiunile violente cu caracter sexual, pot fi săvârșite concomitent. Astfel, deși victimele în plângere descriu toate acțiunile

care au avut loc, organul de urmărire penală pornește urmărirea penală de regulă pe infracțiunea de viol, nefiind pornit și pe art. 172 (acțiunile violente cu caracter sexual) CP sau alte infracțiuni.

## exemplul 6

**În procesul verbal despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea infracțiunii este indicată plângerea victimei minore: „Rog să luați măsuri cu XX, care, la 27.10.2012, aproape pe la orele 21:00, forțat m-a urcat în mașină și m-a transportat la o distanță de circa 500 metri de sat. S-a oprit lângă o fâșie forestieră, unde, amenințându-mă cu răfuiala și moartea, m-a impus contrar voinței mele să întrețin cu el rapoarte sexuale, totodată și lovindu-mă pe diferite părți ale corpului”.**

Procesul-verbal a fost întocmit la 29.10.2012. Tot pe această dată minoră este audiată în calitate de victimă. În cadrul audierii, pe lângă cele descrise în plângere, indică: „...El forțat a introdus penisul la mine în vagin. După 5-7 minute mi-a spus că nu poate ejacula și, amenințându-mă m-a lovit, solicitând să fac sex oral și să scuip sperma afară. De frică că mă va lovi așa și am făcut și el a ejaculat la mine în gură”.

Deși victima a fost audiată, la 01.11.2012 organul de urmărire penală a inițiat urmărirea penală doar pe faptul comiterii infracțiunii prevăzute de art. 171, alin. (2), lit. b), Cod penal – viol săvârșit asupra unui minor.

**Concluzie.** Deși din conținutul plângerii și al procesului-verbal de audiere a victimei reiese că au fost săvârșite 3 infracțiuni, și anume viol, răpirea persoanei și acțiuni violente cu caracter sexual săvârșite asupra unui minor, organul de urmărire penală a pornit urmărirea penală doar pe infracțiunea de viol.

Pe lângă cele menționate anterior, **multe infracțiuni de viol se comit prin pătrundere în domiciliul victimei.** Chiar dacă această circumstanță nu este un semn de încadrare a infracțiunii de viol sau o circumstanță agravantă, ea este o componentă separată de infracțiune, prevăzută de art. 179, CP – violare de domiciliu. **În foarte puține cauze penale se pornește urmărirea penală pe faptul comiterii infracțiunii prevăzute de art. 179, CP, aceasta fiind o încălcare flagrantă a accesului victimei la justiție.**

Așadar, dacă e să facem o delimitare dintre promptitudinea inițierii urmăririi penale pe faptul comiterii infracțiunilor prevăzute de art. art. 171 – 175, Cod penal, se cuvine să remarcăm că în toate cauzele penale vizând infracțiuni de viol și acțiuni perverse cu caracter sexual, cu unele excepții, organul de urmărire penală reacționează mult mai prompt decât pe faptul comiterii infracțiunii de hărțuire sexuală și întreținerea raportului sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, diferența fiind de la 10 la

30 de zile. În ce privește acțiunile ofițerului de urmărire penală după inițierea urmăririi penale, precizăm că de regulă urmărirea penală pe faptul comiterii infracțiunilor privind viața sexuală durează foarte puțin, termenul fiind de la o lună până la jumate de an. În medie, în 2-3 luni urmărirea penală este finalizată și remisă în instanța de judecată, ceea ce reprezintă examinarea cauzei într-un termen rezonabil.

### **3.2. Implicarea victimei în examinarea urmăririi penale**

De regulă, victima este cea care apare în cadrul procesului penal chiar de la etapa inițială, din momentul sesizării organului de urmărire penală despre săvârșirea infracțiunii. Totuși, sunt cazuri când organul de urmărire penală este sesizat și de alte persoane. Cele mai dese sunt cazurile minorilor, când de cele mai multe ori ofițerul de urmărire penală este sesizat de reprezentantul legal al victimei: de un profesor („în cadrul unui test obișnuit dat elevilor, victima a scris că tatăl vitreg al acesteia, concubinul mamei, o abuzează sexual...”; profesoara a discutat cu victima, ulterior sesizând organul de poliție); de asistentul social, de polițistul de sector, de medicul de familie.

Din dosarele cercetate se desprinde o atitudine pasivă a societății față de victimele

infracțiunilor privind viața sexuală cu o persoană ce nu a împlinit vârsta de 14 ani. Respectiv, în cazul în care victima este în concubinaj cu făptuitorul de mai mult timp, nu frecventează școala, toți oamenii din jurul ei, inclusiv părinții, sunt la curent cu acest fapt, dar nu manifestă nici o acțiune în sensul dat. Este un fenomen periculos, întrucât factorii de prevenție – asistentul social, școala, polițistul de sector, inclusiv părinții – adoptă un comportament pasiv și nu întreprind nici o măsură de a explica victimei și făptuitorului consecințele acestor relații. Mai mult ca atât, în unul din cazurile cercetate **victima, în vârstă de 15 ani, concubina de 8 luni cu făptuitorul și nu frecvența școala, iar părinții și profesorii nu au întreprins nici o acțiune în acest sens, ceea ce înseamnă de fapt că nu și-au onorat corespunzător obligațiile de serviciu și cele părintești.**

Dar în cea mai mare parte, însăși victimele infracțiunii sunt cele care sesizează organul de urmărire penală despre cazurile infracțiunilor de viol și acțiunilor violente cu caracter sexual. În ce privește faptele infracționale constatate în actul de sesizare, victima nu le declară pe toate, indicând în cele mai multe cazuri doar fapta de viol, necomunicând și despre faptul că a avut loc un raport sexual anal sau oral. De cele mai multe ori motivul necomunicării tuturor faptelor infracționale în momentul sesizării este rușinea.

Într-un caz cercetat victima unui viol a fost audiată suplimentar de 2 ori, ca abia la a treia audiere să declare că a fost întreținut un raport sexual în formă perversă, și anume în formă orală. La întrebarea ofițerului de urmărire penală de ce a ascuns acest fapt, ea a răspuns că urma să se căsătorească și îi era frică ca logodnicul ei să nu o părăsească.



Codul de procedură penală garantează victimelor infracțiunilor privind viața sexuală un spectru larg de drepturi ce țin de implicarea lor la desfășurarea urmăririi penale, însă nu toate sunt respectate. În acest sens e de menționat că din dosarele studiate nici unei victime a infracțiunilor privind viața sexuală nu i-a fost eliberat certificat despre faptul că ea s-a adresat cu vreo plângere, deși conform legislației acesta este un drept al victimei și o obligație a organului de poliție.

Articolul 274, alin. (1), Cod de procedură penală, prevede că organul de urmărire penală sau procurorul sesizat în modul prevăzut în art. 262 și art. 273 dispune în termen de 30 de zile, prin ordonanță, începerea urmăririi penale. În cazul în care, din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreo circumstanță care exclude urmărirea penală, organul de urmărire penală sau procurorul informează despre aceasta persoana care a înaintat sesizarea sau organul respectiv. **Nici uneia dintre victime nu i-a fost adusă la cunoștință ordonanța de începere a urmăririi penale.** Contrar prevederilor legale, victima este informată despre pornirea urmăririi penale doar la audierea acesteia în calitate de parte vătămată, ordonanța de începere a urmăririi penale fiindu-i eliberată doar la cerere.

**Așadar, constatăm că la faza începerii urmăririi penale victima nu este implicată în procesul penal, decât doar la depunerea plângerii pe faptul comiterii infracțiunii.**

Cu referire la plângerile depuse, din dosarele cercetate s-a constatat că, indiferent de mediul urban sau rural, plângerile au același conținut, și anume: „Rog organul de urmărire penală să ia măsuri cu XX, luând în considerare că la XXXX, orele XXX, a întreținut cu mine un raport sexual contrar voinței mele”. Sau: „Rog organul de poliție să atragă la răspundere penală pe XX, care în perioada XXXX a întreținut cu fiica mea de 15 ani un raport sexual”.

Cât privește conexiunea între plângerea depusă și începerea urmăririi penale, analiza dosarelor arată că ofițerul de urmărire penală nu ia întotdeauna în calcul cele expuse de victimă în plângere, explicație, procesul-verbal de audiere. În 76 de cauze penale studiate ofițerul de urmărire penală a inițiat urmărirea penală pe o altă acțiune, mai ușoară decât cea care se conține în actul de sesizare. În acest sens constatăm 2 tendințe în activitatea organelor de urmărire penală.

**1.** În 23 de cauze penale studiate victima minoră, cu vârsta între 14-16 ani, a depus plângere privind infracțiunea de viol, dar nu avea urme evidente de vătămări corporale. Ofițerul de urmărire penală a inițiat urmărirea penală în baza art. 174, și nu în baza art. 171, alin. (2), Cod penal.

**2.** În 6 cauze penale studiate, deși victima a depus plângere cu privire la tentativă de viol, ofițerul de urmărire penală a inițiat urmărirea penală pe faptul comiterii infracțiunii de acțiuni perverse.

**În raportului întocmit de OUP la 23.06.2010, este indicat că „La mine în gestiune se află materialul înregistrat la 15.06.2010, potrivit căruia minoră XXXXX s-a adresat la medicul de familie cu diagnoză tentativă de viol”.**

La 28.06.2010 a fost inițiată o cauză penală pe faptul săvârșirii infracțiunii de acțiuni perverse, prevăzute de art. 175, Cod penal, care prevede o pedeapsă de la 3 la 7 ani.

În procesul-verbal de audiere din 06.07.2010 victima minoră, care la momentul audierii avea vârsta de 10 ani, a declarat: „Atunci XX m-a întrebat ce zgârietură am la mână, eu i-am răspuns că m-a bătut fratele meu, la care XX a spus că bine și m-a apucat de mâini, le-a pus una peste alta și cu o mână m-a apucat de gură și m-a trântit jos pe iarbă, ținându-mi gura ca să nu țip, iar cu corpul stătea peste mine ca să nu dau din mâini, iar cu altă mână mă dezbrăca de chiloți și mă pipăia la organele genitale, iar eu în acel moment mă zbăteam din toate puterile ca să scap de XX. Tot aceasta a durat vreo 2 minute, după care s-au apropiat niște persoane, că se auzea vorbe și XX mi-a zis să fug în tufari și să tac, unde eu m-am îmbrăcat în chiloți.”.

Cu toate că în fond acțiunile relatate reprezentau o tentativă de viol asupra unei persoane minore în vârstă de până la 14 ani, infracțiune ce se încadrează în art. 171, alin. (3), lit. b), Cod penal, care stabilește o pedeapsă de la 10 la 20 de ani, acțiunile făptuitorului au fost calificate în baza art. 175, Cod penal, făptuitorul fiind condamnat la 2 ani privațiune de libertate cu suspendarea executării pedepsei, pe un termen de probă de un an. Mai mult ca atât, inițial ofițerul de urmărire penală a înaintat un raport de refuz în începerea urmăririi penale, concluzionând că făptuitorul nu a comis nici o acțiune ilegală. Probele care au stat la baza întocmirii acestui raport au fost declarațiile făptuitorului, explicațiile victimei minore și raportul de constatare medico-legale potrivit căruia himenul victimei nu este deflorat.

**Concluzie.** De la bun început ofițerul de urmărire penală a luat în calcul versiunea făptuitorului, și nu a victimei minore. Ulterior în genere a calificat fapta într-o normă ce stabilește o pedeapsă penală mult mai blândă, cu posibilitatea de a aplica mai multe proceduri în favoarea făptuitorului.

Din cauzele cercetate se constată o interpretare eronată a conștientății victimei infracțiunii de viol, în special când victima încă nu a atins vârsta de 16 ani, atestându-se recalificarea faptelor din viol, prevăzut de art. 171 CP în întreținerea unui raport sexual cu o

persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, prevăzut de art. 174 CP. În examinarea acestor cauze ofițerul de urmărire penală nu ia în considerare cele expuse în plângere, explicații, audieri, unde victima declară expres că a fost violată ori că nu și-a exprimat acordul





cu privire la întreținerea unui raport sexual. Cu toate acestea, ofițerul de urmărire penală se bazează pe constatările din raportul medico-legal, în care nu sunt indicate vătămări corporale, și pornește urmărirea penală pe

faptul comiterii infracțiunii prevăzute de art. 174 CP, această recalificare greșită fiind stabilită în 15 din cauzele penale studiate.

## exemplul 2

### **Reprezentantul legal al victimei a depus plângere: „Rog organul de urmărire penală să-l atragă la răspundere penală pe XX, care a întreținut la domiciliul său un raport sexual forțat cu fiica mea”.**

Victima minoră, fiind audiată, a declarat: „Eu îi spuneam să-mi deie pace, da el îmi zicea că mă bate cu cureaua. Când el a încercat să mă dezbrace, eu opuneam rezistență, iar el striga la mine să nu plâng. XX m-a dezbrăcat pe mine de chiloți și pantaloni, după care s-a dezbrăcat și el și s-a urcat pe mine și a întreținut un raport sexual. În timpul raportului sexual eu mă opuneam, însă acesta, folosindu-se de forța fizică, m-a violat. După XX, XY a întreținut cu mine un raport sexual forțat. Raportul a avut loc la scurt timp după primul raport sexual, deoarece nici nu am reușit să mă îmbrac”.

Cu toate acestea, organul de urmărire penală, după audierea părții vătămate, a pornit o cauză penală pe faptul comiterii infracțiunii prevăzute de art. 174, alin. (1), Cod penal (acțiuni perverse).

La faza inițierii urmăririi penale, ofițerul de urmărire penală manifestă neîncredere în-deosebi față de victimele care erau în stare de ebrietate la momentul săvârșirii violului ori erau la domiciliul făptuitorului. Aceeași neîncredere se constată și în cazul săvârșirii violului conjugal. Aceste manifestări creează de fapt o situație de culpabilitate a victimei, așa încât ea să-și asume responsabilitatea de cele întâmplate, deși este evident că, apriori, victima nu poate avea nici o vină.

Atitudinea descrisă mai sus a ofițerului de urmărire penală față de cele declarate de victimă este condiționată de faptul că intervine o perioadă îndelungată de timp între depunerea plângerii și inițierea urmăririi penale,

audierea martorilor oculari (care de cele mai dese ori sunt prieteni ai făptuitorului), dispunerea expertizelor psihologice etc.

În calitate de probe ce reflectă poziția părții vătămate și versiunile înaintate de aceasta servesc inclusiv procesele-verbale de audiere a victimei sau a părții vătămate. Deși Codul de procedură penală prevede posibilitatea audierii lor în condiții speciale, aceste prevederi nu se aplică victimelor infracțiunilor privind viața sexuală. Audierea victimelor, părților vătămate adulte, inclusiv minore, se efectuează în condiții generale, fără a fi aplicate mecanisme speciale de audiere a acestora, prevăzute de legea procesual penală.

Într-un dosar inițiat pe comiterea infracțiunii prevăzute de art. 174, Cod penal, procurorul a solicitat audierea părții vătămate minore în condițiile art. 110<sup>1</sup>, Cod de procedură penală. Însă, judecătorul de instrucție a respins solicitarea pe motiv că de fapt Codul de procedură penală prevede audierea victimei infracțiunilor sexuale până la 14 ani.

De asemenea, în marea majoritate a cauzelor părțile vătămate sunt audiate suplimentar de 2-3 ori, fără a fi nevoie de audieri suplimentare. Într-o cauză penală victima unei infracțiuni de acțiuni perverse a fost audiată suplimentar a treia oară pentru a o întreba dacă a înghițit sperma sau a scuipat-o. Victima a declarat că a înghițit-o, deoarece a impus-o făptuitorul, ca să nu rămână probe. Deși acest fapt nu are nici o relevanță la recalificarea infracțiunii, organul de urmărire penală, fără a explica necesitatea audierii suplimentare, a procedat la o audiere suplimentară a victimei. Mai mult ca atât, în cazul în care cercetarea la fața locului avea să fie efectuată calitativ, dispărea și necesitatea audierii suplimentare.

Un alt aspect nu mai puțin important al practicii judiciare privind infracțiunile cu caracter sexual este faptul că după depunerea plângerii victimei i se eliberează îndreptare pentru efectuarea examinării medico-legale. Cu îndreptarea respectivă victima este obligată să caute de sine stătător, fără sprijinul necesar, instituția unde poate să-și facă examinarea medico-legală, medicul legist de serviciu etc. Din totalul dosarelor penale studiate, în nici unul ofițerul de urmărire penală nu a solicitat ambulanța pentru transportarea victimei și efectuarea raportului de examinare medico-legală, cu excepția cazurilor în care victima a solicitat de sine stătător serviciul de urgență. De asemenea, nu s-a constatat nici un caz în care victima să fie transportată de polițist la spitalul de urgență sau pentru efectuarea examinării medico-legale. Se creează impresia că, de la depunerea plângerii privind săvârșirea infracțiunii ce atentează

la viața și integritatea sexuală, victima urmează să dovedească lumii întregi că infracțiunea a avut loc.

De asemenea, pe întreaga perioadă de desfășurare a urmăririi penale, victimei nu-i este respectat dreptul privind aducerea la cunoștință a hotărârilor organului de urmărire penală pe cauza respectivă.

Analiza cauzelor penale a dat în vileag și faptul că, deși plângerea este depusă în privința mai multor persoane, organul de urmărire penală nu informează victima despre scoaterea de sub urmărire penală a unor bănuți sau învinuiți, ea aflând despre aceasta abia la finalizarea urmăririi penale, odată cu înmânarea rechizitoriului ori deja în instanța de judecată. Victima nu este informată nici despre recalificarea faptei penale. În procesul cercetării am constatat cauze, în care partea vătămată a depus plângere pe viol/acțiuni violente cu caracter sexual, urmărirea penală a fost inițiată pe comiterea acestor infracțiuni, dar ulterior au fost recalificate de procuror în acțiuni perverse ori întreținerea unui raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, victima nefiind informată despre recalificare.

Un drept garantat expres de Codul de procedură penală este aducerea la cunoștință victimei a materialelor cauzei la finalizarea urmăririi penale, cu înmânarea rechizitoriului. Din dosarele penale cercetate doar în 50% a fost constatată respectarea acestei prevederi. Astfel, din cele relatate mai sus, putem concluziona că după inițierea urmăririi penale și audierea victimei, în marea majoritate a ca-



uzelor participarea acesteia a fost constatată doar la finalizarea urmăririi penale sau la citarea în instanța de judecată.

### **3. 3. Cauzele refuzului începerii urmăririi penale, scoaterii de sub urmărire penală, clasării sau încetării urmăririi penale**

Informația cuprinsă în acest subcapitol rezultă exclusiv din dosarele penale puse la dispoziție de instanțele de judecată și studiate. Or, după cum am menționat anterior, Procuratura Generală a refuzat să pună la dispoziție dosarele penale ce vizează infracțiunile privind viața sexuală și încetate la etapa urmăririi penale.

Astfel, din numărul cauzelor cercetate nu s-a refuzat niciodată începerea urmăririi penale pe faptul comiterii infracțiunii de viol, acțiuni violente cu caracter sexual ori întreținerea unui raport sexual cu o persoană ce nu a împlinit vârsta de 16 ani. În schimb pe cauzele de tentativă de viol, acțiuni perverse, hărțuiri sexuale organul de urmărire penală a propus procurorului rapoarte cu privire la refuz în începerea urmăririi penale. În motivarea raportului de neîncepere a urmăririi penale, ofițerul de urmărire penală indică: **„Acțiunile lui XX nu pot fi calificate ca o tentativă de viol, întrucât între XX și XY nu a avut loc un raport sexual, doar a fost o întrebare dacă victima dorește să întrețină un raport sexual. Cu atât mai mult, XX nefiind împiedicat de nimeni să întrețină un raport sexual, a încetat acțiunile în momentul când victima și-a manifestat dezacordul. De asemenea, conform raportului de constatare medico-legală pe corpul victimei nu a fost depistată nici o vătămare corporală”**.

Totuși, procurorul a refuzat acceptarea raportului de neîncepere a urmăririi penale și a dispus începerea acesteia pe faptul comiterii infracțiunii prevăzute de art. 27, art. 171, alin. (1), Cod penal.

În altă cauză penală, în care e prezentă tentativa de viol, iar procurorul a calificat acțiunile în comiterea acțiunilor perverse, ofițerul de urmărire penală a propus neînceperea urmăririi penale motivând: *„Motivul nu se cunoaște de ce minora așa comunică, dar posibil are frică de mama sa, că aceasta o bate pentru neascultare. Mama se află la evidența medicului psihiatru. Totodată, familia A. se află în relații ostile cu V. În plus, conform raportului de expertiză medico-legală, pe corpul minorei nu au fost depistate vătămări corporale, deși conform declarațiilor minorei acestea urmau să fie pe gâtul și brațul acesteia. Membrana himenului nu este dezmembrată”*. Și în acest caz raportul ofițerului de urmărire penală nu a fost acceptat, fiind dispusă începerea urmăririi penale pe faptul comiterii acțiunilor perverse.

Aceste rapoarte de neîncepere a urmăririi penale nu prezintă o încălcare a legii sau a drepturilor victimei în cazul în care procurorul dispune începerea urmăririi penale. Totuși, ele demonstrează că pentru începerea urmăririi penale organul de urmărire penală urmează să aibă deja probe care să dovedească vinovăția persoanei, așa cum stabilește legea procesuală, și nu o bănuială rezonabilă. Ele probează, de asemenea, neîncrederea organelor de urmărire penală în cele declarate de victimă.

De menționat că, deși în al doilea caz ofițerul de urmărire penală a constatat că minora are o frică de mama sa, care o bate și se află la evidența medicului psihiatru, nu a întreprins nici o acțiune în acest sens. Acest fapt a fost neglijat și de procuror, judecător, care au examinat cauza fără a ține cont de aceste circumstanțe, ceea ce reprezintă o atitudine pasivă a organelor de stat față de situația familială, psihologică a victimei.

O problemă gravă, stabilită în **89 de cauze penale studiate**, ține de scoaterea de sub urmărire penală a unora dintre bănuțiți/învinuiți, deși la comiterea infracțiunii au participat mai multe persoane. Astfel, dacă la săvârșirea infracțiunii participă 2 sau mai

multe persoane, unul dintre ei este audiat ca martor, altul este scos de sub urmărire penală (motivul cel mai frecvent este că faptele nu

înrunesc elementele infracțiunilor incriminate), și doar în cazuri foarte rare sunt atrași la răspundere penală 2 sau mai multe persoane.

***Victima este de origine romă, în vârstă de 15 ani, dintr-o familie social vulnerabilă.***

**Fapta.** Două persoane, ambii frați, ziua în amiază mare, în prezența a 10 persoane, au forțat-o pe victimă și au luat-o la ei acasă, târând-o pe jos față de toți. În declarații victima a relatat că în timp ce o târau, amicii acestora zâmbeau și mergeau din urma lor. Fiind târâtă în casă cu forța, a fost impusă să consume bere, în care i-au pus niște pastile. Apoi unul dintre frați o ținea și celălalt o viola. Ea se opunea, însă la un moment dat a adormit.

Când s-a trezit, era în pielea goală la aceștia pe pat și avea dureri în tot corpul, având de asemenea și excoriații. A fugit din casă în pielea goală și a ieșit în drum. Deși avea amețeli și se simțea rău, a mers printr-o mahala, după care o femeie i-a dat niște haine să se îmbrace, întrucât îi era frică să meargă așa acasă. Acasă a comunicat părinților, după care și la poliție despre cele întâmplate.

De fapt calvarul fetei nu a luat sfârșit cu asta. A depus explicații, în care a povestit cum a fost violată și târâtă prin sat, apoi a depus declarații. După depunerea declarațiilor a mers să efectueze raportul medico-legal. După examinarea medico-legală a fost audiată suplimentar. De asemenea, i s-au colectat probe de sânge pentru expertiză. Apoi a avut 10 confruntări, dintre care 2 cu bănuții și 8 confruntări cu martorii oculari, care erau amicii făptuitorilor și care au permis târâitul acesteia la domiciliul făptuitorilor. Evident, expertizele nu au fost notificate, deși au fost dispuse 4 expertize. În legătură cu declarațiile suplimentare ale bănuitului, victima a fost din nou audiată suplimentar. La caz s-a efectuat și o expertiză psihiatrică pentru a depista dacă minora percepe corect faptele ce s-au petrecut și nu are fantezia dezvoltată. Această expertiză s-a dispus după ce s-a constatat că victima are ruptură în anus și vagin, precum și echimoze, excoriații. În audieri victima a declarat că a întreținut raport sexual forțat și acțiuni violente cu caracter sexual cu ambii frați.



Ulterior procurorul prin ordonanță, dispune: scoaterea de sub urmărire penală a XC, unul dintre frați, cu referire la incriminarea infracțiunilor pe art. 171, alin. (2), lit. c), și art. 172, alin. (2), lit. c), Cod penal, deoarece faptele nu întrunesc semnele infracțiunilor incriminate.

În motivarea ordonanței procurorul a indicat: „Fiind analizate materialele de urmărire penală prezentate, organul de urmărire penală a ajuns la concluzia precum că învinuitul XC a întreținut raport sexual normal și pervers și partea vătămată, întrucât este pusă la îndoială recunoașterea învinuitului în cauză de către victimă și în coraport cu participarea la acțiunile violente cu caracter sexual, comise prin constrângere în circumstanțe descrise, iar participarea acestuia fiind direct negată de învinuit, neexistând alte probe care să confirme prezența urmelor biologice ale învinuitului la locul infracțiunii.”.

Astfel, s-a stabilit că ordonanța procurorului nu era motivată în modul în care să nu apară confuzii vizavi de decizia acestuia. Prin urmare, ordonanțele de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală urmează să fie motivate prin probe administrate, și nu fraze vagi, care vin în contradicție cu materialele cauzei. În plus, acțiunile organului de urmărire penală au fost inclusiv discriminatorii, în condițiile în care victima fiind de origine romă, dintr-o familie social vulnerabilă, a fost supusă unor

acțiunii procesuale care demonstau cu certitudine neîncrederea în declarațiile victimei: mai multe confruntări, expertize psihiatrice etc. Mai mult ca atât, până la urmă, și în privința celui de-al doilea frate, făptuitor, a fost încetată urmărirea penală în legătură cu împăcarea părților.

O altă practică a organului de urmărire penală este de a-l face pe unul dintre făptuitori martor, care vine să depună declarații în susținerea făptuitorilor.

## exemplul 2

Victima, fiind chelneriță, se întorcea de la muncă acasă. Pe drum a fost reținută de trei persoane, care au bătut-o, târât-o într-o curte și au violat-o. Din declarațiile victimei: „XX mă ținea de mână când cei doi mă dezbrăcau. Am fost violată de unul dintre ei, apoi de altă persoană în timp ce a treia persoană mă ținea de mâini și îmi astupa gura...”

Cu toate acestea, în privința unei persoane s-a încetat urmărirea penală în legătură cu împăcarea părților, iar cealaltă persoană, care a ținut victima de mâini, dar nu a întreținut raport sexual a fost audiată ca martor. Respectiv, la răspundere penală a fost trasă doar o singură persoană.

Așadar, în unele cauze învinuții sunt scoși de sub urmărire penală cu motivarea că victima nu ține minte exact acțiunile ce au avut loc și nu are pretenții față de învinuit. Deși acest fapt nu este un temei de scoatere a persoanei de sub urmărire penală.

Distinct de cele relatate, menționăm că din cele 89 de cauze penale, în 48 de cazuri de scoatere a persoanei de sub urmărire penală din lipsa elementelor infracțiunii în acțiunile învinuțiilor, ordonanțele de scoatere de sub urmărire penală au fost anulate de procurorii ierarhic superiori. Fapt ce demonstrează încă o dată că acestea nu sunt motivate în așa fel, încât să nu fie dubii referitor la corectitudinea temeiului.

***Cel mai frecvent motiv de încetare a cauzelor penale este împăcarea părților.*** În 99% din cauzele penale cercetate victimele au depus cereri de încetare în legătură cu împăcarea părților. În același timp, este îmbucurător faptul că 50% din cererile depuse nu au fost acceptate de procuror, cauzele fiind expediate în instanța de judecată. Însă acest fapt nu poate fi un indiciu, deoarece nu au fost cercetate cauzele penale încetate la faza de urmărire penală și nu se cunoaște câte dintre acestea au fost încetate pe motivul împăcării.

Și în acest caz legea nu interzice împăcarea părților și de fapt nu este o încălcare a legislației. Totuși, procurorul ca factor de învinuire și reprezentant al statului, urmează să accepte cererea de împăcare, ceea ce presupune o cercetare a motivelor acceptării – faptul dacă victima nu a fost influențată de către învinuit ori rudele acestuia, dar și care va fi repercusiunea împăcării asupra victimei și a încrederii populației în actul de justiție. Deși este oportun și necesar ca aceste motive să fie cercetate, procurorul nu abordează și nu motivează aplicarea încetării, făcând trimitere la cererile depuse și la prevederile legislației.

În cazul în care victimele sunt minore, instituția împăcării are loc între reprezentan-

tul legal și făptuitor, victima neparticipând la această împăcare, ceea ce reprezintă o încălcare a dreptului victimei la un proces echitabil. La aplicarea instituției împăcării, procurorul nu ia în considerare relațiile victimei cu reprezentantul său legal și atitudinea victimei asupra deciziei reprezentantului legal, acestea rămânând în afara procesului împăcării. Spre exemplu, într-o cauză în care victima, fiind în relații ostile cu tatăl ei, care era recăsătorit, a fugit de acasă. În drum a fost luată cu mașina de 4 băieți și dusă la domiciliul unuia dintre ei, unde a întreținut cu ei rapoarturi sexuale. Victima avea 15 ani. La întrebarea dacă și-a dat acordul privind întreținerea raportului sexual, ea a spus că da, fiindcă îi era frică să nu fie maltratată. Totodată, ea a declarat că tatăl său este brutal cu ea și deseori o bate, ea fiind nevoită să fugă de acasă. Organul de urmărire penală nu s-a autosesizat pe faptul violenței în familie, nu a întreprins nici o acțiune de antrenare a asistentului social, pentru a monitoriza relațiile din familia dată. Însă l-a recunoscut reprezentant legal pe tatăl ei, care a depus cerere de încetare în legătură cu împăcarea părților. În acest caz tatăl victimei nu trebuia să fie recunoscut ca reprezentat legal al victimei, ci urma să fie audiat pe marginea celor declarate de partea vătămată.

### ***3.4. Asigurarea drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală***

După cum s-a menționat anterior, drepturile victimei sunt prevăzute de art. 78 din Codul de procedură penală. Totuși, considerăm că în cazul victimelor infracțiunilor privind viața sexuală, pe lângă cele declarate anterior, în mod special lor urmează să le fie asigurate drepturile speciale, pentru a avea parte de un proces echitabil și de o reintegrare socială cât mai eficientă.

Codul de procedură penală garantează părții vătămate dreptul la avocat, iar în cazul în care nu dispune de mijloace bănești – să fie



asistată de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat. Cu referire la garantarea dreptului la asistență juridică, menționăm că deși la audierea părții vătămate se întocmește un proces-verbal de comunicare a drepturilor și obligațiilor acesteia, în nici unul din dosarele cercetate victima nu a solicitat un avocat din oficiu care acordă asistență juridică garantată de stat. Ceea ce ne face să credem că victimele nu doresc să fie reprezentate de un avocat sau comunicarea drepturilor și obligațiilor nu este efectivă și victima pur și simplu nu cunoaște că are un asemenea drept. Totodată, din cauzele penale cercetate doar în cinci victima a fost reprezentată de un avocat cu care a încheiat un contract de asistență juridică garantată de stat.

Lipsa asistenței juridice a victimei în cadrul dosarului penal are mai multe efecte negative pentru respectarea drepturilor și libertăților acesteia, transformând-o astfel doar într-un mijloc procesual de mișcare a procesului penal și nu într-un participant activ, drepturile căruia au fost grav lezate. Aceasta se întâmplă din cauza pasivității totale a victimelor în cadrul cauzelor penale, ele participând la urmărirea penală doar în cadrul acțiunilor în care se efectuează cu prezența lor obligatorie și fără a înainta obiecții și propuneri, așa după cum le garantează legea. Mai mult ca atât, victimele nu depun niciodată cereri cu privire la efectuarea acțiunilor de urmărire penală, plângeri privind acțiunile organului de urmărire penală, ale procurorului, nu solicită completarea urmăririi penale la finalizarea acesteia.

Actele procesuale întocmite de victime în cadrul dosarelor penale sunt plângerile, cererile de recunoaștere în calitate de parte vătămată, cererile de refuz în recunoașterea în calitate de parte vătămată, cererile de recunoaștere în calitate de parte civilă, de încetare în legătură cu împăcarea părților.

S-a constatat că, în pofida prevederilor legii, în cadrul cauzei penale victimele mai întocmesc și anumite recipise cu următorul

conținut: **„Declar în prezența martorilor că nu am pretenții în privința unuia dintre bănuți pentru daunele morale cauzate de dânsul și mă oblig să confirm aceasta și în instanța de judecată. Decizia mea este benevolă, confirm că am primit drept recompensă suma de 7.000 lei, ceruți de mine, și mă oblig să confirm asta și în fața judecătorului”**. Evident, această recipisă este una abuzivă și întocmită datorită lipsei asistenței juridice calificate.

Lipsa asistenței juridice pentru victime se răsfrânge și asupra calității cererii de recunoaștere în calitate de parte civilă, înaintarea cererii de chemare în judecată în cadrul unui dosar penal, precum și asupra cerințelor expuse în cererea de chemare în judecată cu privire la repararea prejudiciului moral și material cauzat prin infracțiune. În cadrul cauzelor penale cercetate nu a fost contestată de victimă nici o ordonanță de încetare a urmăririi penale, de scoatere a unei persoane de sub urmărire penală. Această constatare este un efect a două cauze ce conduc nemijlocit la încălcarea drepturilor victimei, și anume: **neinformarea acesteia despre scoaterea de sub urmărire penală a unui bănuț/invinuit, despre încetarea cauzei penale și lipsa unui avocat care să asigure respectarea drepturilor victimei**. Astfel, s-a constatat că deși legea le garantează în mod expres dreptul la asistență juridică calificată, în practică nu este asigurat acest drept, ceea ce conduce inevitabil la încălcarea drepturilor victimei.

După cum s-a menționat anterior, legea procesuală nu garantează victimei dreptul la asistență medicală, deși conform specificului infracțiunilor asistența medicală este inevitabilă. Suntem în imposibilitate de a constata cu certitudine dacă victimele din cauzele penale cercetate au beneficiat de o asistență medicală gratuită și necesară, însă acest fapt l-am dedus din acțiunile civile înaintate, prin care se solicită repararea prejudiciului material, compensarea cheltuielilor pentru tratament, fiind indicat și prejudiciul material cauzat.

În toate cauzele penale, cu excepția unora menționate anterior, victimelor le sunt eliberate îndreptări pentru a se prezenta la medicul legist în vederea întocmirii unui raport de constatare medico-legală. Însă examinarea medico-legală nu presupune și acordarea asistenței medicale necesare victimei, ci doar constatarea leziunilor. La acest aspect relevăm că victimei i se acordă asistență medicală doar în cazul în care ea a solicitat salvarea sau urgența a fost solicitată din cauza stării de sănătate, precum și în cazul în care victima solicită de sine stătător acordarea asistenței medicale, cu suportarea tratamentului medical din cont propriu, ca ulterior să fie recuperat prin intermediul instanței de judecată. Din cele 240 de dosare penale cercetate, într-o singură cauză am atestat că victima a decedat, iar în cazul altor 10 victime acestea au fost internate în spitalul de urgență, cu leziuni corporale. În rest victimele se adresează de sine stătător la medicul de familie pentru consultație și prescriere a unui tratament pe cont propriu. Mai mult, într-o cauză penală, victima, pe lângă cheltuielile suportate pentru asistența medicală și tratament, a solicitat în acțiune civilă și încasarea cheltuielilor suportate în legătură cu efectuarea expertizei medico-legale.

Evident, acest fapt nu este o regulă, însă existența unui singur caz este deja o încălcare gravă a drepturilor victimei, întrucât cercetarea infracțiunilor se efectuează din contul statului, fără antrenarea materială a victimei la colectarea probelor. În acest sens menționăm că, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 1387 din 10 decembrie 2007 cu privire la aprobarea Programului unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, asistența medicală obligatorie necesară victimelor infracțiunilor cu privire la viața sexuală cuprinde:

- analiza generală a sângelui;
- analiza urinei;
- frotiu urogenital;
- investigațiile bacteriologice;

- investigații virusologice;
- examen ecografic complex (organele cavității abdominale + organele sistemului urogenital);
- investigații de radiodiagnostic.

Asistența medicală se solicită pentru tratarea leziunilor corporale, nefiind nici un caz de tratare a bolilor cu transmisie sexuală sau în legătură cu avortul în urma violului. Mai mult, potrivit hotărârii Guvernului menționate mai sus și anexelor acesteia, avortul nu este inclus ca o asistență medicală/intervenție acoperită de polița medicală obligatorie.

În cazul infracțiunilor de întreținere a unui raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, asistența medicală se acordă doar în cazul în care victima este însărcinată și se adresează la medicul de familie în legătură cu sarcina. Ceea ce considerăm alarmant este faptul că în cauzele de viol, acțiuni sexuale cu caracter pervers, întreținerea unui raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, nu se solicită expertiza cu privire la faptul dacă victima a contactat o boală cu transmisie sexuală și necesită tratament în acest sens. În nici o cauză penală din cele cercetate nu a fost solicitat așa ceva. Mai mult ca atât, în nici o cauză penală nu a fost solicitată repararea prejudiciului material ce rezultă din tratarea unei boli cu transmisie sexuală.

Cât privește consilierea psihologică a victimelor, este de menționat că și sub acest aspect statul nu garantează acest serviciu, acordarea lui fiind iarăși din contul victimei. Respectiv, în toate cauzele penale în care a fost dispusă expertiza psihologică-psihiatrică, victimei i se recomandau ședințe la psiholog, tratament, însă din materialele cercetate nu rezultă dacă aceste ședințe au avut loc sau dacă victima a beneficiat de vreo ședință, vreun tratament. Din numărul cauzelor cercetate, în 23 a fost dispusă expertiza psihiatrică, în 9 cauze victimele au fost evaluate





psihologic și, respectiv, în toate cauzele s-au recomandat câte 10 ședințe la psihiatru și/ sau 10 ședințe la psiholog, cu efectuarea unui tratament. În același timp, este de remarcă că nu a fost motivată în nici un fel necesitatea ședințelor la psihiatru, în cazul în care victima nu suferea de o boală psihiatrică.

Din toate aceste cauze, doar o victimă a înaintat în acțiunea civilă cerința cu privire la repararea prejudiciului material, în sumă de 2000 lei, suportat în urma a 10 ședințe la psiholog. În rest victimele solicită repararea prejudiciului moral. Considerăm că acest fapt s-a datorat anume încheierii unui contract de asistență juridică cu un avocat care a asistat victima pe parcursul examinării cauzei. În 2 cauze victimele au beneficiat de asistență psihologică acordată de psihologi din cadrul organizațiilor obștești, și anume a Centrului Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” și a Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victimelor ale traficului de ființe umane. Acest lucru însă nu exclude faptul că victimele sunt consiliate psihologic și apelează la diferite centre de reabilitare. Din păcate, constatăm că statul nu asigură sub nici o formă asistența psihologică a victimelor, intervenind doar la etapa de diagnosticare.

### 3.5. Protecția datelor cu caracter personal

Asigurarea datelor cu caracter personal este garantată de art. 8 al Convenției europene pentru Protecția Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale (cunoscută și cu denumirea Convenția Europeană a Drepturilor Omului) și Legea nr. 133 din 8 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal. Potrivit art. 3 din Legea nr. 133, date cu caracter personal constituie orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă (subiect al datelor cu caracter personal). **Preluarea datelor cu caracter personal** presupune orice operațiune sau serie de operațiuni care se efectuează

asupra datelor cu caracter personal prin mijloace automatizate sau neautomatizate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, stocarea, păstrarea, restabilirea, adaptarea ori modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, dezvoltarea prin transmitere, diseminare sau în orice alt mod, alăturarea ori combinarea, blocarea, ștergerea sau distrugerea.

În cadrul studiului urma să analizăm dacă organul de urmărire penală a preluat neautorizat date cu caracter personal ale victimei. De asemenea, urma să fie analizată protecția datelor cu caracter personal în coroborare cu secretul urmăririi penale, aceste două principii completându-se reciproc și excluzându-se în același timp.

În numărul cauzelor penale cercetate nu s-a constatat o încălcare sistemică a datelor cu caracter personal ale victimei. Totuși, în unele cauze organele de poliție, prin acțiunile întreprinse, prelucrează date cu caracter personal ale victimei. Totodată se cuvine să menționăm că orice comunicare neautorizată a datelor despre viața sexuală a victimei reprezintă o încălcare a protecției datelor cu caracter personal.

Cele mai multe încălcări a protecției datelor cu caracter personal au loc în cazul audierii martorilor, unde un martor, la întrebarea ofițerului de urmărire penală, răspunde: „... **Despre faptul că XX a fost violată am aflat de la organul de poliție...**” sau „**Faptul că a avut relații de prietenie cu persoana care a violat-o nu cunosc...**”.

Acest fapt reprezintă nu numai o încălcare a protecției datelor cu caracter personal, dar și a procedurii de audiere a martorilor, întrucât aceștia urmează să declare obiectiv ce cunosc despre un fapt. Însă din răspunsurile date deducem că chiar ofițerul de urmărire penală comunică din start martorului evenimentul ce a avut loc, încălcând totodată și principiul protecției datelor cu caracter personal.

Alte încălcări ale acestui principiu au loc chiar de la momentul comiterii infracțiunii.

De aceste încălcări sunt responsabili colaboretorii de poliție, care, veniți la fața locului, chestionează vecinii în vederea depistării martorilor oculari. Astfel, chestionând vecinii, o localitate întreagă află chiar de la colaboratorii de poliție despre actul sexual și victima acestuia, ceea ce, evident, reprezintă o încălcare a principiului protecției datelor cu caracter personal.

Considerăm că se încalcă protecția datelor cu caracter personal și în cazul în care făptuitorul este dat în căutare, fiind întocmită în acest sens o orientare în care este scris: **„Este anunțat în căutare precum că la XXXX, XZ a violat-o pe XC, fiind astfel bănuțit/invinuit în comiterea infracțiunii prevăzută de art. 171 alin. (1), Cod penal...”**

Orientările respective sunt distribuite la toate posturile de poliție, care urmează să întreprindă măsuri în vederea căutării inculpatului. Din care raționament, în orientările respective, sunt indicate date de identitate ale victimei, în cazul în care făptuitorul urmează să fie tras la răspundere penală pentru infracțiunea comisă, indiferent de faptul cine este victima?

În restul cauzelor penale cercetate nu au fost depistate încălcări privind protecția datelor cu caracter personal, organele de urmărire penală, procurorul, instanța de judecată asigurând un nivel minim de protecție a acestor date.

### 3.6. Mijloacele probatorii

Acumularea probelor în cadrul procesului penal este atribuția exclusivă a organelor de urmărire penală, care au obligația de a cerceta sub toate aspectele, complet și obiectiv, circumstanțele cauzei în vederea atragerii la răspundere penală a persoanei vinovate de săvârșirea infracțiunii. Respectiv, organul de urmărire penală urmează să acumuleze următoarele probe: declarațiile bănuțitului, învinuitului, inculpatului, ale părții vătămăte, părții civile, părții civilmente responsabile, martorului; raportul de expertiză; corpurile delictive; procesele-verbale privind acțiunile

de urmărire penală și ale cercetării judecătorești; documente (inclusiv oficiale); înregistrările audio sau video, fotografii; constatările tehnico-științifice și medico-legale; actele procedurale în care se consemnează rezultatele măsurilor speciale de investigații și anexele la ele, inclusiv stenograma, fotografii, înregistrări ș. a.

Cele mai frecvente probe acumulate în cazul dosarelor penale în care sunt investigate infracțiunile ce atentează la viața sexuală sunt: **declarațiile părții vătămăte; declarațiile reprezentantului legal al părții vătămăte; declarațiile bănuțitului, învinuitului, inculpatului; rapoartele de expertiză; procesele-verbale de cercetare la fața locului; procesele-verbale de confruntare; procesele-verbale de reconstituire a faptei la locul săvârșirii infracțiunii; declarațiile martorilor; documente (evaluările sociale, caracteristicile).**

Deși procesul probatoriu este comun tuturor cauzelor penale, modalitatea de colectare a probelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală este specifică. Prin urmare, după cum am mai menționat, în marea majoritate a cauzelor procesul penal începe în baza plângerii victimei sau a reprezentantului legal al acesteia. În cazul victimelor minore, plângerea este depusă de reprezentantul legal, precum și în cazul în care victima are vârsta de 16 ani. După depunerea plângerii victima urmează să fie audiată în calitate de victimă/parte vătămăte.

Cu toate acestea, după cum menționam anterior, până la audierea în calitate de victimă/parte vătămăte, aceasta mai face niște explicații ori lămuri referitor la infracțiunea săvârșită. Deși nu are nici un statut procesual, actul respectiv impune victima la un tratament de revictimizare, când aceasta este nevoită să relateze cele întâmplăte de două ori în aceeași zi, retrăind de mai multe ori evenimentele prin care a trecut.

De regulă, audierea victimei este prima acțiune procesuală efectuată după inițierea



procesului penal sau a urmăririi penale. Însă din unele dosare am constatat că victima a fost audiată cu mult după începerea urmăririi penale, și anume după ce au fost luate explicații de la martori, bănuind, ca abia apoi să fie audiată victima. Într-un caz victima a fost audiată după doi ani de la începerea urmăririi penale. Din materialele cauzei nu este clar care a fost motivul audierii întârziate, atâta timp cât victima nu era plecată din Republica Moldova, nu era bolnavă. Mai mult ca atât, audierea victimei a avut loc după audierea martorilor, învinutului etc.

Audierea întârziată a victimei este o încălcare gravă a drepturilor acesteia mai ales în cazul în care ea este sursa de informații care dă indicii organului de urmărire penală despre făptuitor, locul comiterii, modul, timpul comiterii infracțiunii și alte circumstanțe necesare pentru calificarea faptei penale. Aceasta conduce inevitabil la o cercetare superficială a cauzei penale, fără elucidarea corectă și deplină a evenimentelor și cu încălcarea dreptului victimei la un proces echitabil. Mai mult, audierea întârziată a victimei afectează și calitatea audierii însăși, întrucât odată cu trecerea timpului unele circumstanțe pot fi uitate, iar în cazul infracțiunilor respective acestea sunt importante pentru cercetarea obiectivă și sub toate aspectele cauzei.

Audierea victimei/părții vătămate o efectuează ofițerul de urmărire penală, care îi solicită să declare tot ce cunoaște despre fapta respectivă. **În acest sens menționăm că din cauzele penale cercetate nu s-a constatat nici o deosebire între audierea victimelor minore și a celor adulte, doar cu excepția prezenței reprezentantului legal și a psihologului.** În ceea ce privește modalitatea de audiere, condițiile, întrebările formulate, organul de urmărire penală nu face nici o diferență.

Analizând modalitatea de audiere a victimei, am constatat că se utilizează proceduri, limbaj care adesea atentează la demnitatea acesteia. Organul de urmărire penală nu asigură audierea victimei în altă zi decât în aceeași zi cu a făptuitorului, nu întreprinde măsuri ca victima și făptuitorul să nu se întâlnească. În 56 de cauze penale cercetate victimele au fost audiate în aceeași zi cu făptuitorii, iar confruntând orele de audiere din procesele-verbale, se creează impresia că victima este audiată, iar făptuitorul stă la ușă și așteaptă să fie audiat imediat după. Acest lucru nu numai că intimidează victima, dar și o expune la niște suferințe psihice, la retrăirea emoțiilor negative, ceea ce afectează calitatea audierii, iar din cauza jenei, fricii victima poate tăinu unele circumstanțe importante pentru urmărirea penală. Iar prin nedeclararea de la bun început a tuturor circumstanțelor în care a fost săvârșită fapta penală, ulterior ofițerul de urmărire penală pune la îndoială declarațiile victimei, în cazul în care aceasta vine ulterior cu careva date suplimentare.

Audierea victimei începe cu o redare amănunțită a evenimentelor ce au avut loc, după care ofițerul de urmărire penală adresează întrebări pentru a concretiza și a colecta unele date suplimentare pe care le consideră necesare. Și aici cea mai mare problemă este limbajul folosit de ofițerul de urmărire penală și întrebările adresate, care în cea mai mare parte intimidează victima și nu au nici o relevanță pentru calificarea faptei. Cele mai frecvente întrebări adresate de ofițerul de urmărire penală victimei în cazul infracțiunilor privind viața sexuală sunt redade în tabelul de mai jos.

„Anterior ați mai întreținut rapoarte sexuale?” Întrebare care este urmată imediat de alta cu același caracter: „Dacă da, cu cine?”

Sau: „Până la viol ați mai avut relații sexuale?”; „Ați avut anterior rapoarte sexuale? Dacă da, de câte ori și care a fost ultimul?”; „Cât de des sau cât de rar întrețineți relații sexuale?”; „Raportul sexual a fost de bună voie sau nu?”; „În timpul când v-a violat bănuitul, ați opus rezistență fizică sau ați strigat pe cineva în ajutor?”; „Cine te-a dezbrăcat de haine?”; „De la ce vârstă ai început viața sexuală?”; „Ești supărată pe făptuitor după ce ți-a făcut?” etc.

Toate aceste întrebări nu țin de circumstanțele cauzei și nu au nici o importanță la calificarea faptei, dar vizează viața personală a victimei. Totodată, considerăm că aceste întrebări denotă o neîncredere a ofițerului de urmărire penală față de cele declarate de victimă, ceea ce o descurajează pe aceasta din start, percepându-le ca o blamare, abordare preconcepută și nerespectare a imparțialității.

Tot în acest context, ofițerul de urmărire penală mai adresează o întrebare care nu are nici o relevanță cu actul sexual comis și anume: **„Anterior ați mai întreținut relații sexuale cu făptuitorul?”**

Aceste întrebări nu fac decât să intimideze victima și să o pună în dificultate de a răspunde. Mai mult ca atât, victima prezintă declarații sub răspundere penală, fiind nevoită în acest sens să ofere date despre viața ei personală.

Într-un caz în care victima se cunoștea cu făptuitorul și infracțiunea a fost săvârșită în urma unei petreceri, ofițerul de urmărire penală adresează întrebări de asemenea neavenite: **„Ați consumat alcool? Dacă da, în ce cantități? Erați în stare de ebrietate în momentul violului?”**

Existența alcoolului în sânge poate fi dovedită prin colectarea unor probe biologice

de sânge și efectuarea unei expertize, fapt ce nu are loc în procesele penale, deși sunt probe obiective. Iar adresarea unei astfel de întrebări dă în vileag atitudinea negativă, preconcepută a ofițerului de urmărire penală față de declarațiile victimei, fapt ce intimidează victima sau denotă neîncrederea acestuia față de cele declarate.

O altă întrebare care trădează neîncrederea ofițerului de urmărire penală față de declarațiile victimei și atentează evident la starea psiho-emoțională a ei este: **„Crezi că ai vreo vină pentru cele întâmplate?”**

E greu de înțeles care este necesitatea unei asemenea întrebări, în cazul în care persoana interogată este victimă, și nu făptuitor. În mod cert, nu vedem rostul acestei întrebări, însă este evident faptul că ea nu vine să concretizeze nici o circumstanță în cadrul urmăririi penale, nu este relevantă în contextul în care victima declară că a fost supusă unui act sexual forțat și nu influențează calificarea faptei. Această întrebare nu este altceva decât un mod de intimidare psihologică a victimei.

Remarcăm că întrebări care vin să confirme neîncrederea ofițerului de urmărire penală față de cele declarate și care nu țin de circumstanțele cauzei sunt adresate și făptuitorului. **„Când ați întreținut raport sexual cu victima, ea era virgină?”**



De asemenea, organul de urmărire penală adresează întrebări denigratoare și fără relevanță pentru cauza penală și persoanelor cu retard mental. Astfel, în una din cauzele penale, unde victima era o persoană cu retard mintal sever, organul de urmărire penală a întreat-o la audiere: **„Ce ți-a făcut X e rău? Ți-a plăcut ce ți-a făcut X?”**

Aceste întrebări pot fi adresate și din cauza că ofițerul de urmărire penală nu este instruit în domeniu și nu cunoaște cum să se comporte cu o persoană cu retard mintal sever. Însă în cazul în care acordul victimei cu retard mintal nu are nici o importanță la calificare, întrucât ea nu este responsabilă și nu conștientizează acțiunile ce au loc, considerăm că asemenea întrebări urmează a fi evitate pentru a respecta demnitatea persoanei.

Totodată, vom menționa că, reieșind din specificul infracțiunilor cercetate, unele întrebări de concretizare intimidează victima, însă ele sunt necesare pentru calificarea faptei, pentru acumularea probelor. De aceea ofițerul de urmărire penală urmează să explice victimei pentru ce adresează această întrebare și cât de important este să răspundă sincer și corect, că scopul întrebării este acumularea probelor. **„A ejaculat învinuitul?”; „Unde a ejaculat învinuitul?”; „Unde a introdus penisul?” etc.**

Suplimentar ținem să precizăm că în cazul infracțiunilor de întreținere a raportului sexual cu o persoană care nu a atins vârsta de 16 ani, unica întrebare este dacă actul sexual a fost benevol. În rest ofițerul de urmărire penală nu are nici o întrebare, chiar dacă inițial victima a declarat că a fost violată, iar ulterior a declarat că actul sexual a fost cu acordul ei.

O practică foarte des întâlnită (în 50% din dosarele cercetate) o constituie audierile suplimentare a victimei efectuate de ofițerul de urmărire penală. În 20% dintre aceste cauze victimele sunt audiate suplimentar de 2 – 3 ori. Deși Codul de procedură penală nu interzice audierea suplimentară în cazul în care ofițerul de urmărire penală urmează să concretizeze anumite circumstanțe, totuși în cadrul infracțiunilor privind viața sexuală audierea suplimentară provoacă revictimizarea victimei, ea fiind pusă în situația de a re trăi cele întâmplate. Mai mult ca atât, ofițerul de urmărire penală nu oferă nici o explicație plauzibilă referitor la necesitatea audierii suplimentare și premisele ei.

Din dosarele studiate a rezultat că de obicei audierile suplimentare se dispun în cazul în care comunitatea locală este împotriva victimei și manifestă neîncredere în cele declarate de victimă.

**Făptuitorul este preot, iar victima este minoră (15 ani) și cântă în corul bisericii.**

Victima declară că preotul, după slujbele bisericești, o ademenea în casa acestuia și întreținea cu ea raporturi sexuale. Această situație a durat timp de jumate de an.

După depunerea plângerii, martorii, locuitori ai satului, au declarat că nu este adevărat, că victima a inventat toate din cauza unui conflict dintre aceasta și o altă cântăreață din cor. Și mătușa victimei a declarat că nu este adevărat ceea ce spune victima, fiind doar niște invenții de-ale ei.

Potrivit raportului de expertiză medico-legală himenul victimei era deflorat. O colegă de clasă a declarat că preotul i-a dăruit telefon victimei și o telefona des în timpul orelor.

Victima a fost supusă unei evaluări sociale, unei evaluări psihologice de către psihologul din comunitate, expertizei psihiatrice și a fost audiată în calitate de victimă, precum și suplimentar de 4 ori pe această cauză, audierile având loc după audierea bănuțului.

**În cadrul audierilor, victima era întrebată repetat dacă într-adevăr au avut loc raporturi sexuale? Cine a scris plângerea? Dacă a semnat-o ea sau nu? Dacă a fost influențată de cineva la depunerea plângerii? „Declarațiile de astăzi le-ați depus singură sau ați fost influențată de cineva?”**

În cadrul unei audieri victima a declarat că făptuitorul exercită asupra ei presiune psihică pentru ca ea să retragă plângerea, amenințând-o că de nu-și va schimba declarațiile, va fi internată în spitalul de psihiatrie. La care organul de urmărire penală a reacționat inedit: **a luat de la făptuitor o recipisă prin care acesta se obliga să nu exercite asupra victimei violență fizică și psihică.**

Asemenea situații descurajează victima de a se mai adresa organelor de urmărire penală, întrucât din start toți manifestă neîncredere în cele declarate. Ținând cont de atitudinea acestora și de faptul că victima este pusă în situația de a demonstra că spune adevărul, ea se simte într-o situație de inegalitate în fața organului de urmărire penală. Mai mult ca atât, acest fapt dovedește că atât comunitatea locală, cât și organul de urmărire penală nu înțeleg pericolul social al faptei,

calificând acordul victimei ca o situație normală, deși victima este minoră.

De asemenea, s-a constatat că audierile suplimentare sunt inefective, întrucât în majoritatea cauzelor victima a declarat că actul sexual a fost forțat, iar făptuitorul declară că actul sexual a fost cu acordul victimei. Victima doar urmează să confirme sau să infirme cele declarate de făptuitor, ceea ce este încă o dovadă că ofițerul de urmărire



penală pune la îndoială declarațiile victimei, insistând să concretizeze încă o dată veridicitatea lor.

O altă acțiune procesuală practică de ofițerii de urmărire penală în cazul instrumentării infracțiunilor privind viața sexuală este confruntarea dintre victimă/parte vătămată și făptuitor/martor, efectuată în cazul în care făptuitorul/martorul depune declarații diferite de cele ale victimei. Din numărul total de dosare penale studiate, în 144 a fost efectuată acțiunea procesuală de confruntare, deși în cazul infracțiunilor privind viața sexuală această acțiune nu este recomandată. Confruntarea presupune că victima și făptuitorul sunt puși față în față pentru a susține sau infirma cele declarate anterior. Mai mult, în funcție de câți făptuitori sunt recunoscuți în cauza penală ca bănuți/învinuți, se dispune confruntarea dintre victimă și fiecare făptuitor aparte. Și numărul confruntărilor pe cauza penală rezultă de asemenea din numărul martorilor. Într-o singură cauză penală victima a fost supusă la 12 confruntări, două fiind cu bănuți și 10 cu martorii, care erau de fapt prietenii bănuților.

De menționat că de fapt confruntarea se dispune practic în toate cauzele penale unde părțile dau declarații contradictorii, fără a se lua în considerare faptul că victima e minoră sau modul de comitere a infracțiunii, gravitatea infracțiunii și alte circumstanțe. Deși Codul de procedură penală prevede că organul de urmărire penală urmează să adreseze întrebări de concretizare pe marginea depozițiilor contradictorii, de fapt la confruntare se propune victimei să relateze cele întâmplate cu ea. Victima în prezența învinutului declară repetat circumstanțele cauzei, în modul în care a declarat la audiere. După declarațiile acesteia, ofițerul de urmă-

rire penală întreabă învinuitul dacă este de acord cu cele expuse de victimă. Dacă nu este de acord, atunci i se solicită să relateze cu ce nu este de acord. Respectiv, victima este pusă în situația de a reda circumstanțele cauzei, iar făptuitorul doar să accepte sau nu cele declarate de victimă, încălcându-se astfel principiul egalității. Este inadmisibil ca victima să relateze circumstanțele cauzei în fața agresorului, ceea ce, în mod direct, reprezintă un atentat la starea psiho-emoțională a acesteia.

Ofițerul de urmărire penală nu ia în considerare nici sentimentul fricii victimei față de agresor, chiar și atunci când ea declară în mod expres că îi este frică de acesta. Persistă situații când audierea victimei, audierea făptuitorului și confruntarea dintre aceștia se efectuează în aceeași zi, fiind acțiuni consecutive doar în timp. De remarcat că doar în **două dintre cauzele penale studiate** ofițerul de urmărire penală, procurorul au refuzat efectuarea acțiunii procesuale de confruntare, motivând că aceasta pune victima într-o situație psihologică defavorabilă și reprezintă o încălcare a drepturilor acesteia. Considerăm că asemenea practică este necesar a fi aplicată în toate cauzele penale ce vizează infracțiunile privind viața sexuală.

În unele cauze studiate victimele au depus plângere precum că făptuitorii le amenință sau le-au amenințat cu răfuiala fizică în cazul în care acestea nu își retrag plângerile. Din dosarele cercetate nu a rezultat vreo sesizare a organului de urmărire penală/procurorului pe marginea plângerilor respective, nici sub aspectul pornirii unei cauze penale pe faptul amenințării, nici sub aspectul întreprinderii măsurilor de protecție a victimelor.

***Victima adultă a fost violată și supusă acțiunilor violente cu caracter sexual.***

„Victima, fiind dintr-o familie social vulnerabilă, l-a numit pe făptuitor cu un cuvânt necenzurat („pidaraz”), fiind în prezența unui martor. Făptuitorul, simțindu-se jignit, a hotărât să o pedepsească pe victimă, violând-o în mod forțat în public, în prezența unui martor. După ce a violat-o, a scos din buzunar un dop de șampanie pe care i l-a introdus în vagin. După cele săvârșite a întreat-o dacă mai crede victima despre el că este „pidaraz”.

Victima a sesizat organul de urmărire penală despre cele întâmplate. După ce a fost audiată, ea a depus cerere prin care a menționat că „Soția făptuitorului este ofițer de urmărire penală și aceasta o determină să-și retragă plângerea”.

Cu toate acestea organul de urmărire penală, fără a întreprinde vreo acțiune, a purces la confruntarea părților, întrucât făptuitorul susținea că actul sexual a fost benevol. Mai mult, ulterior cauza penală a fost încetată la judecarea cauzei pe motivul împăcării părților.

Alte probe colectate de organele de urmărire penală în cazul instrumentării infracțiunilor privind viața sexuală sunt procesele-verbale de cercetare la fața locului.

Analiza cauzelor penale studiate denotă că cercetarea la fața locului este efectuată de organul de urmărire penală în ziua în care s-a depus plângerea doar în cazul în care victima a chemat grupul operativ. În rest cercetarea la fața locului poate fi efectuată și după câteva zile din momentul săvârșirii infracțiunii. Doar în 20% din numărul cauzelor penale studiate a fost efectuată cerceta-

rea la fața locului, în cazul în care victima a depus plângere sau a sesizat organul de urmărire penală într-un alt mod și nu a prezentat semne de violență. În celelalte cazuri, în prezența aceluiași circumstanțe, cercetarea la fața locului nici nu s-a făcut.

Actul în care urmează să fie reflectat amănunțit tabloul locului și modului de comiterea a faptei este procesul-verbal de cercetare la fața locului. Din cauzele studiate constatăm că întocmirea proceselor-verbale de cercetare la fața locului este formală, fără descrierea amănunțită a celor constatate.





**Deși urmărirea penală a fost inițiată la 26 ianuarie 2011 pe faptul comiterii infracțiunii de viol – art. 171, alin. (1), Cod penal, cercetarea la fața locului a avut loc pe 28 ianuarie 2011..**

În acest caz victima era o persoană oarbă din copilărie, care a fost violată de paznicul grădiniței într-o încăpere anexă la grădiniță. Cu toate acestea, în procesul-verbal de cercetare la fața locului este descrisă nu încăperea unde a avut loc violul, ci clădirea unde este amplasată grădinița, fiind menționat câte camere are grădinița, dormitoare, săli de joacă, sala sportivă, bucătăria, spălătoria, biroul șefei grădiniței și locul amplasării grădiniței în sat, în timp ce anexa în care a avut loc violul nu a fost descrisă deloc în procesul-verbal.

În 90% din numărul dosarelor cercetate procesele-verbale de cercetare la fața locului erau însoțite de o anexă a unui tablou fotografic, în care era indicat locul faptei și nimic mai mult. Or, se cuvine să precizăm, Codul de procedură penală prevede că la efectuarea cercetării la fața locului organul de urmărire penală urmează să ridice probe, obiecte care să fie recunoscute drept corpuri delictive. Această prevedere însă nu este respectată de organele de urmărire penală.

Practica judiciară prevede că în cazul în care ofițerul de urmărire penală decide ridicarea unor obiecte, acestea sunt, de regulă, hainele victimei, cearșafurile. Dacă victima a fost lovită cu un obiect contondent, se ridică acest obiect. În cadrul studiului însă nu am constatat în nici o cauză penală să fie ridicate probe biologice sau materiale. Or, dacă s-ar efectua o cercetare amănunțită la fața locului, cu ridicarea de probe biologice, ar dispărea întrebările de genul „**Unde a ejaculat făptuitorul? Ați înghițit sau nu sperma?**”

O altă acțiune procesuală efectuată de organul de urmărire penală este verificarea declarațiilor victimei la locul faptei, acțiune scopul căreia nu este clar în condițiile în care se presupune ca victima să meargă la locul faptei împreună cu ofițerul de urmărire penală și să facă declarații cu indicarea locurilor și acțiunilor concrete ce au avut

loc în acea zi/seară. În asemenea situații, victima fiind încă sub influența traumei psihologice și fizice în urma infracțiunilor comise asupra ei, este pusă în situația de a reda repetat cele întâmplate, cu indicarea locului și modului comiterii infracțiunii, ceea ce înseamnă o retrăire a acelor circumstanțe, trauma psihologică fiind și mai intensă.

În două dintre cauzele penale studiate, această acțiune procesuală s-a efectuat și în prezența făptuitorului, nefiind clar care a fost necesitatea prezenței acestuia la efectuarea acțiunii respective și care a fost statutul lui. Nu este clar, de asemenea, cine a anunțat făptuitorul despre data și ora efectuării procedurii respective. Așadar, avem mai multe întrebări fără răspunsuri, dar care trezesc dubii vizavi de credibilitatea acțiunii respective și scopul acesteia.

În unele raioane, organul de urmărire penală înregistrează în format video-audio procedura respectivă. Adică înregistrează în format video-audio declarațiile victimei referitoare la circumstanțele cauzei, cu indicarea locurilor concrete unde și cum a avut loc infracțiunea. În cazul în care acțiunea nu este înregistrată în format audio-video, se efectuează un tabel fotografic, în care este fotografiată victima la locul faptei cu indicarea pozițiilor și modului săvârșirii infracțiunii. În cazul unei acțiuni de întreținere a raportului sexual oral forțat din-

tre mamă și fiu, victima, care este mama făptuitorului, a fost fotografiată în poziția în care era la momentul săvârșirii infracțiunii, ceea ce constituie evident o intimidare profundă a victimei și revictimizarea acesteia. Într-o altă cauză, victima este fotografiată pe bancheta din spate a automobilului, demonstrând modul în care a fost violată, fiind fotografiată cu picioarele ridicate în sus. În cea de-a treia, s-a efectuat verificarea declarațiilor la fața locului a unei victime de 83 de ani, ținută la pat, care este fotografiată pe patul său, în poziția în care a fost violată.

Asemenea acțiuni se efectuează și în cazul dosarelor în care victima este minoră. Respectiv, într-o cauză penală de acțiuni perverse, victima în vârstă de 8 ani demonstra ofițerului de urmărire penală, în prezența mamei, cum au avut loc acțiunile perverse. Pentru a reconstitui fapta, victima a fost ridicată pe un butoi de fier, unde demonstra care au fost acțiunile tatălui ei vitreg la acel moment.

Este îmbucurător faptul că nu în toate raioanele organul de urmărire penală efectuează această acțiune, însă existența acesteia fie și în 2-3 raioane deja presupune o practică vicioasă, care pune victima în mod repetat într-o stare vulnerabilă față de fapta comisă asupra ei și înjosește statutul ei de femeie.

Probe importante în constatarea unui raport sexual sau acțiuni perverse cu caracter sexual sunt și **expertizele medico-legale, biologice sau chimice**. Din cele 240 de cauze penale cercetate, expertizele au fost dispuse obligatoriu în cauzele de viol, acțiuni violente cu caracter sexual. În cazul infracțiunii de acțiuni perverse expertiza se dispune doar atunci când victima este o minoră cu vârsta de până la 14 ani.

În ceea ce privește infracțiunea de întreținere a unui raport sexual cu o persoană ce nu a împlinit vârsta de 14 ani, organul de urmărire penală a dispus efectuarea raportului de constatare medico-legală doar în cazul în care victima a depus plângere cu privire la viol. Dacă în raportul medico-legal nu se constată

vătămări corporale, organul de urmărire penală dispune inițierea urmăririi penale pe faptul comiterii infracțiunii de întreținere a unui raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani. Astfel, în 35 de cauze penale cercetate s-a constatat că victima a depus plângere pe faptul comiterii infracțiunii de viol, pe toate s-au întocmit rapoarte de constatare medico-legală și urmărirea penală a fost inițiată pe faptul întreținerii unui raport sexual cu o persoană ce nu a împlinit vârsta de 16 ani.

De remarcat că expertizele medico-legale sunt precedate de un raport de constatare medico-legală efectuat după prima examinare a victimei. După întocmirea raportului de constatare medico-legală, în cazul în care prin acesta s-a constatat existența vătămarilor corporale, organul de urmărire penală dispune efectuarea expertizei. Luând în considerare că termenul de efectuare a urmăririi penale pe cauzele respective este unul restrâns și termenul de a dispune expertiza este unul restrâns. Astfel, expertiza se dispune în maxim 2 săptămâni de la recepționarea raportului de constatare medico-legală, iar nemijlocit raportul de expertiză se întocmește într-un termen de la 7 la 10 zile.

În urma efectuării unei analize a expertizelor medico-legale, am constatat că deși modul de comitere a infracțiunii, circumstanțele, leziunile victimelor sunt diferite, modalitatea de întocmire a expertizelor, metodele de cercetare sunt absolut aceleași. În contextul dat precizăm că expertizele medico-legale nu sunt individualizate, reieșind din specificul cauzei penale, ci au același conținut, cu excepția concluziilor care sunt diferite.

În acest sens, art. 145, alin. (1), Cod de procedură penală, prevede că organul de urmărire penală sau instanța de judecată, în cazul în care dispune efectuarea expertizei, citează părțile și expertul desemnat pentru a li se aduce la cunoștință obiectul expertizei și întrebările la care expertul trebuie să dea răspunsuri, pentru a li se explica dreptul de a face observații cu privire la aceste întrebări și de a cere modificarea sau completarea lor.



Totodată, părților li se explică dreptul lor de a cere numirea a câte un expert recomandat de fiecare dintre părți, care să participe la efectuarea expertizei. În acest sens se întocmește și un proces-verbal.

Cu toate că legea prevede expres aceste momente, în doar 1% din cauzele penale studiate s-a adus la cunoștința victimei dispunerea expertizei și în nici o cauză penală nici o victimă nu a înaintat vreo întrebare expertului, ceea ce de fapt ne face să presupunem că informarea părții vătămate despre drepturile și obligațiile ei este formală, doar pentru a fi anexat procesul-verbal la materialele cauzei.

După cum demonstrează conținutul cauzelor penale cercetate, în dosarele penale de acest gen se dispun expertize medico-legale pentru a cerceta vătămarile corporale și starea himenului, iar expertizele biologice – pentru a depista grupa de sânge și apartenența ei, precum și dacă în sânge sunt urme de substanțe narcotice ori alte elemente chimice etc. De menționat că în cadrul unor cauze penale au fost întocmite câte 5-6 rapoarte de expertiză și în nici una dintre ele rezultatul nu a fost comunicat victimei, ea aflând despre existența acestora abia la finalizarea urmăririi penale și aducerea la cunoștință a materialelor cauzei sau în instanța de judecată. Or, Codul de procedură penală prevede că atât dispunerea expertizei, cât și rezultatele acesteia urmează a fi aduse la cunoștința victimei infracțiunilor. Organul de urmărire penală nu îndeplinește această obligație. **În 90 % din cauzele studiate** organul de urmărire penală nu a adus la cunoștință victimei dispunerea și rezultatele expertizei medico-legale, biologice, chimice.

Expertizele medico-legale se efectuează toate după aceeași modalitate și structură, însă limbajul utilizat câteodată diferă, fiind intimidator pentru victime. Un exemplu: **„Himenul acesteia este rupt demult”. În majoritatea cauzelor medicul legist stabilește că himenul este deflorat, indicând aproximativ perioada de la deflorare.** Astfel, ar fi necesar ca medicii legiști, în cazul efectuării anumitor

concluzii, să evite frazele care pot intimida victima sau crea un disconfort psihologic.

În vederea efectuării expertizei, este necesar ca organul de urmărire penală să colecteze probele biologice în termeni proximi, pentru a nu se pierde informația relevantă. Astfel, într-o cauză penală victima a declarat că a fost impusă să consume niște băuturi alcoolice, amestecate cu o substanță, după care a adormit și nu a conștientizat ce i s-a întâmplat. Însă când s-a trezit, de dimineață avea dureri corporale generale. În acest caz s-a dispus efectuarea expertizei biologice, care puneau întrebarea: **„Sunt oare în sângele părții vătămate substanțe somnifere?”** În concluziile raportului de expertiză biologică a fost indicat: **„Cercetarea probei de sânge, prelevată de la XX, la prezența substanțelor somnifere, nu este posibil de efectuat din următoarele considerente: a) proba de sânge a fost colectată de la partea vătămată după 48 de ore de la comiterea infracțiunii; b) în conformitate cu procesul-verbal de constatare, sângele lichid parțial a fost pierdut în timpul transportării incorecte și cantitatea rămasă a fost folosită la cercetarea sero-biologică”.** Din această constatare reiese că atât organul de urmărire penală, cât și medicii legiști urmează să colecteze probele sau să asigure colectarea acestora în termeni cât mai restrânși posibili, în caz contrar se pierd urmele biologice.

Un loc separat în dosarele respective îl ocupă **dispunerea expertizelor psihologice-psihiatrice.** În cadrul analizei dosarelor penale am dedus că deși expertizele psihologice-psihiatrice se dispun pentru a constata starea psihologică a victimelor infracțiunilor privind viața sexuală, totuși comisia de efectuare a expertizei, fiind alcătuită din psihiatri, înaintează întrebări nu pentru a cerceta starea psihologică a victimei sau constrângerea psihică a ei, ci pentru a exclude vinovăția victimei, dacă aceasta nu suferă de o boală psihiatrică și dacă victima nu minte. Însăși prin dispunerea unei astfel de expertize se confirmă poziția vulnerabilă a victimelor infracțiunilor privind viața sexuală și atitudinea organului de urmărire penală față de vinovăția acestora

ra. Mai mult, organul de urmărire penală nu argumentează în nici un mod necesitatea dispunerii expertizei psihiatrice-psiologice.

Din dosarele penale cercetate s-a stabilit că expertizele psihiatrice se dispun în cazul în care ofițerul de urmărire penală pune la îndoielă declarațiile victimei, în special atunci când **victima este minoră, când nu există urme ale violenței, precum și în cazul infracțiunilor de hărțuire sexuală și acțiunilor perverse, a violurilor conjugale**. S-a constatat de asemenea că, victima, contrar prevederilor Codului de procedură penală, nu este informată despre dispunerea expertizei în vederea formulării întrebărilor, ci doar i se aduce la cunoștință ordonanța cu privire la dispunerea expertizei psihologice-psihiatrice. Expertizele respective se dispun de regulă ambulatoriu sau staționar. Din dosarele cercetate am dedus că toate expertizele psihiatrice-psiologice erau efectuate ambulatoriu, ceea ce presupune că victima nu este internată, ci merge la comisie pentru a fi supusă examinării.

Printre întrebările adresate experților în cazul dispunerii expertizei psihiatrice-psiologice se regăsesc: **„Sufără victima de vreo boală psihică? Dacă da, care-i diagnoza? Există la victimă devieri de la norma de dezvoltare psihică pentru vârsta respectivă? Se observă semne de retard mintal? Dacă da, care sunt ele? Are victima capacitatea de a percepe ceea ce se petrece în jur? Este victima minoră capabilă să facă declarații?”**

Dar iată în calitate de exemplu concludent un caz al infracțiunii de viol. Victima a fost invitată de un coleg de-al ei la el, în camera de cămin, sub pretextul de a-i comunica orarul lecțiilor. Fiind ținută forțat timp de mai multe ore în odaia acestuia și supusă mai multor raporturi sexuale forțate, ea a sărit de la etajul 4 pentru a scăpa de violator. Ofițerul de urmărire penală dispune efectuarea expertizei psihiatrice ambulatoriu, în care înaintează următoarele întrebări:

1. Care este starea psihică a victimei în urma evenimentelor produse?
2. Luând în considerare starea psihologică-psihiatrică la momentul părții vătămate, este posibil de stabilit disfuncțiile psihologice-psihiatrice și legătura cauzală a acestor disfuncții cu violul?
3. Determinați particularitățile specifice ale tipului și gravității anumitor manifestări nepatologice cu caracter perturbatoriu, a importanței lor în structura comportamentului victimei în urma violului.
4. Evaluați capacitatea părții vătămate de reacție adecvată de apărare, opunerea de rezistență fizică și psihică în caz de viol, stabilind caracterul și semnificația acțiunilor violatorului.
5. Stabiliți tipul și particularitățile reacțiilor afective și volitive pe parcursul evenimentului ce are importanță pentru calificarea judiciară a faptei, ale caracterului anomaliilor și accentuărilor de caracter a părții vătămate.



6. Stabiliți capacitatea de conștientizare adecvată a situației și a acțiunilor proprii, în circumstanțe obiective ale violului, dirijarea voluntară a acțiunilor și prevederilor consecințelor comportamentului propriu în cazul în care partea vătămată ar fi fost constrânsă psihic.
7. Constați dacă partea vătămată avea capacitatea psihologică-psihiatrică de a percepe just împrejurările petrecute în cazul violului, și anume evenimentele de dinainte, în timpul și după viol.
8. Putea oare partea vătămată la momentul audierilor să-și dea seama de conținutul celor declarate?
9. Constați dacă la momentul săvârșirii violului, partea vătămată a fost influențată psihic.
10. Luând în considerare gradul de sinceritate a părții vătămate, pot fi apreciate drept veridice declarațiile acesteia date în timpul audierii în cadrul urmăririi penale?

Din șirul acestor întrebări nu este clar ce a dorit să stabilească prin expertiza psihiatrică ofițerul de urmărire penală, întrebările fiind complicate, lipsite de sens. Mai mult ca atât, unele întrebări sunt adresate pentru a fi confirmată audierea părții vătămate: „**Constați dacă la momentul săvârșirii violului, partea vătămată a fost influențată psihic; Luând în considerație gradul de sinceritate a părții vătămate, pot fi apreciate drept veridice declarațiile acesteia date în timpul audierii în cadrul urmăririi penale?**”. În unele cauze, ofițerul de urmărire penală, pe lângă întrebările menționate, mai înaintează întrebări prin care dorește să afle dacă victima are fantezie sau capacități de auto-inspirație.

Neîncrederea organelor de urmărire penală în ceea ce declară victima se constată și în cazul victimelor în etate, fiind dispuse expertize psihiatrice-psiologice. În 27 de cauze

studiate, în care figurează victime în etate, au fost dispuse expertize psihiatrice-psiologice, experților fiindu-le adresate următoarele întrebări: „**Ținând cont de particularitățile individuale și de vârstă, precum și condițiile concrete în care s-a săvârșit infracțiunea, a putut partea vătămată să perceapă corect circumstanțele importante pe dosar? Ținând cont de particularitățile psihologice individuale a părții vătămate, vârsta, a putut aceasta opune rezistență? Manifestă partea vătămată predispunere de a exagera evenimentele, de a denatura sau fantaza realitatea?**”

Din cauzele penale cercetate, nu s-a depistat nici una în care ofițerul de urmărire penală să adreseze întrebări referitoare la starea psihologică-psihiatrică a victimei după săvârșirea infracțiunii, dacă necesită sau nu aceasta o internare spitalicească sau tratament. Întrebările adresate au mai degrabă

menirea de a înlătura vina victimei că a depus plângere și a dat declarații pe marginea infracțiunii, ceea ce este o neîncredere vizibilă a ofițerului de urmărire penală în cele declarate de victimă.

În **13 din totalul cauzelor penale studiate**, în care era prezent un viol conjugal, am constatat că ofițerul de urmărire penală a dispus expertiza psihiatrică-psihologică pentru a stabili dacă victima nu spune minciuni, fiind adresată întrebarea: **„Există pre-dispoziția victimei de a exagera cele petrecute sau a fost influențată de către cineva din cauza stării de depresie și teamă față de concubinul său?”** De regulă, expertizele psihiatrice-psihologice se efectuează în medie timp de o săptămână după dispunerea acestora și nici într-o expertiză psihiatrică nu s-a constatat că victima ar fi mințit la depunerea declarațiilor sau nu a fost victimă a unui abuz sexual.

Ținem să precizăm, că statul garantează efectuarea expertizelor psihiatrice din contul bugetului procuraturii, inspectoratului de poliție, achitările executându-se la contul instituției psihiatrice. În cadrul studiului am depistat însă cauze în care victima a fost nevoită să achite personal pentru efectuarea expertizei psihiatrice-psihologice. Astfel, în unele acțiuni civile înaintate se solicită de la inculpat recuperarea cheltuielilor pentru expertiza psihiatrică în sumă de 1.187 lei, ceea ce constituie în mod evident o încălcare a dreptului victimei la un proces echitabil.

Pe lângă expertizele menționate, în unele dosare am identificat că a fost solicitată efectuarea expertizei ADN. Victima era o persoană nevăzătoare, cu retard mintal, care în urma violului a rămas însărcinată și a născut un copil. Victima și mama acesteia au solicitat efectuarea unei expertize ADN pentru a dovedi că anume persoana indicată de ele a fost autorul violului. Organul de urmărire penală i-a remis următorul răspuns: **„De asemenea, Inspectoratul de Poliție vă aduce la cunoștință că nu dispune de suma de 9.600 lei pentru efectuarea expertizei con-**

**tra plată la instituțiile private”**. Într-adevăr, aceste cheltuieli nu pot fi puse în seama organului de urmărire penală, în cazul în care are un buget deja format. Totuși autoritățile de stat corespunzătoare trebuie să prevadă asemenea acțiuni și să planifice bugetul astfel, încât să elimine asemenea probleme de ordin financiar și să-i fie asigurat victimei dreptul la un proces echitabil.

### **3. 7. Specificul urmăririi penale în cazul victimelor infracțiunilor privind viața sexuală cu vârsta între 14 - 18 ani**

Infracțiunile ale căror victime de regulă ajung persoanele cu vârsta cuprinsă între 14 - 18 ani sunt:

- violul săvârșit cu bună știință asupra unui minor (art. 171, alin. (2), lit. b), CP);
- acțiunile violente cu caracter sexual asupra unui minor (art. 172, alin. (2), lit. b), CP);
- hărțuirea sexuală (art. 173, CP);
- raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (art. 174, CP);
- acțiuni perverse (art. 175, CP).

Dintre dosarele studiate, 48 de cauze penale erau inițiate conform elementelor infracțiunii prevăzute de art. 174 CP (întreținerea unui raport sexual cu o persoană ce nu a împlinit vârsta de 16 ani), această componentă a infracțiunii cu implicarea minorilor fiind cel mai des întâlnită. Urmeează, în funcție de frecvența acestora, infracțiunile de viol săvârșit asupra unui minor, acțiunile violente cu caracter sexual, acțiuni perverse și hărțuirea sexuală (doar o cauză penală).

De menționat că numărul infracțiunilor cu caracter sexual în care minorii sunt victime este alarmant de mare în Republica Mol-



dova, **reprezentând 51% (122 de dosare din totalul celor cercetate)**, din care cauză am decis a cerceta separat infracțiunile săvârșite asupra acestei categorii de victime. În același timp, în 90% din dosarele studiate minorii au ajuns victime ale infracțiunilor sexuale din cauza inactivității factorilor de prevenție: familia, școala, asistenții sociali. Mai mult, în cele mai dese cazuri aceștia provin din familii social vulnerabile, în care părinții nu sunt preocupați de copii, având alte priorități (în principal alcoolul), din familii cu un singur părinte sau din familiile în care părinții sunt plecați peste hotare. Cu toate acestea, suntem fermi convinși că dacă factorii de prevenție s-ar fi implicat în viața minorilor, aceste infracțiuni nu s-ar fi produs și minorii respectivi ar fi avut o altă atitudine față de ce li se întâmpla, ar fi fost mai informați, mai prudenți.

Cu părere de rău, se constată că infracțiunile cu acțiuni perverse, hărțuiri sexuale a minorilor, violuri și acțiuni violente cu caracter sexual se întâlnesc des chiar în sânul familiei, și anume între fiică – tată vitreg sau chiar tată biologic, deși mai rar. Cel mai regretabil este faptul că în multe cauze mamele erau la curent cu abuzurile sexuale ale soților, însă preferau să nu sesizeze organele de urmărire penală și să nu întreprindă nici o acțiune. Fiind întrebată de ofițerul de urmărire penală de ce nu au sesizat poliția, ele răspund că le era frică, nu au vrut să se audă în comunitate și alte motive ce nu sunt relevante, dar care demonstrează mediul vulnerabil în care trăiește minorul și din care cauză a devenit victimă.

#### exemplul 1

### **Relație: fiică (16 ani) – mamă – tată vitreg.**

Când minora a atins vârsta pubertății, tatăl vitreg a început să-i facă avansuri referitor la aspectul fizic al acesteia. Într-o zi, când mama nu era acasă, tatăl vitreg a început să o atingă pe la organele genitale, să o sărute și a întreținut cu aceasta un raport sexual. Ulterior, raporturi sexuale aveau loc când mama victimei nu era acasă.

Într-o zi mama victimei, întorcându-se acasă, i-a găsit pe ambii întinși pe pat, respectiv, a înțeles ce se întâmplă. După acest incident mama i-a explicat victimei că făptuitorul este unicul întreținător al familiei și ele ambele trebuie să facă în așa fel, încât el să se simtă bine, convinsgând-o astfel să accepte relații sexuale în 3.

Această situație a durat timp de 2 ani, până când victima a devenit deja matură și, din cele declarate, ea nu mai dorea să tolereze această situație, însă nu știa cum să întrerupă „relația în 3”, întrucât locuia cu mama și tatăl vitreg și nu avea unde pleca. Astfel a decis să apeleze la tatăl ei biologic, mergând la el în ospeție și comunicându-i despre cele întâmplate.

A fost sesizat organul de urmărire penală. Plângerea a fost depusă de soția tatălui biologic al victimei. După depunerea plângerii victima continua să trăiască cu mama sa și cu tatăl vitreg.

Urmărirea penală a fost inițiată în privința tatălui vitreg în baza art. 174, alin. (1), Cod penal – întreținerea unui raport sexual cu o persoană care nu a atins vârsta de 16 ani. Mama a fost audiată ca martor și a negat cele declarate. Imediat după ce făptuitorul a fost recunoscut ca bănuț, victima a fost alungată de acasă, ea mergând să domicilieze la bunica ei.

Ulterior victima și-a schimbat depozițiile și a retras plângerea.

Concluzia este la suprafață: întregul dosar nu reflectă respectarea drepturilor victimei, ci mediul social, din ce cauză ea a devenit victimă și inacțiunile mamei, dar și ale organelor de drept.

De asemenea, în cadrul raporturilor sexuale dintre minoră-tată vitreg, minoră-tată biologic, la calificarea faptei nu se ia în considerare frica minorei de tatăl vitreg sau de tatăl biologic și faptul dacă acordul este viciat ori liber exprimat. De menționat că și în acest aspect există bune practici, în care organul de urmărire penală, indiferent de circumstanțe, nu recalifică faptele.

Într-o altă cauză mama a declarat că știe că fiica ei minoră este în concubinaj cu o persoană, însă are trei copii și nu are timp să se ocupe de educația acesteia.

Analiza dosarelor privind infracțiunile prevăzute de art. 174, Cod penal a aratat că în majoritatea cauzelor părinții știu despre viața sexuală a copiilor, însă nu întreprind nici o acțiune, iar cazul ajunge în vizorul organelor de drept doar atunci când victima se adresează la medicul de familie, fiind însărcinată. De regulă, victimele minore care duc o viață

sexuală abandonează școala, nu frecventează orele perioade îndelungate, iar profesorii nu iau nici o atitudine, deși cunosc cauza nefrecventării.

În cazul în care părinții sunt plecați peste hotare, iar minorii rămân să trăiască de sine stătători, asistenții sociali intervin doar în cazul în care sunt sesizați de organul de urmărire penală pentru evaluarea condițiilor de trai ale acestora și evaluarea socială.

Una dintre cele mai mari probleme în cauzele în care victima unei infracțiuni cu caracter sexual este un minor reprezintă încadrarea faptei de întreținere a unui raport sexual cu o persoană care nu a atins vârsta de 16 ani în loc de viol. Cu toate acestea, sunt raioane unde nu am depistat nici un dosar pe faptul comiterii infracțiunii de întreținere a unui raport sexual cu o persoană ce nu a împlinit vârsta de 16 ani. Considerăm că încadrarea incorectă a faptei este o problemă sistemică, în care frica de potențialele violențe fizice determină persoana să întreprindă un raport sexual, iar organele de drept interpretează aceasta ca acord benevol ce reprezintă element de încadrare.





### exemplul 2

***Victima minoră a sesizat organul de urmărire penală comunicând că a fost constrânsă de patru persoane să întrețină raporturi sexuale cu fiecare. Victima a mai comunicat că violul a avut loc într-o casă la domiciliul unuia dintre făptuitori.***

La momentul audierii ofițerul de urmărire penală i-a adresat întrebarea de ce nu a încercat să fugă sau de ce nu a opus rezistență. La care victima a declarat că ei erau 4 și avea frică să nu o maltrateze. Cu toate acestea, urmărirea penală a fost inițiată pe faptul comiterii infracțiunii de întreținere a unui raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, culmea fiind că doar unul dintre ei a fost tras la răspundere penală, 2 dintre făptuitori având statut de martor, iar unul scos de sub urmărire penală.

### exemplul 3

Victima a fost transportată de urgență la spital, cu dureri acute în burătă. A depus declarații precum că a fost violată într-o cameră de cămin de 2 persoane. Raportul de expertiză medico-legală a stabilit o echimoză pe gât și sân. Cu toate acestea, urmărirea penală a fost inițiată în baza art. 174, alin. (1), Cod penal.

De menționat că și în acest aspect există bune practici, în care organul de urmărire penală, indiferent de circumstanțe, nu recalcifică faptele.

### exemplul 4

***Victima minoră, violată și supusă acțiunilor violente cu caracter sexual de 2 persoane, în urma cărora i s-a cauzat vătămări corporale, a depus plângere la organul de urmărire penală. În raportul de constatare medico-legală medicul legist constată că pe corpul victimei sunt vătămări corporale, dar care nu sunt cauzate în circumstanțele și condițiile indicate de victimă în ordonanța de începere a urmăririi penale și nu sunt specifice violului.***

Cu toate acestea urmărirea penală a fost inițiată în baza art. 171, alin. (2), lit. b, c), și art. 172, alin. (2), lit. b și c), CP, fiind dispusă o expertiză medico-legală repetată.

Până la urmă făptuitorii au fost condamnați respectiv la 8 ani și la 9 ani de închisoare.

O altă problemă de calificare a infracțiunii este acordul victimei aflate în stare de ebrietate avansată. Adesea fără a verifica nivelul de alcool în sângele victimei este inițiată urmărirea penală pe faptul comiterii infracțiunii de întreținere a unui raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani. În acest context menționăm că în genere problema calificării ține exclusiv de competența organului de urmărire penală, care ulterior este verificată de procuror, iar mai apoi și de instanța de judecată. Totuși, în cazul în care victima declară că „**au profitat de starea de ebrietate avansată și m-au violat**” este vorba de o circumstanță care urmează să fie combătută de ofițerul de urmărire penală prin probe, alții se creează impresia că de fapt cauza nu a fost cercetată sub toate aspectele.

Cauzele penale analizate sub aspectul încălcării drepturilor victimelor minore sunt similare ca și în cazul persoanelor adulte. În același timp, ținându-se cont de faptul că victima este minoră și Codul de procedură penală stabilește nivele suplimentare de protecție a drepturilor acestora, în cauzele penale respective au fost constatate și încălcări specifice. Astfel, sunt stabilite cerințe obligatorii în cazul audierii victimei minore, ea urmând să fie audiată în prezența reprezentantului legal, a psihologului/pedagogului. Cu toate acestea, organul de poliție inițial solicită explicații/lămurire de la victima minoră în lipsa reprezentantului legal, ceea ce presupune că ea depune explicații cu încălcarea legii procesuale, fără a-i fi asigurate drepturile respective. De asemenea, s-a constatat că în unele cauze la audiere a lipsit pedagogul ori psihologul, cerință obligatorie stabilită de organul de urmărire penală, ceea ce reprezintă iarăși o încălcare gravă a drepturilor procesuale. Deși această încălcare nu este frecventă, existența ei în 4-5 cauze deja trebuie să ne pună în gardă că ea urmează a fi înlăturată.

Și în cazul dosarelor cu victime minore ofițerii de urmărire penală audiază victima suplimentar, dacă este necesar pentru cauza

penală, fără a lua în considerare faptul că audierea suplimentară cauzează victimei un stres psiho-emoțional. Și pe aceste cauze se dispune confruntarea, deși ea nu este recomandată. Confruntarea se dispune chiar și în cauzele penale unde făptuitorul este tatăl biologic sau concubinul mamei, în condițiile în care victima a declarat inițial că are frică de aceștia. Astfel, în asemenea dosare ofițerul de urmărire penală, fără a stabili acordul cert al victimei și condițiile în care acest acord a fost manifestat, impune victima să facă declarații în cadrul confruntării sub presiunea morală a prezenței făptuitorului.

***De menționat că din toate dosarele cercetate, doar în unul victima minoră a fost audiată în condiții speciale, în rest victimele au fost audiate în condiții generale.***

O altă problemă ce persistă în cauzele penale în care se examinează infracțiuni cu caracter sexual asupra minorilor este cea a admiterii reprezentantului legal la procesul penal și a persoanei admise în calitate de reprezentant legal. Prezența reprezentantului legal al minorului la procesul penal este fundamentată clar în norma legală și nu prevede acordul minorului la stabilirea reprezentantului legal sau posibilitatea de a înainta o cerere în acest sens. Cu toate acestea, în majoritatea cauzelor reprezentanți legali ai victimelor minore sunt mamele sau tații acestora, organul de urmărire penală neluând în considerare care este relația dintre mamă-fică, tată-fică. Doar într-un singur caz ofițerul de urmărire penală nu a admis ca reprezentant legal părinții minorei, motivând că nu este în interesul superior al copilului, întrucât între aceștia sunt relații ostile. Ca reprezentant legal a fost numit asistentul social, ceea ce reprezintă de fapt o bună practică și o dovadă că ofițerul de urmărire penală a examinat exhaustiv toate circumstanțele cauzei, inclusiv din perspectiva interesului superior al copilului.

Dar am constatat și cazuri în care ofițerul de urmărire penală a admis ca reprezentant legal pe tatăl sau mama victimei, în



situația în care victima declarase că este în relații ostile cu ei. Mai mult ca atât, aceștia aplicau asupra ei violența fizică.

Într-un caz de viol a unei minore ce fugise de acasă de frica tatălui („**Am fugit de acasă, căci tata mereu mă ceartă și mă bate**”), ofițerul de urmărire penală a admis ca reprezentant legal pe tatăl acesteia, neținând cont de interesul superior al minorei. Mai mult ca atât, acesta nu a întreprins nici o acțiune de autosesizare pe cazul violenței în familie. În alt caz în calitate de reprezentant legal a fost admisă mama minorei, care știa despre abuzul sexual al concubinului asupra minorei, însă nu a anunțat organul de urmărire penală. Respectiv, cum poate reprezenta mama drepturile procesuale ale minorei, în calitate de victimă, dacă

ea însăși a fost în imposibilitate de a-i proteja interesele până a fi sesizat organul de urmărire penală?

O altă problemă în dosarele penale în care figurează minori este încetarea cauzei penale în temeiul împăcării părților, în special în cazul în care împăcarea are loc între făptuitor și reprezentantul părții vătămate minore, iar aceasta din urmă nu participă la procesul de împăcare. De remarcat, că în 99% din dosarele studiate care au vizat infracțiuni ce atentează la viața sexuală este prezentă împăcarea părților, marea lor majoritate încetând în instanța de judecată. Cât privește împăcarea părților la faza de urmărire penală, menționăm că procurorii de cele mai multe ori resping cererea de încetare în legătură cu împăcarea părților.

## Concluzii

Recapitulând cele expuse în prezentul capitol, concluzionăm că în cadrul examinării cauzelor penale în care se investighează infracțiuni privind viața sexuală victima este tratată inechitabil, fiind supusă unui tratament discriminatoriu în coraport cu drepturile garantate. Mai mult, organul de urmărire penală nu asigură garantarea suficientă a realizării drepturilor victimei, chiar încălcându-i-se adesea drepturile garantate de lege.

Astfel, am constatat că victimele infracțiunilor privind viața sexuală nu sunt implicate în procesul de investigare a cauzelor, fiind transformate de fapt într-un participant pasiv, drepturile și interesele căruia sunt neglijate. Ele nu sunt informate despre începerea urmăririi penale, nu li se eliberează certificat cu privire la acceptarea plângerii. De asemenea, contrar prevederilor legale, victimelor nu li se aduc la cunoștință întrebările ce urmează să fie adresate în expertizele dispuse și nici raportul de expertiză. Tot în acest context menționăm că victimele nu sunt informate în nici un mod despre mersul urmăririi penale, mai ales privind scoaterea persoanelor de sub urmărire penală, recalificarea faptei sau alte hotărâri ale organelor de urmărire penală/procurorilor, emise în cadrul cauzei penale. În sfârșit, într-un număr impunător de cauze penale cercetate victimele nu erau implicate în modul convenit la finalizarea cauzelor penale, ele nefiind informate despre finalizarea urmăririi penale și remiterea cauzei în instanța de judecată.

Deși în majoritatea cazurilor victimelor infracțiunilor li se aduc la cunoștință drepturile și obligațiile lor, de cele mai multe ori ele nu se folosesc de oportunitățile informării. Acest fapt este generat de lipsa asistenței juridice calificate a victimei, astfel încât avocații să contribuie la respectarea eficiență a drepturilor victimelor. Mai mult, lipsa asistenței juridice calificate transformă victima dintr-un participant activ în unul pasiv și, pur și simplu, într-un mijloc de mișcare a acțiunii procesuale penale.

Victimelor infracțiunilor privind viața sexuală nu le este garantat în nici un mod dreptul la consiliere psihologică, iar asistența medicală le este garantată doar în volumul asistenței medicale acoperite de polița medicală obligatorie, în cazul în care acestea dispun de respectiva poliță. În cazul în care nu dispun, victimele sunt supuse doar controlului medical în vederea întocmirii raportului de constatare medico-legală.

La capitolul ce ține de mijloacele probatorii, menționăm că referitor la modalitatea de colectare a probelor, de audiere, nu am constatat o tactică diferită în cazul victimelor minore și adulte. Organul de urmărire penală asigură drepturile victimelor minore doar în limita normelor imperative impuse de Codul de procedură penală. În rest victimele minore nu sunt audiate în condiții speciale sau cel puțin favorabile confortului psihic al acestora, la audieri nu se ține cont de faptul că sunt minore și li se adresează aceleași întrebări ca și victimelor adulte, în special în ceea ce ține de viața personală a acestora, de circumstanțele care nu sunt relevante pentru cauza penală. Mai mult decât atât, organul de urmărire penală la antrenarea victimelor minore nu face nici o deosebire procesuală dintre volumul drepturilor garantate victimelor minore între 14-16 ani și 16-18 ani.

S-a mai constatat de asemenea că ofițerii de urmărire penală dispun abuziv verificarea declarațiilor victimelor la locul comiterii faptelor, cu întocmirea unui tabel fotografic, dispun în mod excesiv și neargumentat audierile suplimentare, confruntările dintre victimă și făptuitor, neluând în considerare relațiile dintre victimă și făptuitor, precum și frica victimei de acesta. La efectuarea urmăririi penale nu se practică aprobarea unui plan de acțiuni, nu se ține cont de vârsta victimei, starea acesteia, caracterul infracțiunii, urmărirea penală se limitează doar la acțiuni strict necesare și fără aplicarea unui tratament individual față de victimă, reieșind din circumstanțele expuse.



Cât privește expertizele efectuate pe cauzele penale examinate, am stabilit că acestea sunt efectuate la modul general, fără o cercetare individuală, fiind aplicate aceleași metode de cercetare. Mai mult, ofițerii de urmărire penală dispun neargumentat efectuarea expertizei psihologice-psihiatrice a victimei, fără existența unui raport de evaluare psihologică. Deși rapoartele de expertiză psihologică-psihiatrică urmează să fie efectuate pentru constatarea stării psihologice a victimelor și efectul infracțiunii asupra acestora, ceea ce reprezintă deja urmări prejudiciabile, ofițerii de urmărire penală dispun

efectuarea expertizelor în cauză pentru a înlătura culpabilitatea victimei.

În final relevăm că cele declarate de victima infracțiunilor privind viața sexuală nu sunt considerate importante pentru organul de urmărire penală, fapt ce constituie o cauză a neadresării victimelor infracțiunilor privind viața sexuală către organele de drept.

## Recomandări

- Cercetarea operativă și sub toate aspectele a infracțiunilor privind viața sexuală, cu instituirea unui cadru normativ relevant și benefic pentru protecția victimelor acestor infracțiuni, cum ar fi instituirea asistenței juridice obligatorii, asigurarea consilierii psihologice și medicale, audierea victimelor în condiții prietenoase, instituirea unor criterii clare de audiere suplimentară a victimelor, evitarea confruntărilor victimei și făptuitorului în cadrul examinării infracțiunilor respective.
- Includerea în polița medicală obligatorie a serviciilor medicale inerente examinării și tratării victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Informarea victimelor despre hotărârile luate pe cauza penală, intentate pe faptul infracțiunilor privind viața sexuală.
- Explicarea eficientă și clară a drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Realizarea unei campanii de informare a victimelor referitor la modalitatea de sesizare a organelor de urmărire penală și drepturile acesteia la etapa sesizării, începerii și exercitării urmăririi penale.
- Aducerea la cunoștința victimei a hotărârilor organelor de urmărire penală privind încetarea cauzei penale, scoaterea persoanei de sub urmărire penală, clasarea cauzei penale.
- Tratarea cu diligență a depozițiilor date de victimă în cadrul cauzelor penale, în care se examinează infracțiunile privind viața sexuală.
- Realizarea unei campanii de informare a victimelor cu privire la drepturile lor la diferite etape ale urmăririi penale, modul de realizare a drepturilor în cadrul examinării cauzei penale într-un limbaj accesibil pentru victimă.
- Motivarea deciziilor procurorului cu privire la încetarea cauzei penale, scoaterea persoanei de sub urmărire penală, clasarea cauzei penale.
- Informarea victimei privind modul de contestare a acțiunilor organului de urmărire penală, procurorului.
- Audierea victimelor infracțiunilor privind viața sexuală în condiții prietenoase, evitarea audierilor repetate a victimei.

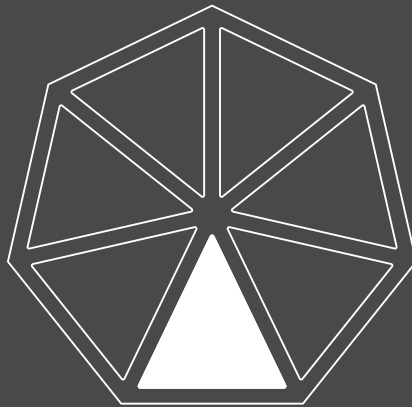


- Disponerea evaluării psihologice a victimei, iar acestei evaluări psihologice să i se confere statut de probă similară expertizei.
- Disponerea expertizei psihiatrice doar în cazul în care apar dubii vizavi de discernământul victimei.
- Individualizarea expertizelor medico-legale, astfel încât concluziile să reiasă din circumstanțele cauzei.
- Întocmirea suporturilor informative cu privire la drepturile victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Evitarea luării explicațiilor și declarațiilor de la victimele infracțiunilor privind viața sexuală în afara cauzelor penale.
- Asigurarea victimelor minore a infracțiunilor privind viața sexuală cu o apărare efectivă și asigurarea drepturilor procesuale ale acestora.
- Implicarea cât mai activă a autorităților tutelare, profesorilor, psihologilor la examinarea cauzelor penale a infracțiunilor privind viața sexuală în cazul în care victima este minoră.
- Modificarea legislației în vederea neadmiterii încetării cauzei ca urmare a împăcării părților în cazul infracțiunilor privind viața sexuală.
- Evitarea recunoașterii părinților în calitate de reprezentant legal al victimei minore în cazul existenței unui conflict între aceștia ori în cazul în care reprezentatul legal exercită o presiune fizică/psihologică asupra victimei minore.
- În caz de necesitate întreprinderea măsurilor de protecție a victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Instruirea polițiștilor, ofițerilor de urmărire penală, procurorilor, judecătorilor privind modalitatea de cercetare și examinare a cauzelor referitoare la infracțiunile ce atentează la viața sexuală din perspectiva respectării drepturilor victimelor.
- Realizarea unei campanii de informare a victimelor infracțiunilor privind violența sexuală despre drepturile procesuale ale acestora la etapa de urmărire penală.





**4**



**Examinarea infracțiunilor privind  
viața sexuală în instanța de judecată**

## 4. Examinarea infracțiunilor privind viața sexuală în instanța de judecată

### 4.1. Termenul de judecare a cauzei

Legislația națională nu prevede un termen de judecare a cauzelor pentru infracțiunile privind viața sexuală, astfel încât instanțele de judecată urmează să examineze cauzele în termeni generali, adică în termen rezonabil. Din analiza dosarelor penale în cadrul prezentului studiu putem afirma că în Republica Moldova instanțele de judecată nu încalcă termenul rezonabil, ci dimpotrivă, cauzele penale de acest gen se examinează în termeni proximi, perioada de examinare a cauzei fiind în medie de 6 luni. Doar într-o singură cauză, atât urmărirea penală, cât și judecarea cauzei au durat în total 2 ani, iar la audierea în instanța de judecată victima a declarat: **„A trecut mult timp din momentul săvârșirii infracțiunii și nu mai țin minte exact cum s-a întâmplat”**. Astfel, nerespectarea termenului rezonabil de examinare a cauzei afectează calitatea declarațiilor atât ale părții vătămate, cât și ale martorilor. Or, instanța de judecată emite sentința în dependență de probele cercetate în instanța de judecată.

Nu au fost constatate încălcări de termen nici la înregistrarea cauzei penale și punerea pe rol a acesteia, instanțele de judecată respectând termenul de 3 zile, așa după cum e prescris în Codul de procedură penală. Se respectă de asemenea și termenul de numire a ședințelor preliminare.

De precizat că termenul de examinare a cauzei rezultă din cele 4 criterii specifice termenului rezonabil, și anume: conduita instanței, conduita părților, complexitatea cauzei și importanța cauzei pentru părți. Dar reieșind din prevederile Codului de procedură penală, termenul de judecare a cauzei mai rezultă și din procedura în care se soluționează cauza, și anume:

- în procedură generală;
- în baza probelor administrate la urmărirea penală;
- în baza acordului de recunoaștere a vinovăției.

În acest sens, menționăm că 40% din cauzele penale cercetate se examinează în procedură generală, în cazul în care inculpatul nu recunoaște fapta. Acest termen variază în dependență de localitățile în care se examinează. Spre exemplu, în Chișinău cauza penală se examinează în medie într-un an de zile, în timp ce în celelalte orașe în medie timp de 4-5 luni de zile. Probabil aceasta depinde de volumul de lucru al judecătorului. Cauzele penale ce se judecă în procedura probelor acumulate în faza de urmărire penală sau în baza recunoașterii vinovăției se judecă în termen de 2-3 luni.

Ce ține de examinarea cauzelor în apel sau recurs, menționăm că doar 30% din hotărârile care se pronunță se contestă cu apel și 20% cu recurs. Termenul de examinare a cauzei în apel este în medie de 3 luni, similar termenului de examinare a cauzei în recurs.

### 4.2. Asigurarea drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală în procesul de judecare a cauzei

Conform Codului de procedură penală, la examinarea cauzei în instanța de judecată victima **are aceleași drepturi** ca și în procesul urmăririi penale. În instanța de judecată victima poate participa la proces începând cu ședința preliminară și până la pronunțarea sentinței, având dreptul de a face cunoștință cu materialele cauzei, a pune întrebări, a face obiecții sau a înainta cereri și a declara recuzări.



Instanțele de judecată, la examinarea cauzei, nu asigură realizarea drepturilor și obligațiilor tuturor participanților la proces. Din analiza cauzelor penale s-a constatat că drepturile învinuiților sunt mai eficient asigurate decât cele ale victimelor. În acest sens, relevăm că instanța de judecată niciodată nu examinează cauza penală în lipsa inculpatului, pe când în cazul în care victima nu se prezintă în ședință, se pune în discuție posibilitatea examinării cauzei în lipsa acesteia. Mai mult ca atât, instanța de judecată niciodată nu concretizează dacă victima are nevoie de avocat, în timp ce inculpatului i se asigură apărător în mod obligatoriu.

***Cât privește examinarea cauzei în lipsa părții vătămate ne vedem nevoiți să accentuăm o serie de lacune.*** La ședința preliminară, conform proceselor verbale analizate, partea vătămată este absentă în marea majoritate a cauzelor. Nu se pune în discuție motivul lipsei părții vătămate și amânarea ședinței pentru examinarea ulterioară a cauzei în ședință preliminară, cu prezența victimei.

Potrivit Codului de procedură penală participarea victimei la examinarea cauzei penale este obligatorie, altminteri nu se asigură contradictorialitatea procesului penal. În 90% din numărul total de cauze penale cercetate, victimele infracțiunilor privind viața sexuală nu sunt prezente la ședința preliminară sau la prima ședință de examinare a cauzei.

Obligația de a cita victimele îi revine instanței de judecată, iar asigurarea prezenței în instanța de judecată îi revine procurorului. Victima nu este citată la examinarea cauzei, iar procurorul fiind întrebat în ședința de judecată de motivul neprezentării victimei, de regulă comunică: **„Am contactat telefonic victima și a menționat că o să fie prezentă. Cauza neprezentării nu o cunosc”**. Sau: **„A telefonat partea vătămată care a comunicat că nu se poate deplasa din cauză că din localitatea respectivă nu este mijloc de transport”**. În cazul neprezentării repetate a părții vătămate, procurorul comunică: **„Nu cunosc de ce partea vătămată nu a fost adusă forțat”**.

A fost imposibil de verificat dacă victima a fost informată despre ședința de judecată, deși faptul că ea a fost contactată telefonic nu poate reprezenta o asigurare a prezenței acesteia.

Instanța de judecată pune în discuție posibilitatea examinării cauzei în lipsa părții vătămate doar la examinarea cauzei în fond și în caz de necesitate amână examinarea cauzei în lipsa părții vătămate, fiind numită o altă ședință. În același timp, menționăm că în cazul în care victima a depus declarații și ședința se amână pentru dezbateri judiciare, iar victima nu se prezintă la examinarea următoare a cauzei, instanța în toate cauzele dispune examinarea în lipsa părții vătămate, fără a pune în discuție motivul neprezentării și posibilitatea examinării în lipsa acesteia.

***Un al drept fundamental al victimei este dreptul de a avea un avocat.*** Acest drept asigură exercitarea efectivă a drepturilor și garanțiilor procesuale. Din numărul total al dosarelor penale cercetate, doar 2 victime aveau un avocat la faza de judecare a cauzei, care a fost contractat de victimă printr-un contract de asistență juridică. În nici o cauză victima nu a fost asistată de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, deși legea îi oferă acest drept. Mai mult ca atât, în nici o cauză victima nu a fost întrebată dacă dorește să fie asistată de un avocat, care acordă asistență juridică garantată de stat sau să fie amânată cauza pentru contractarea unui avocat.

Lipsa asistenței juridice calificate pentru victima infracțiunilor sexuale duce la o realizare ineficientă a drepturilor victimei. În lipsa avocatului, victima nu poate avea o poziție activă la examinarea cauzei, participarea ei se limitează doar la declarațiile solicitate în cadrul ședințelor de judecată.

O etapă importantă a cercetării judecătorești este explicarea drepturilor și obligațiilor participanților la procesul penal. Deși în procesul-verbal al ședinței de judecată se indică că drepturile și obligațiile au fost

explicate victimei, considerăm că explicarea acestora nu este efectivă. Aceasta se explică prin faptul că victima nu are o poziție activă în cadrul procesului penal.

Dreptul victimelor infracțiunilor privind viața sexuală la intimitate se exprimă prin neadmiterea divulgării datelor cu caracter personal și a circumstanțelor cauzei penale, deoarece viața sexuală a persoanei reprezintă un aspect important al vieții private. Organele de drept care investighează și examinează cauzele privind viața sexuală au obligația să întreprindă toate măsurile pentru a exclude divulgarea datelor personale despre victima infracțiunilor sexuale. Judecarea cauzelor din categoria infracțiunilor privind viața sexuală se desfășoară, de regulă, în ședința închisă, cu respectarea prevederilor art. 18, Cod de procedură penală.<sup>15</sup>

Cu toate acestea menționăm că din numărul total al dosarelor penale analizate, în toate cazurile, ședințele preliminare s-au examinat în ședință publică, iar în cadrul ședinței preliminare instanța de judecată decidea dacă procesul va avea loc în ședință închisă sau publică.

În 20% din numărul total al dosarelor examinate cauza s-a examinat în ședință publică, iar în 10% din procesele-verbale ale ședințelor de judecată era indicat „**Cauza se examinează în ședință publică/inchisă**”, fără a fi specificat care anume va fi modalitatea de examinare a cauzei. Astfel, conchidem că dreptul victimei la intimitate și inviolabilitatea vieții private se încalcă atunci când cauza penală din categoria infracțiunilor privind viața sexuală se examinează în ședință publică.

Referitor la implicarea victimei la adoptarea deciziilor în cadrul ședinței de judecată, menționăm că în cele mai multe cauze victima, fiind citată în modul stabilit de lege, lipsește de la examinarea cauzei ori depune cerere de examinare a cauzei în lipsa acesteia. În cazul în care victima participă la examinarea

cauzei, instanța de judecată evită să-i solicite opinia acesteia chiar și în chestiuni legate de trecerea la o altă etapă procesuală sau dacă are întrebări față de martor, inculpat.

Codul de procedură penală îi garantează victimei dreptul de a face obiecții împotriva acțiunilor instanței de judecată. În nici o cauză penală studiată, reieșind din procesele-verbale ale ședințelor de judecată, nu s-a constatat ca victima să obiecteze în cazul în care instanța de judecată nu i-a solicitat opinia, deși instanța este obligată să o facă. În același context remarcăm că în cazul în care partea vătămată este o minoră, aceasta participă în procesul de examinare a cauzei când depune declarații, în rest, la examinarea cauzei, participă reprezentantul ei legal.

Cât privește participarea victimei la debaterile judiciare sau la etapa de replici, aceasta în toate cauzele susține cerințele înaintate de procuror în cazul în care nu a depus cerere de împăcare.

Mai menționăm că legea nu garantează asistența psihologică a victimei în cadrul instanței de judecată, cu excepția cazului în care victima este minoră. Considerăm că toate victimele infracțiunilor sexuale, indiferent de vârstă, trebuie să beneficieze de dreptul de a fi asistate pe durata procesului penal de un psiholog.

---

<sup>15</sup> Hotărârea nr. 17 din 7.11.2005 a Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală.



### 4.3. Modalitatea de cercetare a probelor în procesul judecării cauzei

Conform Codului de procedură penală, probele se examinează în procesul cercetării judecătorești. În majoritatea cazurilor la început se cercetează probele învinuirii. Modalitatea de cercetare a probelor este propusă de partea acuzării – procurorul, care propune începerea cercetării probelor cu audierea părții vătămate. În nici una din cauzele penale analizate partea vătămată nu a înaintat obiecții referitor la ordinea cercetării probelor.

După prezentarea învinuirii și citirea rechizitoriului, este audiată, conform procedurii generale, partea vătămată. În opinia autorilor, reieșind din specificul infracțiunilor privind

viața sexuală, pe lângă examinarea cauzei în ședință închisă, instanța de judecată urmează să întreprindă niște acțiuni ce ar asigura părții vătămate inviolabilitatea vieții private și condiții necesare pentru o atmosferă psihologică prielnică. În acest sens menționăm că doar într-o singură cauză penală, pentru audierea victimei, procurorul a solicitat în-lăturarea inculpatului din sala de ședințe, motivând că poate afecta starea psiho-emoțională a victimei. În celelalte cazuri, victima a depus declarații în prezența inculpatului. Declarațiile în prezența inculpatului, reconstituirea experienței traumatizante afectează emoțional victima, supunând-o revictimizării sau vectimizării secundare.

Victima poate fi supusă revictimizării și în cazul adresării întrebărilor direct de către inculpat.

Într-o cauză penală inițiată pe faptul acțiunilor violente cu caracter sexual, inculpatul a declarat în instanța de judecată că victima singură a solicitat să întrețină un act sexual în formă orală, în timpul căruia victima „**murea de plăcere**”. Aceste declarații au fost făcute în prezența victimei.

La audierea victimei, inculpatul a adresat întrebarea: „**De ce zici că te-am forțat dacă gemeai singură de plăcere?**”, după care victima a solicitat întrerupere.

**P.S. În cauza respectivă, instanța de judecată l-a condamnat pe făptuitor, stabilindu-i o pedeapsă maximă cu privațiune de libertate și a admis acțiunea civilă integral în sumă de 45 mii lei.**

După depunerea declarațiilor, victimei îi sunt adresate întrebări de concretizare și cele mai multe sunt din partea acuzării. În unele cauze procurorii pun câte 32 de întrebări, unele dintre care nu au legătură cu obiectul cauzei, nu influențează calificarea faptei, in-

dividualizarea acesteia și țin doar de viața personală a victimei. **Procurorul adresează întrebări despre relațiile sexuale anterioare, dacă a fost virgină sau nu, a consumat băuturi alcoolice, cât a consumat și dacă are pretenții față de inculpat.**

Prin prisma dosarelor penale cercetate se constată rolul pasiv al instanței de judecată la adresarea și formularea întrebărilor către victimă. Totuși, în cazul în care procurorul nu formulează întrebări ce țin de viața persona-

lă, asemenea întrebări adresează instanța de judecată. Astfel, reieșind din răspunsurile consemnate în declarațiile părții vătămate, instanța de judecată a adresat întrebări de tipul:

1. Cât ați servit în acea seară?
2. Ați mai întreținut raporturi sexuale anterior?
3. Cu cine ați întreținut raporturi sexuale?
4. Aveți pretenții față de inculpat?

De asemenea, într-o cauză penală de învinuire în săvârșirea infracțiunii de viol și violare de domiciliu, la întrebarea instanței de judecată, victima a răspuns: „Până la urmă violul

a avut loc.”, ceea ce presupune că instanța a formulat întrebarea: „Până la urmă a avut sau nu loc violul?”

Într-o cauză penală:

procurorul a adresat – 34 de întrebări;

instanța de judecată – 18 întrebări;

avocatul inculpatului – 15 întrebări.

Total: 67 întrebări adresate părții vătămate în timpul audierii în instanța de fond.

În cazul în care victima declară că nu are pretenții față de inculpat, l-a iertat și nu dorește ca inculpatul să fie tras la răspundere penală, instanța de judecată nu acordă nici o întrebare cu privire la motivul împăcării și dacă cineva a exercitat presiune asupra victimei de a se împăca cu inculpatul. Mai mult ca atât, în 12 cauze penale din numărul total de 240, victima a înaintat cerere de a se lua

măsuri cu inculpatul și rudele lui, deoarece aceștia exercită presiuni asupra ei pentru a-și retrage plângerea sau a-și schimba declarațiile. Ofițerul de urmărire penală și procurorul nu au întreprins nici o acțiune privind examinarea cererii ori măsuri de protecție a victimei. Cu toate că o asemenea cerere este anexată la materialele cauzei penale, în instanța de judecată, victima solicită până la



urmă încetarea urmăririi penale în legătură cu împăcarea. Instanța de judecată acceptă cererea de împăcare, fără a cerceta motivul împăcării și dacă cererea de împăcare nu are cumva legătură cu presiunea exercitată de inculpat ori rudele acestuia.

De mai menționat că în nici o cauză penală instanța de judecată nu a respins nici o întrebare a inculpatului, avocatului acestuia ori procurorului, deși unele întrebări țineau de viața personală a victimei și nu aveau legătură cu examinarea cauzei, ceea ce confirmă poziția pasivă a instanței de judecată.

Și la judecarea cauzei victimele sunt audiate suplimentar, de regulă, după audierea inculpatului, pentru a concretiza unele chestiuni. Reieșind din întrebările adresate, se solicită de fapt confirmarea sau infirmarea celor declarate de inculpat.

Oricât ar fi de straniu, dar în multe dosare am constatat că în cazul în care victima își schimbă depozițiile în cadrul procesului de judecare a cauzei, procurorul insistă asupra citirii declarațiilor date în cadrul urmăririi penale, aducându-i la cunoștință victimei că poartă răspundere penală pentru declarațiile false depuse. După ce dă citire declarațiilor părții vătămate și face remarca referitoare la răspunderea penală pentru declarații false, procurorul întreabă victima dacă mai susține declarațiile date în cadrul instanței de judecată. Contrar specificului cauzelor penale privind viața sexuală, procurorul sau instanța de judecată nu adresează întrebări victimei pentru a elucida circumstanțele care au condus la schimbarea declarațiilor victimei. Nu se ține cont de faptul că inculpatul este cercetat în stare de libertate și el ar putea exercita presiuni în sensul retragerii plângerii. Or, de multe ori inculpatul face parte din cercul de încredere a părții vătămate (concubin, tată vitreg, soț etc.) și în asemenea situații partea vătămată poate ușor să fie „convinsă” să-și schimbe declarațiile.

După audierea victimei sunt examinate celelalte probe ale acușării. Potrivit proceselor-verbale ale ședințelor de judecată, instanța de judecată dă citire denumirii probelor scrise (expertize, documente), fără a citi conținutul și a pune în discuție care circumstanță se confirmă prin proba respectivă și, evident, fără a solicita victimei părerea față de relevanța și caracterul concludent al probei, ceea ce nu reprezintă o respectare eficientă a drepturilor victimei. Mai mult ca atât, victima, nefiind jurist și în lipsa unui avocat, nu înțelege proba citită și ce obiecții ar putea înainta pe marginea ei.

De asemenea sunt audiați și martorii acușării, în prezența părții vătămate, în cazul în care aceasta participă la examinarea cauzei.

La audierea inculpatului victima participă în cazul în care aceasta este prezentă la examinarea cauzei. Dar participarea ei este pasivă, neadresând nici o întrebare.

În același timp, ținem să menționăm că dacă în cadrul examinării cauzei în procedură generală victima participă la examinare, ea are posibilitatea de a pune întrebări, a prezenta obiecții etc. Însă în cazul examinării cauzei în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției sau în baza probelor cercetate la faza de urmărire penală, aceasta nu participă în nici un mod la examinare, declarațiile ei date în cadrul urmăririi penale devenind o probă cercetată de instanța de judecată la stabilirea pedepsei. Acest fapt se datorează legislației în domeniu, și nu erorilor procesuale.

Cât privește participarea victimei la dezbatere judiciară, menționăm că în majoritatea cauzelor, după audierea victimei, aceasta nu se prezintă la judecarea cauzei și instanțele de judecată nu pun în discuție examinarea cauzei în lipsa victimei sau nu solicită procurorului să comunice cauzele neprezentării victimei, continuând examinarea cauzei penale. În cazul în care victima participă la examinarea cauzei penale și în faza dezbaterilor judiciare, aceasta susține poziția pro-

curorului, fără a avea o apreciere distinctă a probelor. Chiar și în cazul existenței cererii de chemare în judecată cu privire la repararea prejudiciului moral sau material, victimei nu i se acordă posibilitatea de a se expune pe marginea acțiunii civile.

În cauzele în care victimele infracțiunilor sexuale sunt minore, la judecarea cauzei penale participă reprezentantul legal al părții vătămate. În nici o cauză penală studiată nu a fost solicitată opinia victimei minore referitor la deciziile luate în cadrul examinării cauzei. Deși părților vătămate minore, începând cu vârsta de 14 ani, li se atribuie exercitarea anumitor drepturi procesuale.<sup>16</sup>

O problemă sistemică a practicii judiciare se referă la acordul victimei minore în cazul încetării urmăririi penale prin împăcarea părților. Din 122 de cauze penale cercetate, victimele fiind minore, în 90% cerere de încetare a cauzei penale în legătură cu împăcarea au depus reprezentanții legali ai părții vătămate, cu următorul conținut: *„Prin prezenta solicit încetarea urmăririi penale, dat fiind faptul că cu XXXX ne-am împăcat, paguba materială și morală ne-a achitat-o și careva pretenții materiale sau morale față de acesta nu am”*.

Din conținutul cererilor, care au toate același conținut, se observă că reprezentanții legali ai părților vătămate depun cererile din numele lor personal, fără a fi luat în considerare faptul că prejudiciul material și moral a fost cauzat victimei minore și repararea prejudiciilor urmează să fie efectuată față de partea vătămată minoră. Mai mult ca atât, anume victima minoră urmează să decidă asupra cuantumului prejudiciului și a faptului dacă el a fost în totalitate reparat ori nu. Însă acest lucru nu este luat în considerare nici de reprezentantul legal al părții vătămate minore, nici de procuror, nici de judecător. De asemenea, în toate cele 122 de cauze penale cercetate în care victima era minoră, instanța de judecată, procurorul, luând decizia de încetare în baza cererii reprezentantului legal și a cererii inculpatului, nu solicitau opinia

victimei pe marginea încetării procesului penal, dacă aceasta îl iartă pe inculpat sau are ori nu careva pretenții.

În același timp, deși achitarea prejudiciului material se evaluează prin prezentarea probelor pertinente și concludente, prejudiciul moral îl determină victima în baza suferințelor proprii. În acest caz apare nedumerirea cum a evaluat reprezentantul legal al părții vătămate minore prejudiciul moral, iar instanța de judecată a acceptat împăcarea fără a solicita opinia părții vătămate/victimei.

#### **4.4. Hotărârile instanței de judecată pronunțate în urma examinării infracțiunilor privind viața sexuală**

Din toate cauzele cercetate doar 4 s-au soldat cu achitări din partea instanței de judecată, dintre care una a fost casată de instanța de judecată, iar 3 sentințe de achitare au fost menținute de instanțele ierarhic superioare, toate trei fiind pronunțate de Judecătoria Hâncești.

Faptul că în 99% din cauze au fost emise sentințe de condamnare denotă o politică a statului de zero toleranță față de infracțiunile cu caracter sexual. În același timp, deși numărul condamnărilor este mare, 30% din sentințe sunt de încetare în legătură cu împăcarea părților.

Potrivit art. 61, alin. (2), Cod penal, pedeapsa are drept scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane. Urmează de constatat dacă pedeapsa aplicată este eficientă și își atinge scopul predestinat.

---

<sup>16</sup> Art. 75, Cod de procedură penală.





Pe cauzele de infracțiuni cu caracter sexual se emit:

- sentințe de încetare;
- sentințe de achitare;
- sentințe de condamnare.

### *Sentințele de încetare*

Dintre cauzele penale cercetate, în 120 victima a depus cerere de încetare a cauzei penale în legătură cu împăcarea părților, dintre care în 83 de cauze cererile de împăcare au fost acceptate, în 37 au fost respinse, iar făptuitorul condamnat. Într-o cauză inculpatul a fost achitat, iar altă cauză penală a încetat în legătură cu decesul făptuitorului (ultimele două cercetate în afara celor 120).

Total cauze: 240.

Cereri de încetare depuse de victimă în legătură cu împăcarea – 120.

Cereri de împăcare acceptate – 83.

Cereri de împăcare respinse – 37.

1 cauză încetată pe motivul decesului făptuitorului (în afara celor 240).

Instanța de judecată a dispus sentințe de împăcare pe toate cauzele, chiar și în cazul în care victima era minoră ori incapabilă, acceptând cererile de încetare depuse de reprezentanții legali. Din sentințele de încetare pronunțate și procesele-verbale întocmite am constatat că instanța de judecată nu a

cercetat care a fost motivul împăcării și dacă victimele au fost sau nu influențate de făptuitori sau rudele acestora.

În sentințele de încetare instanța de judecată indică:

„Având în vedere circumstanțele menționate supra, instanța de judecată ajunge la concluzia că există temeiuri pentru încetarea procesului penal.

Inculpatul este învinuit că a săvârșit infracțiunea prevăzută de art. 171, alin. (2), Cod penal, care, reieșind din prevederile art. 16, alin. (3), Cod penal, se atribuie la categoria mai puțin grave, iar potrivit art. 109, Cod penal, împăcarea reprezintă actul care înlătură răspunderea penală pentru comiterea infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave, iar în cazul minorilor și pentru o infracțiune gravă”.

***Reieșind din principiul disponibilității, instanța trebuie să admită cererea părții vătămate privind împăcarea cu inculpatul, care nu neaga împăcarea, iar această împăcare nu contravine art. 109 Cod penal.***

Această motivare este expusă identic în toate sentințele de împăcare, ceea ce presupune că instanța de judecată admite cererea, dispune împăcarea fără a cerceta circumstanțele cauzei în mod individual, fără a constata care va fi efectul împăcării asupra victimei și dacă cererea de împăcare a fost depusă fără influențe din partea făptuitorului sau a rudelor acestuia. Aceeași motivare instanța o expune chiar și în cazul în care victima a

scris cerere de a întreprinde măsuri față de făptuitor și rudele acestuia, care insistă pe retragerea cererii și schimbarea depozițiilor. Mai mult ca atât, instanțele de judecată nu iau în considerare faptul că, deși victimele au depus cerere de încetare în legătură cu împăcarea, în instanța de judecată depun declarații opuse. Și chiar în pofida acestui fapt procesul penal încetează.

La 17 decembrie 2012 în instanța de judecată a fost prezentat un acord de împăcare încheiat între inculpat și partea vătămată cu următorul conținut: „Prin prezenta confirmăm faptul că partea vătămată XZ cu inculpatul XX pe cazul de viol ce a avut loc la XXXXX ne-am împăcat.

Efectele acordului de împăcare ne-au fost explicate.

Pretenții unul la altul pe cazul dat nu avem”.

La 26 decembrie 2012 victima depune o cerere prin care comunică: „Eu XZ, a. n. XXXXX, lămuresc că pe data de 15 decembrie 2012 inculpatul XX m-a sunat acasă și m-a amenințat cu răfuiala fizică, m-a înjosit cu cuvinte murdare. Pe la orele 02:00 de noapte m-a sunat soția acestuia și m-a trezit din somn. Vă rog frumos să mă ajutați, căci eu la moment sunt invalid de gradul II cu un picior fracturat și nu mă pot apăra”.

În cadrul dezbaterilor judiciare procurorul a solicitat încetarea cauzei penale în legătură cu împăcarea, iar victima a solicitat: „Eu consider că va fi mai bine dacă inculpatul va fi pedepsit, deoarece inculpatul îmi terorizează familia. Solicit să fie pedepsit mai blând”.

La audieri victima a declarat că acordul nu a fost scris de către ea, ci de un colaborator de poliție, care l-a citit în glas și ea l-a semnat.

Cu toate acestea instanța de judecată prin sentința sa a încetat procesul penal.



Acest fapt demonstrează o abordare formală din partea instanței de judecată, care având un acord de împăcare semnat de victimă, nu a luat în considerare că voința victimei este alta, și anume ca inculpatul să fie tras la răspundere penală. În plus, victima a declarat că inculpatul îi terorizează familia, o amenință, o înjosește, declarații care nu au fost luate în considerare nici de procuror, care a solicitat împăcarea, nici de judecător, care a dispus împăcarea. Mai mult decât atât, instanța nu a clarificat circumstanța cu privire la implicarea polițistului în întocmirea acordului de împăcare, în cazul în care cauza penală era transmisă în instanța de judecată și dacă anume polițistul a fost cel care a explicat motivele împăcării, deși legea nu-i oferă acest drept în circumstanțele respective.

Acesta nu este singurul caz când victima depune cereri cu privire la presiunea exercitată de inculpat, iar instanța de judecată, fără a lua în considerare cererile respective, încetează cauza penală. Mai mult decât atât, asemenea circumstanțe nu sunt cercetate de instanța de judecată nici în cazul minorelor, acestea nefiind întrebate dacă sunt de acord cu împăcarea. Cererea de încetare a cauzei penale o depune și o semnează reprezentantul legal al victimei în care indică: **„Rog instanța de judecată să dispună încetarea cauzei penale, deoarece l-am iertat pe XX, pretenții materiale și morale față de acesta nu am.”** Ori: **„Rog instanța de judecată să dispună încetarea cauzei penale, deoarece XX. prejudiciul moral și material a fost reparat”**.

La examinarea cererilor de încetare și acordului de împăcare instanța de judecată nu solicită acordul minorei pe marginea acestui fapt, deși aceasta are vârsta de 14 ani și dispune de capacitate de exercițiu limitată. De asemenea, la examinarea cererilor de împăcare instanța de judecată nu examinează cuantumul prejudiciului moral și material achitat și cine l-a stabilit, atunci când prejudiciul moral reprezintă suferințele fizice și psihice ale minorei, și nu ale reprezentantului legal. Fără a examina per ansamblu circumstanțele menționate, instanța de judecată încetează cauza penală.

Sentiințele de încetare a cauzelor penale nu sunt motivate prin prisma cauzelor împăcării, reparării prejudiciului material și moral. În cauzele în care victima declara anterior că este influențată, nu este cercetat aspectul dacă împăcarea a fost benevolă sau victima a fost supusă unor presiuni în acest sens, ceea ce reprezintă un viciu de consimțământ la încheierea acordului de împăcare.

### **Sentiințele de achitare**

Din dosarele cercetate, doar în 4 cauze penale a fost dispusă achitarea persoanei învinuite. În una din cauze instanța de judecată a dispus achitarea persoanei din considerentul neconstatării laturii obiective și subiective a infracțiunii, însă instanța de apel a casat și a condamnat persoana, fiind stabilită o pedeapsă reală cu închisoarea, decizie care a fost menținută și de Curtea Supremă de Justiție.

### **Viol conjugal**

Victima a depus cerere că soțul acesteia, de care trăiește separat, a venit la domiciliul ei în stare de ebrietate, a amenințat-o și a violat-o, fapt pentru care solicită atragerea la răspundere penală a acestuia.

Făptuitorul a declarat că victima venise de peste hotarele țării, l-a chemat la ea acasă să discute despre bunurile comune, întrucât ei se află în divorț. În urma discuției au întreținut un raport sexual benevol. Mai mult, el a declarat că victima, care este fosta sa soție, dorește să-și ia în proprietate toate bunurile din proprietatea comună, că pentru a-și atinge scopul depune plângeri în privința lui.

Prima instanță a achitat făptuitorul, constatând lipsa laturii obiective și subiective a infracțiunii.

Curtea de Apel a casat sentința primei instanțe constatând: „Instanța de fond nu a luat în considerare că anterior, de către instanța de judecată au fost emise mai multe ordonanțe de protecție a victimei, în legătură cu violența fizică aplicată de către făptuitor și nu a luat în considerare faptul că la gâtul victimei a fost constatată prin raportul de expertiză medico-legală o echimoză, ceea ce confirmă aplicarea forței fizice față de aceasta. Mai mult, prima instanță, cu referire la echimoza existentă a constatat că această echimoză nu este specifică infracțiunii de viol”.

Astfel, într-o cauză penală, prima instanță a achitat persoana, constatând lipsa laturii obiective și subiective. Curtea de Apel Chișinău a casat sentința primei instanțe și a condamnat persoana. Curtea Supremă de Justiție a casat decizia Curții de Apel Chiși-

nău și a remis cauza spre rejudecare. Curtea de Apel în urma rejudecării a respins apelul procurorului de menținere a sentinței primei instanțe, decizie care a fost menținută și de Curtea Supremă de Justiție. Dar iată tabloul altui dosar cu sentință de achitare.

Victima a depus plângere precum că XX și XZ, fiind la ea acasă, în stare de ebrietate, au profitat de starea ei de ebrietate și au întreținut cu ea raporturi sexuale în fața copiilor minori.

Inculpații au declarat că s-au întâlnit cu victima în bar la ea în localitate, după care victima i-a chemat la ea acasă să bea câte un pahar de vin. Au consumat în 3 șase litri de vin, după care victima a întreținut un raport sexual benevol cu XX, apoi cu XZ. Nici unul dintre ei nu a forțat-o. Pe corpul victimei nu au fost găsite careva leziuni corporale.

În instanța de judecată victima a declarat că în cadrul urmăririi penale a dat declarații false, întrucât polițistul a amenințat-o că îi va lua copiii.



De asemenea, a declarat că ea cu XX sunt amănți de mai mult timp. În seara respectivă, soțul acesteia era plecat la lucru într-o altă localitate, iar ea i-a invitat pe XX și XZ la ea acasă. După ce au consumat băuturi alcoolice a întreținut un raport sexual benevol cu XX, apoi cu XZ. Raporturile sexuale nu au fost întreținute în fața copiilor minori, deoarece aceștia erau în altă odaie.

A doua zi dimineață s-a întors soțul de la serviciu și i-a găsit pe toți 3 dormind la ea în casă și ea de frica soțului a spus că a fost violată, iar acesta a chemat poliția.

În final victima a afirmat că nu dorește ca XX și XZ să fie trași la răspundere penală.

Luând în considerare coraportul dintre sentințele de achitare și cele de condamnare, nu avem temei să afirmăm că instanța de judecată a dispus achitarea acestora neînțemeiat, fără examinarea și cercetarea probelor.

### *Sentințele de condamnare*

În majoritatea dosarelor privind infracțiuni cu caracter sexual, instanțele de judecată condamnă făptuitorii pentru acțiunile incriminate. În studiul ce ne-am propus să-l realizăm urma să examinăm dacă condamnarea acestora atinge scopul pedepsei stabilit de Codul penal, și anume restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât de către condamnați, cât și de către alte persoane. Executarea pedepsei nu trebuie să cauzeze suferințe fizice și nici să înjosească demnitatea persoanei condamnate.

În acest sens menționăm că în toate cauzele cercetate instanța de judecată a stabilit o pedeapsă privativă de libertate. Însă în urma aplicării pedepsei respective, în 68% din cauze s-a aplicat art. 90, Cod penal, executarea pedepsei fiind cu suspendare și cu stabilirea unui termen de probă. În cazul infracțiunilor prevăzute de art. 173 (hărțuirea sexuală), art. 175 (acțiuni perverse), instanțele de judecată de asemenea au aplicat în toate cauzele penale analizate art. 90, Cod penal, executarea pedepsei fiind cu suspendare, dar și fixând un termen de probă mai mic decât pedeapsa stabilită. În cazul infracțiunilor prevăzute de art. 174 (întreținerea unui raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani), doar în 2 cauze instanța de judecată a stabilit executarea pedepsei reale, fără aplicarea art. 90. În sfârșit, în cazul infracțiunilor prevăzute de art. 171 (viol), art. 172 (acțiuni violente cu caracter sexual), în 50 din cauze instanțele de judecată au considerat necesar aplicarea art. 90.

În conformitate cu art. 90, Cod penal, dacă, la stabilirea pedepsei cu închisoare pe un termen de cel mult 5 ani pentru infracțiunile săvârșite cu intenție și de cel mult 7 ani pentru infracțiunile săvârșite din imprudență, instanța de judecată, **ținând cont de circumstanțele cauzei și de persoana celui vinovat, va ajunge la concluzia că nu este rațional ca acesta să execute pedeapsa stabilită, ea poate dispune suspendarea condiționată a executării pedepsei aplicate vinovatului, indicând numaidecât în hotărâre motivele condamnării cu suspendare condiționată a executării pedepsei și perioada de probațiune sau, după caz, termenul de probă.** În acest caz, instanța de judecată dispune neexecutarea pedepsei aplicate, dacă în perioada de probațiune sau, după caz, termenul de probă pe care l-a fixat condamnatul nu va săvârși o nouă infracțiune și, prin comportare exemplară și muncă cinstită, va îndreptăți încrederea ce i s-a acordat.

Controlul asupra comportării celor condamnați cu suspendarea condiționată a executării pedepsei îl exercită organele competente, iar asupra comportării militarilor – comandamentul militar respectiv.

Astfel, la aplicarea art. 90, Cod penal, instanța de judecată trebuie să constate circumstanțele cauzei și să expună motivele

în baza cărora motivează aplicarea art. 90. Iată cum motivează instanța de judecată.

Conform art. 485, alin. (1), Cod de procedură penală, la adoptarea sentinței în procesul unui minor, instanța de judecată urmează să examineze și posibilitatea liberării de pedeapsă penală sau suspendării condiționate a executării pedepsei. Reieșind din cele expuse mai sus, instanța de judecată consideră rezonabil a aplica ambilor inculpați pedeapsa sub formă de închisoarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei și numirea unui termen de probă.

Astfel, pe un inculpat instanța de judecată l-a condamnat la 5 ani privațiune de libertate cu stabilirea unui termen de probă de 4 ani, iar alt inculpat a fost condamnat la 4 ani privațiune de libertate cu stabilirea unui termen de probă de 3 ani.



Respectiv, din motivarea instanței de judecată nu este clar care sunt circumstanțele concrete care au stat la baza luării deciziei de a aplica art. 90, alin. (1), Cod penal.

Totodată, menționăm că sunt cauze penale, când instanța de judecată argumentează și întemeiază aplicarea art. 90, ceea ce reprezintă bune practici.

„...Având în vedere circumstanțele descrise mai sus în ansamblu lor, instanța conchide că pedeapsa sub formă de închisoare îi va fi aplicată inculpatului XX cu suspendarea condiționată în temeiul art. 90, Cod penal, deoarece:

Inculpatul a comis o infracțiune mai puțin gravă pentru prima dată; a contribuit activ la descoperirea infracțiunii și examinarea cauzei în termeni restrânși; se căiește sincer de cele comise; a reparat prejudiciul material și moral. Plus la aceasta, inculpatul este caracterizat în exclusivitate din punct de vedere pozitiv, anterior nu a fost tras la răspundere penală sau contravențională; este căsătorit, soția nefiind angajată în câmpul muncii; are la întreținere doi copii minori; la locul de trai are o activitate social-utilă, fiind un bun gospodar, dar este și un familist și părinte responsabil.

Având în vedere circumstanțele descrise mai sus în ansamblul lor, instanța consideră, că corectarea și reeducarea inculpatului XX este posibilă fără trimiterea acestuia spre executare imediată a pedepsei cu închisoarea, acordându-i o șansă, prin suspendarea executării pedepsei pe un termen de probă de doi ani.”

Totuși, motivarea aplicării art. 90, Cod penal, am găsit-o doar într-o singură sentință. Mai mult ca atât, s-au depis-

tat decizii contradictorii, precum cea din tabelul de mai jos.

„... De asemenea, instanța de judecată constată că pe caz lipsesc circumstanțele prevăzute de art. 90, alin. (1), Cod penal, și astfel nu este posibil de dispus suspendarea condiționată a pedepsei stabilite. Circumstanțele atenuante stabilite pe caz au determinat instanța de judecată la aplicarea unei pedepse reduse până la limita minimă a sancțiunii pentru comiterea infracțiunii. Totodată aceleași circumstanțe nu mai pot fi luate încă o dată în considerare pentru aplicarea art. 90, alin. (1), Cod penal...”

Cu toate acestea, instanța de judecată, în dispozitivul sentinței dispune aplicarea art. 90, Cod penal, cu suspendarea executării pedepsei.

În același timp, instanța de judecată dispune aplicarea art. 90, Cod penal, și în cazul în care victimele infracțiunilor sunt minore.

Victima minoră a depus plângere prin care a declarat că 2 persoane în stare de ebrietate au întreținut cu ea raporturi sexuale în mod forțat, aplicând forța fizică asupra acesteia.

În privința unui făptuitor a fost încetată urmărirea penală ca urmare a împăcării părților, iar alt făptuitor a fost condamnat la 5 ani privațiune de libertate, cu aplicarea art. 90, Cod penal, și suspendarea executării pedepsei cu aplicarea unui termen de probă de 3 ani.

În speță, deși victima era minoră, instanța de judecată nu a motivat nici acceptarea acordului de împăcare, nici aplicarea art. 90, Cod penal. Respectiv, apare întrebarea dacă scopul procesului penal a fost atins și dacă victima a

beneficiat în mod real de un proces echitabil.

Aplicarea art. 90 se dispune chiar și în cazul când în cauza penală sunt acuzate 2 persoane de comiterea a două infracțiuni.

### **Studiu de caz**

Victima a depus plângere că a fost violată de 3 persoane, care au ademenit-o la ei acasă și, impunând-o să consume băuturi alcoolice, 2 dintre ei au întreținut cu ea rapoarte sexuale în mod natural și în mod pervers, iar una din persoane o ținea să nu fugă.

După depunerea plângerii, a fost inițiată urmărirea penală pe faptul comiterii infracțiunii ce se încadrează în art. 171, alin (2), lit. c), precum și pe art. 172, alin. (2), lit. c), Cod penal. Potrivit rapoartelor de expertiză





medico-legală pe corpul victimei s-au depistat numeroase echimoze și excoriații, rupturi în himen și anus.

Cu toate acestea, procuratura a dispus prin ordonanță scoaterea unei persoane de sub urmărire penală în legătură cu faptul că acesta nu a întreținut nici un raport sexual cu victima, deși el o ținea pe victimă ca să nu fugă. După scoaterea persoanei de sub urmărire, organul de urmărire penală inițiază o cauză penală în privința victimei în temeiul art. 313, Cod penal, și anume, declarații false.

Cauza penală pe faptul depunerii declarațiilor false a fost inițiată în baza rapoartelor de expertiză, prin care nu s-a găsit sperma persoanei scoase de sub urmărire penală în vaginul victimei și în baza declarațiilor celorlalți făptuitori, care au declarat că persoana respectivă nu a întreținut nici un raport sexual cu victima. Persoana scoasă de sub urmărire penală a fost audiată ca martor.

Victima a depus cerere prin care a solicitat protecție în legătură cu influența făptuitorilor și a soțiilor acestora, cerere care a fost lăsată fără examinare, pur și simplu anexată la dosar.

Instanța de judecată a decis în privința unui făptuitor încetarea urmăririi penale în temeiul art. 171, alin. (2), lit. c), Cod penal, în legătură cu retragerea plângerii, iar în temeiul art. 172, alin. (2), lit. c), Cod penal, făptuitorul a fost condamnat la 5 ani privațiune de libertate cu suspendarea condiționată a pedepsei pe un termen de 5 ani.

În privința celui de-al doilea făptuitor a fost încetată urmărirea penală în baza art. 171, alin. (2), lit. c), Cod penal, în legătură cu retragerea plângerii, iar pe faptul comiterii infracțiunii prevăzute de art. 172, alin. (2), lit. c), Cod penal, el a fost condamnat la 5 ani privațiune de libertate cu suspendarea executării pedepsei, fiindu-i stabilit un termen de probă de 2 ani.

În sentință, instanța de judecată a motivat diferența dintre termenul de probă: „... Spre deosebire de X, Y a avut un comportament mai generos față de victimă, el doar a încercat să întrețină un raport sexual în formă perversă, dar la cererea pătimatei a renunțat. Aceasta a pătimit deja de pe urma faptelor incriminate. Y fiind elev, absolvent al liceului, și fiind arestat, n-a avut posibilitate să susțină examenele de absolvire, fiind exmatriculat din liceu. Deși nu și-a recunoscut faptele așa după cum sunt incriminate de procuror, Y s-a căit sincer, s-a împăcat cu victima și a recuperat prejudiciul moral și material...”

Confruntând acest dosar, apar mai multe nedumeriri.

- Legalitatea scoaterii de sub urmărire penală a unei persoane, atunci când săvârșirea unui element al laturii obiective deja presupune un fapt consumat.
- Legalitatea inițierii urmăririi penale în privința victimei. Or, aceasta reprezintă o formă de intimidare a ei (după inițierea urmăririi penale în privința victimei, dânsa a retras plângerea pe faptul violului).
- Neexaminarea cererii prin care victima a solicitat protecție.
- Care au fost motivele încetării cauzei penale pe faptul comiterii infracțiunii prevăzute de art. 171, alin. (2), lit. c), Cod penal, dat fiind faptul că art. 276, Cod procedură penală, nu stabilește că urmărirea penală pe faptul comiterii infracțiunii de viol poate fi inițiată doar la plângerea victimei.
- Motivele ce au stat la baza aplicării art. 90, Cod penal.
- Motivarea sentinței în legătură cu comportamentul generos al unuia dintre inculpați.

Menționăm că în 7 cauze penale instanța de apel a casat sentința primei instanțe cu referire la aplicarea art. 90, Cod penal, și le-a aplicat condamnaților o pedeapsă reală privativă de libertate.

O altă situație este examinarea cauzei penale în procedura art. 364<sup>1</sup>, Cod de procedură penală. În această procedură simplificată făptuitorul urmează, ca o condiție obligatorie, să recunoască vina și probele acumulate de către organul de urmărire penală. Deși această circumstanță este obligatorie la aplicarea procedurii respective, care are ca efect micșorarea limitelor pedepsei cu o treime, instanța de judecată apreciază circumstanța

respectivă ca atenuantă, apreciind dublu o situație de fapt. Concluzionăm că în situația în care instanța de judecată emite o sentință de condamnare și aplică neîntemeiat art. 90, Cod penal, atunci în raport cu victima infracțiunilor sexuale scopul pedepsei penale nu este realizat. În rezultat victima nu are parte de o justiție restaurativă.

#### **4.5. Repararea prejudiciului moral și material (eficiența acțiunii civile)**

Repararea prejudiciului moral și material cauzat victimei prin infracțiune reprezintă un element indispensabil al dreptului victimei la un proces echitabil. În acest sens, Codul de procedură penală stabilește victimei dreptul de a depune cerere de recunoaștere în calitate de parte civilă și a înainta o acțiune civilă în cadrul unui proces penal.

Deși acest drept este unul fundamental pentru reabilitarea victimei și recuperarea prejudiciului, luând în considerare specificul infracțiunilor cu caracter sexual, s-a constatat că realizarea lui depinde de poziția organului de urmărire penală. După cum afirmam anterior, în 99% din dosarele cercetate victima nu a fost asistată de un avocat la examinarea cauzei, iar comunicarea drepturilor și obligațiilor era o procedură mai mult formală, victima nebeneficiind de adevăratele drepturi de care dispune și necunoscându-le. Astfel, în unele raioane – Cantemir, Hâncești – și în municipiul Chișinău ofițerul de urmărire penală la momentul audierii întrebă victima dacă dorește să fie recunoscută ca parte civilă. În toate dosarele aceasta semna cererile, care sunt formulare pregătite în prealabil de organul de urmărire penală, în unele dosare fiind și cereri de chemare în judecată tipizate.

La moment această atitudine a organului de urmărire penală este cea mai efectivă în realizarea dreptului victimei la repararea prejudiciului moral și material. Totuși, din 240 de cauze penale doar în 68 a fost înaintată acțiunea civilă, din care 1/3 au fost încetate



pe motiv de împăcare, instanța de judecată nespacificând în sentințele de încetare care a fost prejudiciul moral și material achitat.

Cu toate că acțiunea civilă a fost înaintată, probarea cuantumului prejudiciului moral era lăsată la discreția victimei, care, nefiind asistată de un avocat, pur și simplu nu cunoștea cum trebuie să fie dovedit acel prejudiciu moral, indicând doar o sumă fixă, fără a prezenta probe în acest sens.

Cu toate acestea, soluțiile pe cauzele penale respective sunt diferite:

- instanțele de judecată admit total prejudiciul material și moral;
- instanțele de judecată admit parțial prejudiciul material și moral;

- instanțele de judecată resping cererea în partea reparării prejudiciului material și o admit total/parțial în partea prejudiciului moral;
- instanța de judecată admite în principiu acțiunea civilă, cuantumul urmează deja să fie stabilit în procedură civilă.

Sub acest aspect s-a constatat că în majoritatea cauzelor instanțele de judecată, prin sentință separată, admit acțiunile civile ale victimelor, în cazul în care făptuitorii sunt condamnați. În acest sens e de menționat că, spre exemplu, în raionul Cantemir instanțele de judecată admit acțiunea civilă în cuantumul în care este înaintat și dispun repararea acestuia de către făptuitor.

**4000 lei** prejudiciu material și **15 000 lei** prejudiciu moral ca urmare a comiterii infracțiunii de viol – instanța a admis integral.

**498 lei** prejudiciu material și **50 000 lei** prejudiciu moral ca urmare a comiterii infracțiunii de acțiuni violente cu caracter sexual – instanța a admis integral.

**50 000 lei** prejudiciu moral ca urmare a comiterii infracțiunii de viol – instanța a admis integral.

**5000 lei** prejudiciu moral ca urmare a comiterii infracțiunii de viol, răpire și târâre – instanța a admis integral.

**500 lei** prejudiciu material și **10 000 lei** prejudiciu moral ca urmare a comiterii infracțiunii de hărțuire sexuală – instanța a admis integral.

**50 000 lei** prejudiciu moral ca urmare a comiterii infracțiunii de viol și de acțiuni violente cu caracter sexual – instanța a admis integral.

**5 000 lei** cu titlu de prejudiciu moral și **265 de lei** prejudiciu material ca urmare a comiterii infracțiunii de viol – instanța a admis integral.

**5000 lei** prejudiciu moral ca urmare a comiterii infracțiunii de viol – instanța a admis integral.

**30 000 lei** prejudiciu moral ca urmare a comiterii infracțiunii de viol – instanța a admis integral.

**50 000 lei** prejudiciu moral ca urmare a comiterii infracțiunii de viol – instanța a admis integral.

De asemenea, au fost acțiuni civile înaintate prin care s-a solicitat repararea prejudiciului moral în sumă de **2000 lei, 3000 lei**, toate fiind admise integral.

Cea mai mare sumă pentru prejudiciul moral cauzat, care a fost admisă prin sentință, este de 50.000 de lei, însă prejudiciul moral în cuantumul menționat a fost admis doar în 5 cauze din cele cercetate. Menționăm de asemenea că solicitarea sumei de 5.000 lei cu titlul de prejudiciu moral nu reprezintă o realizare efectivă a prejudiciului cauzat, însă instanța de judecată nu are competența de a mări din oficiu cuantumul prejudiciului moral, mai ales că victima îl apreciază reieșind din propriile retrăiri. De asemenea, motivul solicitării cuantumului mic pentru prejudiciul moral cauzat se datorează lipsei asistenței juridice calificate a victimei și lipsei de informare despre drepturile sale.

Cât privește prejudiciul material, remarcăm că în foarte puține cauze s-a înaintat cererea cu privire la repararea acestui prejudiciu, iar în majoritatea cauzelor cererea înaintată a fost respinsă, dat fiind faptul că victima nu a prezentat probe care să confirme cuantumul prejudiciului material. În unele cauze în cuantumul prejudiciului material este inclusă și suma suportată pentru examinarea medico-legală, pentru efectuarea expertizei judiciare, atunci când aceasta ține de obligația statului

de a suporta cheltuielile. În majoritatea cauzelor cercetate, instanțele de judecată micșorează prejudiciul moral cauzat de la 100.000 de lei până la 10.000 de lei, de la 10.000 de lei până la 5.000 de lei, motivând acest fapt în sentință.

O altă problemă ce ține de dreptul victimei la compensare este admiterea acțiunilor civile de principiu, iar cuantumul se dispune a fi apreciat de către instanța de judecată în ordine civilă. Considerăm că este o practică vicioasă, care încalcă dreptul victimei la un proces echitabil. În cadrul urmăririi penale victima infracțiunilor sexuale ce confruntă cu un sistem birocratic neprietenos, fiind impusă să retrăiască emoții negative. Participarea ei în cadrul unui proces civil pentru probarea cuantumului prejudiciului moral și material de asemenea ar multiplica retrăirile negative corelate traumei cauzate prin viol.

În cazul încetării procesului penal ca urmare a împăcării părților, instanța de judecată nu specifică în sentința de încetare care a fost cuantumul prejudiciului moral și material achitat victimei infracțiunilor sexuale.



## Concluzii

La judecarea cauzelor penale din categoria infracțiunilor privind viața sexuală victimele dispun de aceleași drepturi ca și la etapa urmăririi penale. Se constată că la etapa examinării cauzei penale în instanța de judecată victima infracțiunii sexuale participă doar în cazul depunerii declarațiilor și confirmării sau infirmării a celor susținute și solicitate de partea acuzării. Implicarea pasivă a victimei infracțiunilor cu privire la viața sexuală este rezultatul lipsei asistenței juridice calificate, lipsei informării într-un limbaj accesibil cu privire la drepturile victimei.

De asemenea, în cadrul examinării cauzei în instanța de judecată, victimele nu beneficiază de o asistență psihologică și instanțele de judecată nu creează condiții pentru o audiere prielnică a victimei prin înlăturarea inculpatului din sala de judecată. Audierea victimei în prezența inculpatului și adresarea întrebărilor despre viața privată a victimei afectează starea psihologică a acesteia și atentează la demnitatea victimei.

O problemă similară celei din cadrul urmăririi penale este adresarea întrebărilor ce țin de viața intimă a acesteia și care nu au relevanță pentru circumstanțele cauzei. Cu toate acestea, victima răspunde repetat la întrebările respective.

Referitor la sentințele pronunțate relevăm că instanțele de judecată nu motivează acceptarea cererilor de încetare în legătură cu împăcarea părților, expunând în sentință doar prevederile legale în acest sens, fără o analiză a temeiurilor și cauzelor care au dus la împăcare și care ar fi efectul împăcării asupra victimei.

Deși instanțele de judecată în majoritatea cazurilor pronunță sentințe de condamnare în cauzele privind viața sexuală, condamnarea nu este efectivă. Instanța de judecată suspendă executarea pedepsei cu închisoarea, stabilind un termen de probă. Deși legea prevede expres că instanța de judecată urmează să motiveze necesitatea suspendării executării pedepsei, în sentințele instanței de judecată nu se regăsește o asemenea motivare.

În partea ce ține de participarea victimei minore la examinarea cauzei penale, indiferent de vârsta ei, instanța de judecată nu o implică în nici un mod la examinarea acesteia, drepturile fiind exercitate exclusiv de reprezentantul legal. Mai mult, în cazul depunerii cererii de încetare a cauzelor penale în legătură cu împăcarea părților, în nici o cauză penală instanța de judecată nu a solicitat opinia victimei minore.

### **Recomandări**

- Examinarea obligatorie a cauzelor penale în ședințe închise.
- Examinarea posibilității audierii victimelor infracțiunilor privind viața sexuală în lipsa inculpatului.
- Asigurarea dreptului la apărare victimelor infracțiunilor privind viața sexuală, precum și la asistență medicală și psihologică în cadrul examinării cauzei.
- Informarea efectivă și explicarea drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Evitarea întrebărilor ce lezează demnitatea victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Examinarea motivelor și efectelor încetării cauzelor penale în legătură cu împăcarea părților.
- Implicarea victimei minore a infracțiunilor privind viața sexuală în cadrul examinării cauzei în instanța de judecată astfel, încât să se țină cont de opinia victimei minore la deciziile ce o vizează referitor la: acordul de împăcare cu persoana inculpată, înlăturarea reprezentantului legal care acționează în detrimentul victimei din procesul penal, acțiunea civilă înaintată și cuantumul prejudiciului material și moral;



- Soluționarea chestiunii ce ține de admiterea acțiunii civile și stabilirea cuantumului prejudiciului moral și material solicitat odată cu sentința de condamnare.
- Aplicarea art. 90, Cod penal, în strictă conformitate cu rigorile legale, cu motivarea necesității suspendării executării pedepsei cu închisoarea și temeiurile care indică asupra faptului că inculpatul se poate corecta fără a ispăși o pedeapsă privativă de libertate.
- Organizarea cursurilor de instruire a judecătorilor cu privire la drepturile victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Elaborarea materialelor de informare pentru victimele infracțiunilor sexuale, care să conțină informații despre drepturile procesuale ale victimelor la orice etapă a procesului penal. Informarea victimelor infracțiunilor sexuale cu privire la serviciile care acordă suport acestor categorii de victime.
- Realizarea măsurilor de reabilitare a victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Asigurarea protecției datelor cu caracter personal ale victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.





**Parteneriatul între organele  
de drept, instanțele de judecată  
și serviciile sociale în vederea  
asigurării protecției victimelor  
infracțiunilor privind viața sexuală**



**5**

## 5. Parteneriatul între organele de drept, instanțele de judecată și serviciile sociale în vederea asigurării protecției victimelor infracțiunilor privind viața sexuală

### 5.1. Organizațiile neguvernamentale de profil

Colaborarea organelor de urmărire penală, instanțelor de judecată cu organizațiile de profil este imperios necesară în vederea asigurării respectării drepturilor, protecției victimelor infracțiunilor cu caracter sexual, acordării asistenței psihologice și reabilitării acestora. În Republica Moldova nu există organizații specializate care lucrează cu victimele infracțiunilor privind viața sexuală. Există unele organizații neguvernamentale, care pe lângă alte servicii, în special asistența juridică și asistența psihologică victimelor violenței în familie, victimelor traficului de persoane, lucrează și cu victimele violului.

Or, servicii pentru această categorie de persoane practic lipsesc în ariile administrației publice. Din dosarele cercetate doar în 2 cauze penale victima a beneficiat de asistență psihologică de la organizații de profil și doar într-un caz victima a fost internată într-o instituție de reabilitare.

De menționat că în cauzele penale cercetate am constatat cazuri în care victimele au fost maltratate, supuse unor tratamente degradante. În asemenea situații era necesar ca de la faza incipientă victima să fie asistată de un psiholog, să aibă în spatele ei protecția unei asociații obștești spre a depăși suferințele fizice și psihice pentru a se reintegra în societate.

Minora și mama acesteia, îndreptându-se într-o localitate spre stația auto, au fost capturate de mai mulți indivizi, care le-au maltratată pe ambele, au luat fiica cu forța și au violat-o în prezența mamei.

Deși este o cauză cu o gravă traumă psihologică și fizică, cauzată atât mamei, cât și fiicei, acestora nu le-a fost acordată asistență psihologică, iar implicarea unei asociații obștești în reabilitarea acestora fiind imperios necesară.

În cazurile în care victimele au beneficiat de asistență psihologică, ele, fiind informate din diverse surse, au solicitat de fapt de la organizațiile de profil să li se acorde asistență juridică și psihologică. Totuși, acest mecanism nu este viabil la moment din mai multe considerente. În primul rând, asociațiile obștești cunosc despre cauzele penale respective doar în cazul în care acestea devin publice sau în care victima, din surse proprii, află despre asociația obștească ce oferă asemenea servicii sau s-a adresat o persoană terță în interesul victimei. Ar fi necesar și util ca organele de urmărire penală să aibă o cola-

borare mai eficientă cu asociațiile obștești de profil și, în caz de necesitate, să acorde informații despre existența serviciilor pentru victimele infracțiunilor sexuale. Mai mult, acordarea asistenței psihologice, juridice calificate va contribui eficient la gradul de implicare a victimelor în procesul penal și la realizarea drepturilor acestora.

În faza judecării cauzei nu s-a depistat nici un caz în care victima să fie asistată de vreun psiholog din cadrul organizațiilor obștești.



## 5.2. Alte autorități de stat (asistenți sociali, psihologi, instituții medicale, polițiștii de sector)

În cazul existenței unei cauze penale deja intervine faza de combatere a criminalității, iar organele de urmărire penală doar cercetează circumstanțele cauzei în vederea atragerii la răspundere penală a persoanelor vinovate. Asistenții sociali, psihologii, instituțiile medicale, polițiștii de sector ar trebui să aibă un rol activ la faza de prevenire a infracțiunilor, care este deosebit de importantă, fiindcă prin acțiunile de prevenire pot fi evitate efectele infracțiunilor, suferințele fizice și psihice ale victimelor, evitat chiar procesul penal, care este birocratic și foarte anevoios.

Trebuie să recunoaștem că în Republica Moldova activitatea organelor de prevenire este ineficientă. Or, dezvoltarea unei asemenea activități la o sacră largă și de o intensitate susținută poate contribui esențial la diminuarea numărului de infracțiuni săvârșite. După cum am mai menționat, în multe cauze penale din categoria infracțiunilor privind viața sexuală victimele sunt persoane minore. Această categorie este social vulnerabilă în deosebi, adesea lipsindu-i nu numai grija și educația părintească, dar și protecția, asistența socială, aceste victime fiind lăsate în propria lor grijă.

Din conținutul mai multor cauze am dedus că intervenția autorității tutelare, asistentului social, a instituției de învățământ, a psihologului și cultivarea anumitor cunoștințe ar fi condus la evitarea circumstanțelor în care aceste persoane ajung victime ale infractorilor. Din dosarele cercetate, deși am constatat că deseori pentru victimele minore se dispune o anchetă socială, în ele nu am găsit să fi fost specificat că familia respectivă ar fi la evidență ca una social vulnerabilă și organele de prevenire, autoritatea tutelară ar fi întreprins careva acțiuni în sensul ameliorării situației de vulnerabilitate.

De asemenea, victime ale infracțiunilor cu caracter sexual devin copiii, ai căror părinți (în special mama) se recăsătoresc și concubinul/noul soț al mamei atentează la integritatea sexuală a minorei. Drept exemplu vom cita dintr-o cauză penală, în care minora de 14 ani era caracterizată pozitiv la școală. „**Liniștită, responsabilă, stăruitoare, închisă în sine și necomunicabilă, întreținerea relații sexuale cu concubinul mamei, care îi spune că o iubește. Fiind întrebată de ofițerul de urmărire penală de ce nu s-a opus, nu a comunicat mamei, ea a spus că îi era frică atât de concubinul mamei, cât și de mama sa.** Urmărirea penală a fost începută pe art. 174 CP (întreținerea unui raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani). Organul de urmărire penală nu a examinat obiectiv și multiaspectual circumstanțele care să dovedească viciera acordului victimei de întreținere a relațiilor sexuale. După inițierea cauzei penale, victima continua să locuiască împreună cu mama și cu concubinul ei, iar autoritatea tutelară nu s-a implicat în nici un fel pentru a scoate victima măcar temporar din acel mediu.

În timpul audierii, victima a declarat că **din momentul când concubinul mamei a început să întrețină cu ea relații sexuale, ea mergea mai mult la bunica ei, dar îi era frică să rămână cu ea, singurele în casa bunicii. Această situație a durat timp de jumătate de an. O perioadă lungă de timp, în care nimeni să nu observe schimbări în comportamentul victimei?! Cu atât mai mult că în cadrul cauzei penale asistentul social a întocmit ancheta socială, în care au fost descrise mediul și condițiile de trai a victimei infracțiunii sexuale.**

Din multe dosare penale desprindem că victime ale infracțiunilor sexuale devin minorele, părinții cărora sunt plecați peste hotare, copiii fiind lăsați în grija bunelor. Și în aceste cazuri asistenții sociali, autoritatea tutelară nu intervin până nu apare la iveală faptul deja consumat.

O altă categorie de victime sunt persoanele care consumă băuturi alcoolice. Din cauza consumului abuziv de alcool, persoana este în imposibilitate de a se apăra și devine foarte ușor victimă a infracțiunilor cu caracter sexual. Nici în cauzele de acest tip nu am constatat vreo intervenție prealabilă. În același timp, ținem să specificăm că doar într-o singură cauză penală, în care victimă a infracțiunii sexuale a devenit un minor, asistentul social a fost audiat ca martor, ofițerul de urmărire penală întrebându-l ce acțiuni de prevenire a întreprins, știind că părinții abuzau de băuturi alcoolice și victima a fost abuzată sexual chiar de tatăl acesteia.

Din perspectiva colaborării organelor de urmărire penală cu instituțiile de învățământ, constatăm că ultimele nu sunt antrenate în urmărirea penală, ci doar eliberează caracterizări victimei și făptuitorului minori la solicitarea ofițerului de urmărire penală. Din dosarele cercetate am mai constatat că instituțiile de învățământ uneori iau poziția făptuitorilor, eliberând victimei caracterizare negativă: **„...Este retrasa, nu tot timpul e în relații bune. Este supărăcioasă, uneori chiar guralivă”**. În timp ce făptuitorului i-a fost eliberată o caracterizare evident pozitivă, în care era indicat: **„...Se caracterizează pozitiv, responsabil, este în relații bune cu colegii și profesorii”**.

În multe cauze, în care figurează infracțiunea de întreținere a unui raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, despre concubinajul victimelor cu făptuitorii știau părinții, instituția școlară (întrucât acestea nu frecventau școala), asistentul social, dar organul de urmărire penală era sesizat tardiv, de cele mai dese ori de către medicii care iau victimele la evidență deja la momentul sarcinii. Respectiv, dacă victima nu frecventează școala timp îndelungat, de ce acest lucru nu constituie un temei de îngrrijare pentru instituția școlară?

Trebuie să recunoaștem că în cadrul cercetării au fost atestate și cauze în care organul de urmărire penală a fost sesizat chiar de

profesorul școlar, acesta depistând o schimbare în comportamentul elevei sau în urma unui test psihologic dat elevilor, din care a descoperit anumite dezvăluiri cu caracter intim. Una din cauzele penale pe faptul comiterii acțiunilor sexuale perverse a fost inițiată anume la sesizarea profesoarei, care a dat un test elevilor. Testul conținea o întrebare de ce le este frică elevilor. **Minora a scris că îi este frică de concubinul mamei, care în lipsa acesteia o atinge la organele genitale**. După verificarea testelor și în urma discuției cu minora profesoara a sesizat organul de urmărire penală despre acest fapt. Mai mult, în cazul unei infracțiuni prevăzute de art. 174, CP – raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani – făptuitorul era preot și victima cânta în biserică, instituția școlară, în persoana profesoarei și psihologului au susținut moral victima, care era suspusă presiunilor sociale de către comunitate. Până la urmă anume această colaborare a condus la condamnarea făptuitorului.

Rezultatele prezentului studiu mai confirmă că în principal colaborarea instituțiilor medicale cu organul de urmărire penală are loc din momentul sesizării și pe întreg parcursul urmăririi penale. **După cum am menționat, în multe cauze organul de urmărire penală este sesizat de medicii la care victimele se adresează după asistență medicală, avort sau luarea la evidență a gravidei. Din cauzele cercetate am constatat că medicii sesizează de urgență organul de urmărire penală**. În același timp, din cauzele cercetate nu am depistat colaborarea sub nici o formă a instanțelor de judecată cu instituțiile medicale.

O altă formă de colaborare desprinsă din cauzele de urgență o constituie cazurile când victimele sunt internate într-o instituție spitalicească ca urmare a violențelor suportate, iar ofițerul de urmărire penală este nevoit să audieze victima chiar în spitalul de urgență. Evident, colaborarea cea mai frecventă cu instituțiile medicale este în cazul examinării medico-legale și întocmirii rapoartelor de expertiză. Din cauzele cercetate nu s-a constatat nici un refuz al medicilor de a examina



victima și de a întocmi actele de constatare, aceștia fiind receptivi la solicitările victimelor. Doar într-un singur caz medicul de familie la care s-a adresat victima după ajutor medical în urma violului, a trimis-o la primar, fără a-i acorda asistență medicală.

Un rol important, ca factor de prevenire și combatere, îl are polițistul de sector, mai ales în localitățile rurale, unde victimele depun plângere privind infracțiunea comisă anume acestuia. Cu toate că, fiind colaborator de poliție, polițistul de sector este obligat să primească sesizarea și să o înregistreze, din cauza unui sistem birocratic înregistrarea plângerii și transmiterea sesizării organului de urmărire penală are loc cu mari întârzieri, deoarece polițistul de sector urmează să întocmească o serie de rapoarte către șefii lui în vederea permiterii înregistrării plângerii, a transmiterii actelor, rapoartelor de prelungire etc.

În ceea ce privește colaborarea organelor de urmărire penală cu psihologul, menționăm că psihologii, la solicitarea acestora, participă la audierea victimelor minore și la întocmirea rapoartelor de evaluare psihologică a victimelor. Rolul psihologului, mai ales cel școlar,

este unul important atât la faza de prevenire, cât și la faza de combatere a infracțiunilor. În același timp precizăm că psihologul nu este antrenat atât de des la examinarea cauzei, organul de urmărire penală limitându-se doar la acțiuni strict procesuale.

Și la faza judecării cauzei psihologii, ca și pedagogii, participă la audierea părții vătămate minore. Însă participarea acestora este pasivă, nefiind identificat nici un caz în care psihologul sau pedagogul să constate că ofițerul de urmărire penală, procurorul, instanța de judecată adresează întrebări care afectează moral, psihologic victima. Deși, din cele relatate anterior, unele întrebări afectează emoțional victima și atentează la demnitatea acesteia. Astfel, rolul psihologului/pedagogului la audierea victimei minore este mai mult formal, fiind limitat nemijlocit la prevederile Codului de procedură penală, dar nefiind luate serios în considerare interesele victimei.

## Concluzii

Statul are obligația de a asigura respectarea drepturilor și protecția victimelor infracțiunilor privind viața sexuală. Totuși, elaborarea și aplicarea unor mecanisme de alternativă întru apărarea drepturilor victimelor prin antrenarea mai activă a organizațiilor obștești, psihologilor, asistenților sociali ar contribui la constituirea unui nivel mai avansat de protecție a drepturilor victimelor.

În cadrul prezentului studiu s-a constatat că organul de urmărire penală antrenează specialiștii în promovarea și asigurarea drepturilor victimelor doar în cazurile expres prevăzute de lege, în timp ce informarea victimei despre existența organizațiilor nonguvernamentale specializate și serviciilor guvernamentale ar fi mult mai eficientă în interesul victimelor.

Din conținutul cauzelor penale cercetate s-a constatat de asemenea un comportament pasiv al instituțiilor cu atribuții de prevenție a infracțiunilor, care prin măsuri de informare, monitorizare eficientă, în caz de implicare mai activă, ar reduce cu 90% existența infracțiunilor cu caracter sexual.

În același timp, legea nu prevede nici un mecanism viabil ce ar include organele statale de prevenție în elaborarea și promovarea unor politici și strategii de combatere a infracțiunilor, ce ar combina armonios acțiuni de prevenire, educative și de asistență socială în vederea abordării complexe a respectării drepturilor victimelor infracțiunilor cu caracter sexual, protecției și reintegrării acestora în societate cu efecte negative minime.



## Recomandări

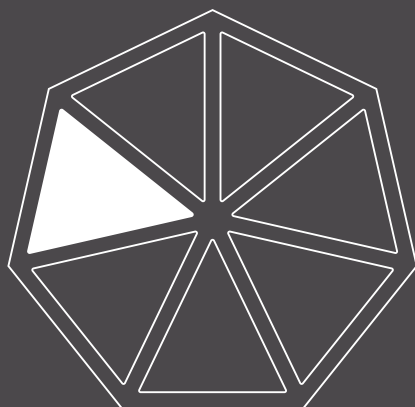
- Crearea și dezvoltarea serviciilor specializate pentru victimele infracțiunilor privind viața sexuală.
- Implicarea asistenților sociali, cadrelor didactice, medicilor, psihologilor, polițiștilor de sector în realizarea activităților de prevenire a infracțiunilor privind viața sexuală.
- Organizarea cursurilor de instruire pentru asistenții sociali, profesorii, psihologii școlari, medicii de familie, polițiștii de sector în identificarea și prevenirea infracțiunilor privind viața sexuală.
- Elaborarea ghidurilor de identificare și documentare a infracțiunilor privind viața sexuală pentru grupurile profesionale – asistenți sociali, medici de familie, profesori și psihologi școlari.





# Percepțiile și stereotipurile organelor de drept și instanțelor de judecată la examinarea infrajeciunilor privind viața sexuală

6



## 6. Percepțiile și stereotipurile organelor de drept și instanțelor de judecată la examinarea infracțiunilor privind viața sexuală

În procesul examinării cauzelor penale de foarte multe ori victimele infracțiunilor sexuale mai sunt încă percepute de către factorii organelor de drept și de justițiar în același mod ca și de comunitățile lor, de societatea în ansamblu. Or, actorii procesului de urmărire penală, de judecată sunt mem-

bri ai aceleași societăți. Reieșind din cauzele cercetate în cadrul studiului, percepțiile care sunt atribuite victimelor infracțiunilor sexuale și stereotipurile în baza cărora ele sunt tratate se datorează mai multor raționamente discriminatorii.

Dacă victima anterior a mai avut relații sexuale atât cu alte persoane, cât și cu inculpatul.

Dacă victima era în stare de ebrietate la momentul săvârșirii infracțiunii sau era în compania făptuitorilor.

Dacă victimei i-au fost cauzate leziuni corporale sau nu.

Dacă victima este soția/concubina/prietena făptuitorului.

Dacă aceasta este dintr-o familie social vulnerabilă.

Toate aceste raționamente sunt discriminatorii și pun victima într-o situație de inferioritate față de ceilalți membri ai societății, creând o opinie preconcepută cu referire la partea de vinovăție a acesteia în cazul săvârșirii infracțiunii cu caracter sexual. Mai mult, în fața instanței de judecată și a procurorului victima suscită încredere și compasiune doar în cazul în care, pe lângă actul sexual, a mai fost supusă violenței fizice, are vătămări corporale vizibile. Alte circumstanțe ale cauzei, precum vârsta, frica, starea materială ș.a. nu prea sunt luate în calcul.

Atitudinea judecătorului și a procurorului în instanța de judecată față de victimele infracțiunilor sexuale decurge de cele mai multe ori din modul în care se desfășoară audierea acestora, modul în care sunt adresate întrebările și în care sunt garantate drepturile procesuale. Respectiv, toate victimele ajung să răspundă la întrebarea dacă anterior au mai întreținut rapoarte sexuale, deși acest

fapt nu are nici o importanță la calificarea faptei, individualizarea sau la stabilirea pedepsei. Mai mult, atât judecătorul, cât și procurorul nu țin cont de faptul dacă victima este minoră, adresând întrebări similare celor adresate victimelor adulte.

Astfel, victimele care erau în stare de ebrietate la momentul săvârșirii infracțiunii ori au consumat băuturi alcoolice sunt întrebate amănunțit referitor la cantitatea de alcool consumată, ce fel de alcool, dacă consumă în genere alcool. De remarcat că aceste întrebări sunt adresate mai mult de procuror, deși expertiza biologică a sângelui referitor la cantitatea de alcool consumată nu a fost efectuată.

Într-o cauză penală victima, la întrebarea instanței de judecată, a dat următorul răspuns: **„Nu obișnuiesc să consum băuturi alcoolice, iar în acea seară am consumat”**. Acest răspuns deja a indus o atitudine pre-



concepută a instanței de judecată față de victimă, și anume că aceasta consumă băuturi alcoolice și din această cauză a fost posibil un asemenea act sexual.

În cazul în care victima fusese la o serbare cu făptuitorul și consumaseră băuturi alcoolice, instanța de judecată elucidează următoarele circumstanțe:

- Cine a fost inițiatorul de a merge în companie?
- Câtă băutură a consumat?
- De ce nu a strigat pe nimeni în ajutor?
- De ce nu s-a opus actului sexual?
- Câte persoane erau în acea companie?

### **Studiu de caz 1.**

Viol și acțiuni violente cu caracter sexual provocate de 2 sau mai multe persoane; victimă minoră, în vârstă de 14 ani.

Circumstanțele cauzei

Victima a fost dusă silit de către 3 persoane într-o casă părăsită, maltratată și impusă să consume băuturi alcoolice. Ulterior victima s-a trezit dezbrăcată până la jumate pe malul unei râpi.

Deși inițial erau 3 bănuți, în instanța de judecată au ajuns doar doi, care au declarat, în unison cu a treia persoană, care era deja martor, că victima a consumat de bună voie băuturi alcoolice și a întreținut cu ei rapoarte sexuale benevol.

În procesul urmăririi penale victima a trecut prin toate procedurile: explicații, declarații, declarații suplimentare, confruntare cu făptuitorii și martorii, nu i-au fost notificate rezultatele expertizei, finalizarea urmăririi penale. În instanța de judecată, după audiere, răspunde la întrebări suplimentare. Iată răspunsurile:

- Eu mai consum băuturi alcoolice, dar în seara ceea m-au impus cu de-a sila.
- La casa ceea părăsită m-a chemat X și eu am mers, dar când am ajuns lângă casă ei m-au târâit de mâini și de picioare cu de-a sila.
- Nu am fugit că unul mă bătea și 2 mă țineau.
- Eu nu am consumat băuturi alcoolice benevol.
- Nu țin mine cum am ajuns dezbrăcată.

- Pe inculpați îi țin minte căci ei m-au târât.
  - Anterior am mai întreținut rapoarte sexuale, dar cu făptuitorii nu.
  - Eu vreau ca ei să fie atrași la răspundere penală.
- P.S. Precizăm că chiar în acest caz victima a fost audiată în fața inculpaților.

Din întrebările acordate se evidențiază atitudinea preconcepută a instanței de judecată față de victimă, fiind prezumția că victima a consumat băuturi alcoolice benevol și a întreținut rapoarte sexuale

benevol. Lipsa vătămarilor corporale este de asemenea o circumstanță care trezește o atitudine preconcepută privind faptul dacă actul sexual a fost forțat sau nu.

### **Studiu de caz 2.**

Victimă minoră, violată de 4 persoane, însă pe corpul acesteia nefiind depistate vătămări corporale. Ea a declarat: „Nu am vrut să întrețin cu aceștia rapoarte sexuale, însă X m-a luat în camera de alături, m-a apucat de păr și mi-a zis să mă dezbrac. Eu de frică să nu mă bată m-am dezbrăcat și el a întreținut cu mine un raport sexual. Ulterior, când mă îmbrăcam, a intrat Z, eu am început a plânge, da el a zis că mă va bate dacă nu fac cum îmi va spune el. În așa mod am întreținut rapoarte sexuale și cu ceilalți doi. După care eu stăteam în camera de alături și plângeam, a venit Y și m-a văzut plângând și contrar voinței a celorlalți 3 mi-a dat voie să mă duc acasă, după care m-am adresat la poliție”.

În instanța de judecată victima dă următoarele răspunsuri:

- Eu m-am dus în casa aceea cu X că îl cunoșteam și el mi-a spus că nu-mi va face nimic.
- Eu nu am consumat băuturi alcoolice.
- Eu i-am spus că nu vreau să întrețin cu el rapoarte sexuale și am început a plânge.
- M-am dezbrăcat că mă temeam să nu mă bată căci ei erau 4, da eu una.
- M-a apucat de păr și m-a trântit pe pat pe burtă.
- În timpul actului sexual plângeam și îl rugam să mă lese în pace.
- Mi-a trântit un pumn în spate.



- La ceilalți la fel le-am spus că nu vreau să întrețin rapoarte sexuale și plângeam.
- Nu m-am opus că mă temeam.

Și în cazul în care victima și făptuitorul sunt concubini/soți/prieteni persistă o atitudine preconcepută față de declarațiile victimei.

Într-o cauză penală, prima instanță a achitat soțul violator, motivând că victima are o atitudine negativă față de soț, manifestată prin numeroasele plângeri și cererii la organul de poliție. Astfel, instanța de judecată a dedus că raportul sexual a fost benevol. Totuși, instanța de apel a casat sentința primei instanțe, stabilind soțului o pedeapsă privativă de libertate cu suspendare. Mai mult, pe lângă atitudinea preconcepută a instanței de judecată, victimele raportului sexual conjugal forțat sunt puse în situația de a declara când ultima data au avut un raport

sexual benevol; dacă locuiesc împreună sau sunt certați; dacă soțul în timpul actului sexual manifesta sau nu violență.

Evident, actele sexuale conjugale forțate sunt foarte dificil de probat, deoarece în cele mai multe cauze victimele deja în instanța de judecată declarau că a avut loc benevol, că echimoza a fost de la o lovitură întâmplătoare cu un obiect contondent, că nu are pretenții față de el și îl vrea acasă lângă copiii comuni, pentru că au întemeiată o familie. Totodată, în această privință s-a remarcat și o evoluție pozitivă, când instanța de judecată a luat poziția soției și a condamnat soțul pentru acțiunile violente cu caracter sexual.

### **Studiu de caz 3**

Victima depune plângere cu privire la acțiunile violente cu caracter sexual, precum că soțul acesteia, după ce a venit din Federația Rusă, o forțează de mai mult timp să întrețină rapoarte sexuale în formă perversă (anal și oral), iar în cazul când refuză, o maltratează. Organul de urmărire penală a inițiat cauza penală pe art. 172, alin. (2), lit. b1), Cod penal, și a transmis cauza în instanța de judecată.

Inculpatul în instanța de judecată a declarat că el de mult timp practică cu soția rapoartele sexuale în formă perversă și aceasta nu s-a plâns niciodată. A mai declarat că în seara aceea a lovit-o, dar nu pentru a întreține rapoarte sexuale, dar că era în stare de ebrietate și ea l-a numit alcoolic. Cu toate acestea, ulterior s-au împăcat și au întreținut rapoarte sexuale în formă normală și în formă anală.

***Instanța de judecată a condamnat inculpatul la 5 ani privațiune de libertate.***

Cu referire la victimele ce fac parte din păturile social vulnerabile, din dosarele cercetate s-a constatat că factorii sociali, profesorii, organele de urmărire penală, procurorii, instanța de judecată manifestă o atitudine discriminatorie față de acestea. Atitudinea discriminatorie se exprimă prin promptitudinea urmăririi penale, modul de tratare a victimei, caracterizările eliberate, încadrarea faptei, modul de audiere atât de către organul de urmărire penală, cât și de către instanța de judecată, decizia finală a instanței de judecată. În cazul unei minore dintr-o familie social vulnerabilă, care locuia la internat, directoarea internatului a eliberat următoarea caracterizare: **„Este retrasa, nu tot timpul e în relații bune. Este supărăcioasă, uneori chiar guralivă. Are un comportament arrogant cu semenii săi și cu profesorii”**. Anume reieșind din această caracterizare s-a desfășurat și cauza penală, fiind chiar dispusă o expertiză prin care urma să se constate dacă victima urmează a fi supusă sau nu unor măsuri de constrângere cu caracter medical. În instanța de judecată, victimei minore, a cărei reprezentant legal era directorul internatului, i s-au adresat întrebări de genul: **de ce nu frecventează lecțiile, dacă fumează orinu, dacă consumă băuturi alcoolice ori nu**.

Atitudini discriminatorii și preconcepute am constatat și față de victimele infracțiunilor de întreținere a unui raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani. În 60% din cauzele penale din această categorie victimele declarau în instanța de judecată că au întreținut raportul sexual benevol, locuiesc împreună cu făptuitorul și urmează să se căsătorească, astfel instanța de judecată fiind pusă în dificultate privind decizia ce urma a fi luată. În asemenea cauze instanțele de judecată nu încetează procesul judecării pe motivul împăcării, dar stabilesc o pedeapsă minimă cu suspendare. În 40% din cauze plângerile sunt adresate de reprezentanții legali ai victimei și aceștia insistă la condamnarea inculpatului, victima la rândul său având o atitudine pasivă.

Ca o constatare aparte ținem să precizăm că în cazul recalificării infracțiunii în cadrul urmăririi penale din art. 171, alin. (1) – (2) în art. 174, CP, instanța de judecată nu adresează întrebări victimei ca să afle opinia acesteia referitor la recalificare, nu elucidează circumstanțele în care s-a produs actul sexual, având încredere în cele expuse de procuror în rechizitoriu. Ceea ce nu este o încălcare a drepturilor victimei nemijlocit, dar creează o impresie că instanța de judecată consultă acordul benevol al părții vătămate atunci când este evidentă calificarea pe art. 174, CP, iar în cazul recalificării și necesității cercetării anumitor circumstanțe instanța de judecată evită să stabilească dacă întreținerea raportului sexual a avut loc cu acordul victimei.

În privința infracțiunilor de hărțuire sexuală și acțiunilor perverse atât atitudinea organului de urmărire penală, cât și cea a procurorului este din start preconcepută și asta se deduce din conținutul rapoartelor emise în cadrul urmăririi penale, ordonanței de refuz în începerea urmăririi penale, care ulterior sunt anulate și urmărirea penală inițiată. Această atitudine preconcepută se evidențiază și în instanța de judecată, manifestându-se prin neîncredere în declarațiile victimei, întrebările adresate ei și prin pedepsele aplicate.

Mai rămâne să menționăm că din dosarele cercetate, cele ce se referă la acțiunile violente cu caracter sexual și la hărțuire sexuală, de regulă, aveau ca protagoniste victime minore cu vârsta de până la 14 ani. Ceea ce ne face să credem, că procuratura nici nu transmite în instanța de judecată cauzele penale de acest gen în care figurează victime adulte. Indirect ne demonstrează practic lipsa lor în instanța de judecată.

Așadar, percepțiile eronate și stereotipurile despre care am pomenit mai sus au fost deduse ca urmare a cercetării cauzelor penale, măsurilor procesuale întreprinse, modului de audiere a victimelor, modului de adresare a întrebărilor, a gradului de respectare a drepturilor victimelor în cadrul cauzelor penale. Existența acestor stereotipuri în cadrul



organului de urmărire penală, a procuraturii, instanței de judecată, dar și în societate reprezintă o barieră serioasă în realizarea dreptului victimei la un proces echitabil. Anume stereotipurile în cauză ne fac să înțelegem ce le împiedică sau de ce adesea victimele infracțiunilor cu caracter sexual evită să se adreseze la organele de poliție, dar și că ele constituie un factor ce le determină pe victime să depună cereri de împăcare pentru a înceta cât mai rapid procesul penal. Mai mult, aceste stereotipuri limitează în mod evident realizarea drepturilor victimelor în cadrul procesului penal, ele manifestând un comportament pasiv și evitând participarea nu numai în cadrul urmăririi penale, dar și nemijlocit la judecarea cauzei.

Suplimentar am dedus că stereotipurile în cauză pun victimele infracțiunilor privind viața sexuală într-o situație discriminatorie nu numai față de victimele altor infracțiuni, dar și față de făptuitori. Or, Codul de procedură penală garantează egalitatea și contra-

ditorialitatea părților în orice cauză penală. Pornind de la percepțiile și stereotipurile respective, femeile devin vulnerabile atât în fața societății, a bărbaților, cât și în fața organelor de drept, care ar trebui să manifeste un comportament activ, protector, așa încât victima să se simtă în siguranță atât socială, cât și juridică.

O concluzie generală pare a fi la suprafață: deși trăim în secolul 21, secolul toleranței și al nediscriminării, în Republica Moldova victimele infracțiunilor privind viața sexuală sunt încă nevoite să înfrunte multe stereotipuri și percepții eronate, care le pun într-o situație defavorabilă, discriminatorie și le fac calea spre actul dreptății mult prea anevoios.

### ***Stereotipurile cu care se confruntă victimele infracțiunilor privind viața sexuală***

- Victima are partea ei de vină în infracțiunea privind viața sexuală.
- Femeia căsătorită ori care are un concubin nu poate să fie victima infracțiunilor privind viața sexuală.
- Dacă victima era în stare de ebrietate ori se afla în compania violatorului, a întreținut un raport sexual benevol.
- Dacă nu s-au depistat urme de violență fizică specifică, nu ești victima infracțiunilor privind viața sexuală.
- Dacă a întreținut rapoarte sexuale anterior actului sexual forțat, probabil că și acest act sexual a fost benevol.

- Femeia care are o reputație proastă puțin probabil că este victimă a infracțiunilor privind viața sexuală.
- Victimele infracțiunilor privind viața sexuală nu au neapărat nevoie de asistență medicală, psihologică și juridică.

Și nu sunt toate, din păcate.



# 7

## Concluzii și recomandări finale



## 7. Concluzii și recomandări finale

### 7.1. Concluzii generale

Din 240 de cauze cercetate, autorii studiului au constatat că, în pofida drepturilor materiale, procesuale garantate, victimele infracțiunilor privind viața sexuală se confruntă cu un sistem birocratic, care nu este pregătit să accepte victimele acestor infracțiuni, să le ofere protecție, asistență și realizarea dreptului la un proces echitabil. Astfel, s-a constatat că din momentul săvârșirii infracțiunii până la condamnarea persoanei victimei infracțiunilor privind viața sexuală se confruntă cu o serie de încălcări procesuale a drepturilor lor, abordări preconcepute, stereotipuri, acțiuni procesuale care vin să le intimideze, să le pună într-o situație nefavorabilă, să le discrimineze în raport cu această infracțiune, deși ele sunt victime și nu poartă nici o vină pentru infracțiunile comise. Aceste încălcări nu numai că discriminează victimele, dar și le descurajează să sesizeze organele competente ori să susțină plângerile până la capăt, fiind de cele mai multe ori nevoite să cedeze prin retragerea plângerilor și împăcare.

Drepturile victimelor infracțiunilor privind viața sexuală sunt încălcate atât la etapa urmăririi penale, cât și la faza de judecare, subiecții de drept diminuând rolul victimelor într-un proces penal și discreditând drepturile acestora.

Victimele unei infracțiuni privind viața sexuală sunt puse în situația de a convinge organul de urmărire penală despre actul sexual forțat, de a merge pentru întocmirea expertizelor, de a susține cele declarate, de a se adresa pentru asistență psihologică și medicală, de a fi supuse confruntărilor cu făptuitorii și martorii lor, sunt supuse unor expertize care să constate că nu mint. Ele nu sunt implicate eficient în cauzele penale și nu beneficiază de asistență juridică și psihologică pe măsură, astfel fiind victime nu numai a unei infracțiuni grave, dar și a unui sistem de drept care le revictimizează multiplu.

Până în prezent această categorie de victime nu a beneficiat de nici o metodă eficientă de reabilitare, de nici o posibilitate efectivă de a-și reveni la o viață moralmente decentă, ele fiind supuse unor proceduri birocratice și umilitoare. Anume datorită acestui tratament victimele infracțiunilor cu caracter sexual au o poziție pasivă și în cele mai multe cazuri preferă să nu sesizeze organul de drept despre infracțiunea comisă în raport cu ele.



## 7. 2. Recomandări

### *Propuneri de lege-ferenda*

- Operarea modificărilor la Codului penal al Republicii Moldova în vederea revizuirii noțiunii **consimțământ** în cazul infracțiunilor privind viața sexuală în conformitate cu prevederile Convenției de la Istanbul.
- Stabilirea unor garanții suplimentare victimelor infracțiunilor privind viața sexuală, printre care dreptul la intimitate, dreptul la asistență psihologică și medicală în cadrul urmăririi penale.
- Amendarea Codului penal și Codului de procedură penală în sensul neadmiterii înlăturării răspunderii penale în rezultatul împăcării victimei cu infractorul. De regulă, infractorul, aflându-se în libertate, influențează ușor victima și o convinge să accepte concilierea.
- Modificarea cadrului normativ național ce vizează infracțiunile privind viața sexuală în conformitate cu prevederile Convenției de la Istanbul.

### *Propuneri pentru efectuarea și controlul urmăririi penale*

- Cercetarea operativă și sub toate aspectele a infracțiunilor privind viața sexuală cu instituirea unui cadru normativ relevant și benefic pentru protecția victimelor acestui tip de infracțiuni, cum ar fi instituirea asistenței juridice obligatorii, asigurarea consilierii psihologice și medicale, audierea victimelor în condiții prietenoase, instituirea unor criterii clare de audiere suplimentară a victimelor, evitarea confruntării cu agresorul sexual în cadrul inițierii, urmăririi și judecării cauzelor respective.
- Includerea serviciilor medicale inerente examinării și tratării victimelor infracțiunilor privind viața sexuală în polița de asigurare medicală obligatorie.
- Informarea victimelor cu privire la hotărârile luate pe cauza penală intențată ce vizează infracțiunile privind viața sexuală.
- Explicarea eficientă și clară a drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală de către organele de urmărire penală.
- Realizarea unei campanii de informare a victimelor infracțiunilor cu caracter sexual cu privire la modalitatea de sesizare a organelor de urmărire penală și drepturile lor la etapa sesizării, începerii și exercitării urmăririi penale.

- Aducerea la cunoștința victimei a hotărârilor organelor de urmărire penală cu privire la scoaterea persoanei de sub urmărire penală, încetarea, clasarea cauzei penale.
- Tratarea cu diligență a depozițiilor date de victimă în cadrul cauzelor penale care examinează infracțiunile privind viața sexuală.
- Realizarea unei campanii de informare a victimelor cu privire la modul de realizare a drepturilor acestora în cadrul examinării cauzei penale și modului de contestare a actelor organului de urmărire penală, ale procurorului.
- Motivarea deciziilor procurorului cu privire la scoaterea persoanei de sub urmărire penală, încetarea, clasarea cauzei penale.
- Informarea victimei asupra modului de contestare a acțiunilor organului de urmărire penale, ale procurorului.
- Obligativitatea evaluării psihologice a victimei și atribuirea acestei evaluări a statutului de probă similară expertizei.
- Dispunerea expertizei psihiatrice exclusiv în cazul în care apar dubii vizavi de discernământul victimei infracțiunii cu caracter sexual.
- Individualizarea expertizelor medico-legale, astfel încât să decurgă din circumstanțele cauzei.
- Întocmirea suporturilor informative cu privire la drepturile victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Evitarea luării explicațiilor și declarațiilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală în afara cauzelor penale.
- Asigurarea victimelor minore a infracțiunilor cu caracter sexual cu o apărare efectivă și asigurarea drepturilor procesuale ale acestora.
- Implicarea cât mai activă a autorităților tutelare, profesorilor, psihologilor la examinarea cauzelor penale privind infracțiunile cu caracter sexual.
- Evitarea recunoașterii în calitate de reprezentant legal al victimei minore a persoanelor în raport cu care victima se află în relații de conflict și care pot exercita presiune fizică/psihologică asupra victimei minore.
- Luarea măsurilor eficiente de protecție a victimelor infracțiunilor privind viața sexuală în caz de necesitate.



- Instruirea polițiștilor, ofițerilor de urmărire penală, procurorilor, judecătorilor privind modalitatea de cercetare și examinare a cauzelor penale referitoare la infracțiunile ce atentează la viața sexuală sub aspectul respectării drepturilor victimelor.
- Realizarea unei campanii de informare a victimelor infracțiunilor privind viața sexuală despre drepturile procesuale ale acestora la urmărirea penală.

### ***Propuneri pentru faza de judecare a cauzelor***

- Obligativitatea examinării cauzelor penale în ședințe închise.
- Examinarea posibilității audierii victimelor infracțiunilor privind viața sexuală în lipsa inculpatului.
- Asigurarea dreptului victimelor infracțiunilor privind viața sexuală la apărare, asistență medicală, psihologică în cadrul examinării cauzei penale.
- Informarea efectivă și explicarea drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Evitarea întrebărilor ce atentează la demnitatea victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Implicarea victimei minore a infracțiunilor cu caracter sexual la examinarea cauzei în instanța de judecată, astfel încât să se țină cont de opinia victimei minore în deciziile ce o vizează referitor la: acordul la împăcarea cu persoana inculpată, înlăturarea din procesul penal al reprezentantului legal care acționează în detrimentul victimei, acțiunea civilă înaintată și cuantumul prejudiciului material și moral.
- Soluționarea odată cu sentința de condamnare a chestiunii ce ține de admiterea acțiunii civile și stabilirea cuantumului prejudiciului moral și material solicitat.
- Aplicarea art. 90, Cod penal, în strictă conformitate cu rigorile legale, cu motivarea necesității suspendării executării pedepsei cu închisoarea și temeiurile care indică asupra faptului că inculpatul se poate corecta fără a ispăși o pedeapsă privativă de libertate.
- Organizarea cursurilor de instruire a judecătorilor cu privire la drepturile victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.

- Elaborarea materialelor de informare pentru victimele infracțiunilor sexuale, care să conțină informații despre drepturile procesuale ale victimelor la orice etapă a procesului penal. Informarea victimelor infracțiunilor sexuale cu privire la serviciile care acordă suport acestor categorii de victime.
- Evitarea dispunerii admiterii în principiu a acțiunii civile cu transmiterea cauzei spre examinare instanței civile în vederea stabilirii cuantumului prejudiciului moral și material.
- Realizarea măsurilor de reabilitare a victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Asigurarea protecției datelor cu caracter personal ale victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Elaborarea ghidurilor de informare a victimelor despre măsurile de reabilitare și reintegrare socială.

### ***Propuneri întru susținerea parteneriatului dintre organele de drept și subiecți interesați***

- Crearea și dezvoltarea serviciilor specializate pentru victimele infracțiunilor cu caracter sexual.
- Implicarea organizațiilor obștești în vederea promovării și asigurării drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Implicarea asistenților sociali, instituțiilor școlare, medicilor, psihologilor, polițiștilor de sector în realizarea drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală.
- Organizarea cursurilor de instruire a asistenților sociali, profesorilor, medicilor, psihologilor, polițiștilor de sector cu privire la drepturile victimelor infracțiunilor cu caracter sexual.
- Elaborarea ghidurilor de informare a victimelor despre atribuțiile asistenților sociali, profesorilor, medicilor, psihologilor, polițiștilor de sector în vederea realizării drepturilor procesuale ale acestora.



